

Högskolan Kristianstad
Institutionen för Ekonomi

Magisteruppsats
VT – 2005

Orena revisionsberättelser – bestående eller övergående?

Handledare:

Univ.lektor Torbjörn Tagesson

Författare:

Henrik Börjesson

Henrik Fors

Christian Nilsson

Förord

Vi vill här passa på och tacka dem som hjälpt oss på vägen att göra denna uppsats möjlig.

Univ.lektor i företagsekonomi, Torbjörn Tagesson, har varit vår handledare och gett oss värdefulla tips samt konkreta och sakliga förslag under resans gång. Tagessons erfarenhet och kunskap inom området har varit till stor nytta för uppsatsen.

Institutionen i ekonomi vid Högskolan i Kristianstad som stöttade oss vid resan till Bolagsverket i Sundsvall.

Till sist vill vi tacka personalen vid Bolagsverket i Sundsvall för det trevliga och positiva bemötandet vi fick under vår tid där.

Tack så mycket!

Kristianstad 2005-06-06

Henrik Börjesson

Henrik Fors

Christian Nilsson

Abstract

The purpose of this paper is to investigate whether firms with qualified audit reports are more likely, than firms with unqualified audit reports, to receive qualified audit reports in the future. Furthermore, are there factors increasing or decreasing the probability of receiving qualified audit reports? The investigated factors are turnover, the number of employees, audit company, solvency, debt/equity ratio, authorized or approved accountant, and finally what kind of qualification the firms have received.

Our paper has deductive approach and the theories that have been applied are the institutional theory and the agency theory. Models have been developed, in which the theories are implemented, concerning the outcome of the audit reports for 2002 – 2003 – 2004. We have completed a document study for the realization of our purpose. 177 firms with unqualified audit reports 2002 and 172 firms with qualified audit reports were selected to participate. The results reflect the entire population of firms in Sweden.

The results of the document study have been tested with Chi-Square or Mann-Whitney. Our findings show that 55, 23 %, of the firms with qualified audit reports 2002, received qualified audit reports 2003. The firms with unqualified audit reports 2002 received in comparison 97, 18 % unqualified audit reports 2003. Based on the outcome of the audit report, a discriminated analysis shows that our factors classified 82, 20% of the firms correctly.

Zusammenfassung

In diese Studie untersuchen wir ob die Wahrscheinlichkeit grösser ist, für Aktiengesellschaften die einen Bestätigungsvermerk mit Einwendungen Jahr X erhalten, auch einen Bestätigungsvermerk mit Einwendungen Jahr X+1 erhalten, in Vergleich mit die Aktiengesellschaften die einen Bestätigungsvermerk mit keine Einwendungen Jahr X erhalten. Wir untersuchen weiter ob es einige Faktoren gibt, die den Wahrscheinlichkeit steigert oder verringert einen Bestätigungsvermerk mit Einwendungen zu erhalten. Die Faktoren wir glauben, dass die Wahrscheinlichkeit steigert oder verringert und denen wir getestet haben, sind: welche Einwendung die Aktiengesellschaft erhalten haben, Umsatz, Anzahl Angestellte, welche Wirtschaftsprüfungsgesellschaft den Bestätigungsvermerk unterschrieben hat, Solidität, Verschuldungsgrad, Gewinn, Prüfer und Branche. Wir haben 172 Aktiengesellschaften untersucht die einen Bestätigungsvermerk mit Einwendungen erhalten haben und 177 Aktiengesellschaften die einen Bestätigungsvermerk mit keine Einwendungen erhalten haben. Es zeigte sich dass 55,23 % von den Gesellschaften die 2002 einen Bestätigungsvermerk mit Einwendungen erhalten auch einen einen Bestätigungsvermerk mit Einwendungen 2003 erhalten. Und 97,18 % von den Gesellschaften die 2002 einen Bestätigungsvermerk mit keine Einwendungen erhalten haben auch einen bestätigungsvermerk mit keine Einwendungen nächstes Jahr erhalten.

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats är att undersöka om sannolikheten är högre, för aktiebolag med orena revisionsberättelser år X, att erhålla orena revisionsberättelser år X+1 jämfört med aktiebolag med rena revisionsberättelser år X. Vidare ämnar vi undersöka om det finns faktorer som ökar eller minskar sannolikheten för orena revisionsberättelser. Faktorerna som vi tror ökar eller minskar sannolikheten för orena revisionsberättelser, och har testats i uppsatsen är följande: anmärkningsgrad, omsättning, antal anställda, revisionsbolag, soliditet, skuldsättningsgrad, årets resultat, godkänd eller auktoriserad revisor och bransch.

Uppsatsen utgår från den deduktiva ansatsen och de teorierna som används är institutionella teorin, agentteorin samt teorier från tidigare studier. Vi har med hjälp av dessa utformat två egna modeller som följer revisionsberättelsernas utfall 2002 – 2003 samt 2002 - 2004.

För att realisera vårt syfte genomförde vi en dokumentstudie. 177 aktiebolag som för räkenskapsåret 2002 hade erhållit ren revisionsberättelse och 172 aktiebolag som hade erhållit oren revisionsberättelse kom med i undersökningen. Uppsatsens resultat speglar hela aktiebolagspopulationen i Sverige.

Resultaten av dokumentstudien analyserades av Chi-två testet eller Mann-Whitney testet. Vi fann att 55,23 % av aktiebolagen som erhållit oren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2002 även erhöll oren revisionsberättelse 2003. 97,18 % av aktiebolagen som erhållit ren revisionsberättelse räkenskapsåret 2002 erhöll även ren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2003. Testerna fann ett signifikant samband att aktiebolag med oren revisionsberättelse år X erhåller oren revisionsberättelse år X+1 samt att aktiebolag med ren revisionsberättelse år X erhåller ren revisionsberättelse år X+1. Med hjälp av diskriminantanalysen fann vi att våra variabler till 82,20 % klassificerade aktiebolagen korrekt i revisionsberättelsens utfall.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	9
1.1 Bakgrund	9
1.2 Problemdiskussion.....	12
1.3 Syfte.....	15
1.4 Uppsatsens fortsatta disposition	15
1.5 Kapitelsammanfattning.....	16
2. Metod.....	17
2.1 Uppsatsens metod	17
2.2 Val av teorier	18
2.3 Kapitelsammanfattning.....	19
3. Teori	20
3.1 Inledning.....	20
3.2 Institutionell teori	21
3.2.1 Relation mellan institutionell teori och företags strategiska åtgärder	21
3.2.2 Möjliga strategiska val för företag enligt Oliver (1991)	23
3.2.3 Faktorer som driver strategier	23
3.2.4 Anpassning av Olivers (1991) ramverk.....	24
3.2.5 Sammanfattande modell	25
3.3 Agentteorin	25
3.4 Våra modeller	27
3.5 Hypoteser.....	28
3.5.1 Aktiebolagets anmärkningsgrad	31
3.5.2 Aktiebolagets storlek	33
3.5.3 Revisionsbolag	35
3.5.4 Företagets ekonomi	36
3.5.5 Godkänd eller auktoriserad revisor	38
3.5.6 Bransch	39
3.5.7 Sammanställning av hypoteser.....	40
3.6 Kapitelsammanfattning.....	41
4. Empirisk metod	42
4.1 Datainsamlingsmetod	43
4.2 Urvalspopulation	43
4.3 Operationalisering	46
4.4 Dokumentstudie.....	47
4.4.1 Organisationsnummer	47
4.4.2 SNI-nummer	47
4.5 Dokumentstudie 2002	47
4.5.1 Revisionsberättelsens utfall	47
4.5.2 Omsättning	47
4.5.3 Antal anställda	47
4.5.4 Soliditet.....	48
4.5.5 Skuldsättningsgrad	48
4.5.6 Årets resultat.....	48

4.5.7 Anmärkningsgrad	48
4.5.8 Revisionsbolag	48
4.5.9 Godkänd / auktoriserad revisor	49
4.6 Dokumentstudie 2003	49
4.6.1 Revisionsberättelsens utfall	49
4.6.2 Omsättning	49
4.6.3 Antal anställda	49
4.6.4 Soliditet.....	50
4.6.5 Skuldsättningsgrad	50
4.6.6 Årets resultat.....	50
4.6.7 Anmärkningsgrad	50
4.6.8 Revisionsbolag	50
4.6.9 Godkänd / auktoriserad revisor	51
4.7 Dokumentstudie 2004	51
4.7.1 Revisionsberättelsens utfall	51
4.7.2 Anmärkningsgrad	51
4.8 Statistisk bearbetning.....	51
4.9 Bortfall.....	52
4.10 Validitet	52
4.11 Reliabilitet - metod.....	52
4.12 Reliabilitet - variabler	53
4.13 Kapitelsammanfattning.....	53
5. Analys	55
5.1 Inledning.....	55
5.2 Huvudhypotes	56
5.2.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse.....	56
5.2.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse.....	58
5.2.3 Sammanfattning av testerna för huvudhypotesen.....	60
5.3 Anmärkningsgrad	60
5.3.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003.....	61
5.3.2 Aktiebolag med orena revisionsberättelser basåret – utfall 2004	62
5.3.3 Aktiebolag med rena revisionsberättelser basåret – utfall 2003 och 2004.....	63
5.3.4 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 1	63
5.4 Omsättning	64
5.4.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004.....	64
5.4.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004	65
5.4.3 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 2	66
5.5 Antal anställda	67
5.5.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004.....	67
5.5.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004	68
5.5.3 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 3	69
5.6 Revisionsbolag	69
5.6.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003.....	70
5.6.2 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2004.....	71
5.6.3 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003	72
5.6.4 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2004.....	73
5.6.5 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 4	74

5.7 Soliditet.....	74
5.7.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004.....	75
5.7.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004.....	76
5.7.3 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 5.....	76
5.8 Skuldsättningsgrad.....	77
5.8.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004.....	77
5.8.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004.....	78
5.8.3 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 6.....	79
5.9 Årets resultat.....	80
5.9.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004.....	80
5.9.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004.....	81
5.9.3 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 7.....	82
5.10 Godkänd eller auktoriserad revisor.....	82
5.10.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004.....	83
5.10.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004.....	84
5.10.3 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 8.....	85
5.11 Bransch.....	85
5.11.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003.....	85
5.11.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003.....	86
5.11.3 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 9.....	86
5.12 Sammanställning av hypotesernas utfall.....	87
5.13 Variabelkorrelation.....	88
5.14 Diskriminantanalys.....	89
5.15 Kapitelsammanfattning.....	93
6. Slutsats.....	95
6.1 Huvudhypotes.....	95
6.2 Aktiebolagets anmärkningsgrad.....	97
6.3 Aktiebolagets storlek.....	99
6.3.1 Omsättning.....	99
6.3.2 Antal anställda.....	100
6.3.3 Aktiebolagets storlek – sammanfattande slutsatser.....	101
6.4 Revisionsbolag.....	101
6.5 Ekonomi.....	103
6.5.1 Soliditet.....	103
6.5.2 Skuldsättningsgrad.....	104
6.5.3 Årets resultat.....	105
6.6 Godkänd eller auktoriserad revisor.....	106
6.7 Bransch.....	107
6.8 Vårt praktiska bidrag.....	108
6.9 Vårt teoretiska bidrag.....	109
6.10 Egna reflektioner.....	110
6.11 Förslag till fortsatt forskning.....	111
6.12 Kapitelsammanfattning.....	112
Bilaga 1. Revisionsberättelse enligt standardutformningen i <i>FARs Samlingsvolym</i> (2002).....	120
Bilaga 2. Dokumentsstudien.....	121
Bilaga 3.....	122

1. Inledning

I detta inledande kapitel kommer en kort bakgrundsbeskrivning av vårt problemområde att ges. Vi redogör för revisionens syfte och ger en sammanfattande bild av tidigare undersökningar rörande orena revisionsberättelser. Efter bakgrundbeskrivningen presenteras uppsatsens problemdiskussion, där tyngdpunkt läggs på effekter av orena revisionsberättelser samt att aktiva strategiska val lägger grunden för revisionsberättelsens utfall. Syftet med uppsatsen definieras efter problemdiskussionen och kapitlet avslutas med en presentation av uppsatsens fortsatta disposition.

1.1 Bakgrund

Gammal smuts är svår att få bort!

Detta intryck vill tvättmedelsföretag förmedla samtidigt som de visar sina högteknologiska lösningar på problemet. Den intressanta frågan, för uppsatsens ämne, är om detta mantra även gäller för aktiebolag i Sverige med orena revisionsberättelser? Är de ”smutsiga” revisionsberättelserna så svåra att få bort att samma aktiebolag erhåller dem år efter år? För att ta bort fläckar krävs information om vad som orsakat fläcken. Är det till exempel fettfläckar på kläder eller har spisen smutsats ner av matlagning. Först därefter kan rätt ”behandlingsmedel” väljas. På samma sätt är det av stort intresse att undersöka varför vissa aktiebolag har svårt att erhålla rena revisionsberättelser. Vad kännetecknar dessa aktiebolag och vad orsakar ”smutsen”?

Norberg och Thorell (2005) bedömer att mindre än 3 % av Sveriges aktiebolag räknas som större företag enligt EU:s definition. De minsta aktiebolagen, *mikroföretag*, omsätter enligt Norberg och Thorsells (2005) definition under 3 miljoner SEK samt har mindre än tio anställda. I denna kategori återfinns cirka 80 % av Sveriges aktiebolag. Detta gör Sverige till ett *småföretagarland* (Norberg & Thorell, 2005).

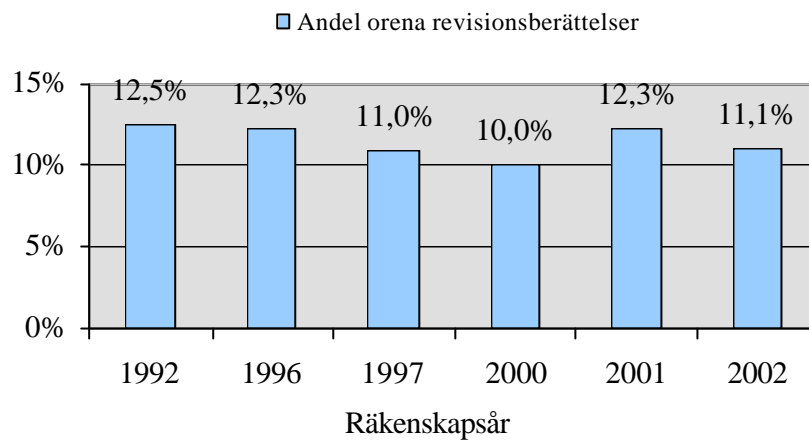
Redovisningen ska ge en rättvisande bild av aktiebolagets ställning. En rättvisande bild (enligt svensk tolkning) framkommer då företaget följer lagar och redovisningsrekommendationer. Det krävs att informationen är tillförlitlig för att externa användare ska kunna utnyttja den (Smith, 2000). Revision utförs i alla företagsformer där ägarna har ett begränsat ansvar. Orsaken till

bolagsrevisionen är främst ägarnas behov av kontroll över bolagsledningens förvaltning av bolagets verksamhet. Detta visas bland annat då det är ägarna, på bolagsstämman, som väljer revisor.

Revisionen av årsredovisningen används efter dess utförande av aktiebolagets olika intressenter. Intressentmodellen som speglar den svenska synen på intressenter, är tämligen vid, intressenter som till exempel samhället, anställda, leverantörer och kreditgivare har nytta av revisionen som i grunden görs för ägarnas räkning. Av det som finns lagstadgat i ABL angående revision finns vissa delar som syftar till att tillgodose intressenternas behov (Norberg & Thorell, 2005).

Revisionen sker för att intressenterna ska kunna lita på den information som företaget lämnar om bolagets förvaltning och ekonomiska situation (Tomkins, 2001). Det är dock styrelsen och bolagets VD som ansvarar för att informationen är korrekt. Bolagsstämman beslutar vem som ska utföra revisionen, vilket kan vara en revisor eller ett revisionsbolag. Slutmålet med revisionen är att avge en revisionsberättelse, vilken avges på aktiebolagets bolagsstämma. En revisionsberättelse utan anmärkningar betecknas som ren revisionsberättelse och en revisionsberättelse med anmärkningar betecknas som oren revisionsberättelse. (FARs revisionsbok, 2004)

Den första undersökningen vi funnit i Sverige, för att utröna andelen orena revisionsberättelser bland svenska aktiebolag utfördes av Hasselberg och Kehrer (1995). Flera uppsatser har upprepat Hasselberg och Kehrer (1995) syfte och i figur 1 nedan återfinns den procentuella fördelningen av orena revisionsberättelser i gjorda undersökningar över en tioårsperiod (Fors, Nilsson och Nilsson, 2004).

Figur 1. Andelen orena revisionsberättelser i gjorda undersökningar mellan åren 1992-2002

En intressant fråga att utreda är varför andelen orena revisionsberättelser, under en tioårsperiod, legat konstant runt 10 % i Sverige. Soltani (2002), som undersökt dröjsmål i den finansiella rapporteringen i Frankrike, fann att kvaliteten på revisionsberättelser förbättrades mellan åren 1986-1995. Det medförde att andelen orena revisionsberättelser sjönk under de undersökta åren. Någon liknande utveckling kan inte skönjas i Sverige, varför det skulle vara intressant att finna orsakerna bakom den stadiga andelen orena revisionsberättelser. Är det samma aktiebolag som år efter år får oren revisionsberättelse? Vad kännetecknar i så fall dessa aktiebolag och vad är de vanligaste orsakerna till orena revisionsberättelser?

Fors et al. (2004) och Laudon och Persson (2004) använde sig av samma anmärkningsgradskala (se tabell 1) för att urskilja vilka anmärkningar som revisorer anmärkte på i revisionsberättelsen. Fors et al. (2004) granskade räkenskapsåret 2002 och Laudon och Persson (2004) granskade räkenskapsåret 1997. Resultaten av de respektive undersökningarna ligger nära varandra. Båda undersökningarna fann att den vanligaste anmärkningen var att aktiebolag hade förbrukat sitt egna kapital eller att det egna kapitalet understeg hälften av aktiekapitalet. Den andra vanligaste anmärkningen var att revisorn hade lämnat en anmärkning, upplysning eller erinran till styrelsen.

Tabell 1. Fördelningen av anmärkningsgraderna i undersökningar av Fors et al. (2004) och Laudon & Persson (2004)

Anmärkningsgrad	2002	1997
1. Avstyrka ansvarsfrihet	2,12%	2,4 %
2. Avstyrka BR,RR,vinstdisposition	4,94%	10,3 %
3. EK förbrukat eller understiger hälften av AK	48,71%	34,1 %
4. Varken till- eller avstyrka ansvarsfrihet	0,94%	1,6 %
5. Varken till- eller avstyrka BR,RR,vinstdisp.	5,65%	7,1 %
6. Anmärkning,upplysning,erinran	25,88%	27,8 %
7. För sent eller ej betalda skatter och avgifter	11,76%	16,7 %
Totalt	100,00%	100,00 %

1.2 Problemdiskussion

Enligt 10 kap. 3 § ABL ska revisorn granska följande i ett aktiebolag:

- ? Bolagets årsredovisning och bokföring
- ? Styrelsens och verkställande direktörens förvaltning
- ? Om bolaget är moderbolag, ska koncernredovisningen och koncernföretagens inbördes förhållande granskas

Det slutgiltiga målet för revisorn med revisionen är att avlämna en revisionsberättelse vilken utgör den enda årliga offentliga rapport som revisorn lämnar ifrån sig. I denna rapport tar revisorn ställning till om årsredovisningen upprättats enligt årsredovisningslagen. Revisorns tillstyrker eller avstyrker om:

- ? Resultaträkningen och balansräkningen fastställs
- ? Vinsten disponeras / förlusten behandlas
- ? Styrelseledamöterna och VD beviljas ansvarsfrihet

(FAR:s revisionsbok, 2004)

Innehåller revisionsberättelsen inga anmärkningar är den utformad enligt standardutformningen i RS 709 (se bilaga 1). Innehåller revisionsberättelsen däremot anmärkningar ska detta tydligt

framgå genom att texten är kursiverad, understruken eller markerad på annat sätt. Brauner, Jörgensen och Persson (2003) fann att endast aktuella företagsekonomiska brister påverkar utformningen av en oren revisionsberättelse. Detta betyder att revisorn redovisar den anmärkningsgrad som orsakat den orena revisionsberättelsen. Den orena revisionsberättelsens uppgift är att uppmärksamma aktiebolagets intressenter om att revisorn funnit olika former av brister vid revisionen (FAR:s revisionsbok, 2004).

Undersökningar har visat att orena revisionsberättelser resulterar i negativa konsekvenser för bolaget. Frost (1997) och Firth (1978) fann att orena revisionsberättelser fick negativa effekter på företags aktiekurser. Enligt Aychouh och Persson (2004) och Gómez-Guillamón's (2003) ser kreditgivarna revisionsberättelsen som ett tecken på bolagets skötsel av verksamheten. Om aktiebolag erhåller oren revisionsberättelser kan det påverka kreditgivarnas beslut om fortsatt kredit. Ovanstående pekar på att orena revisionsberättelser sänder signaler till intressenter, vilket kan medföra ekonomiska konsekvenser för bolaget i fråga. Värdet på bolaget sjunker i takt med aktiekursen och företag kan få dyrare lånekostnader då banker och kreditinstitut bedömer att osäkerheten ökat.

Aktiebolag med orena revisionsberättelser skulle kunna tänkas vilja byta revisionsbolag för att ha större möjlighet att erhålla ren revisionsberättelse. Fors et al. (2004) fann dock att så ej var fallet. Av aktiebolag som erhöll oren revisionsberättelse 2002 bytte 10,59 % revisionsbolag 2003, vilket kan jämföras med att 9,16 % av företagen med ren revisionsberättelse som bytte revisionsbolag 2003. Detta resultat tyder på att revisionsbranschen är en nästintill perfekt marknad eftersom en revisorer kan avge en oren revisionsberättelse utan rädsla för att förlora sin klient.

Laudon och Persson (2004) misstänkte och Fors et al. (2004) fann tendenser på att aktiebolag, som erhållit oren revisionsberättelse år X, till mycket stor sannolikhet även skulle erhålla oren revisionsberättelse år X+1. Ett aktiebolag som erhåller oren revisionsberättelse har brutit mot lagstiftning och redovisningsnormer i Sverige. Normer påverkar en människas beteende förutsatt att människor är villiga att anpassa sig efter dessa. Om en person misslyckas med att anpassa sig till gruppen och dess normer utesluts individen. Denna uteslutningsmekanism är en bidragande

anledning till att människor anstränger sig för att följa normer och regler. En annan viktig anledning är att individer vill bli accepterad av andra människor. (Smith, 1993)

Enligt Napier och Gershenfeld (1993) har en individ, som märker att dennes beteende inte följer uppsatta normer och regler, fyra val i) att anpassa sig till gruppen ii) att förändra gruppens normer iii) att fortsätta vara avvikande iv) att lämna gruppen. Ju större den normgivande gruppen är i antal desto större är sannolikheten att den enskilde människan anpassar sig till gruppens normer och regler (Napier & Gershenfeld, 1993). Organisationer definieras som en grupp individer, exempelvis ett företag, som strävar mot ett gemensamt mål. Organisationen kan därför förenklat jämföras med en individ, varför företag påverkas av samhällets lagstiftning och normer på liknande sätt som individer (Lundequist, 1998). Detta tyder på att Napier och Gershenfelds (1993) möjliga alternativ för avvikande individer kan överföras på företag. När ett aktiebolag får en oren revisionsberättelse har de fyra alternativ som är de samma som ovan, i) anpassning till lagstiftning och normer som resulterar i att den orena revisionsberättelser blir rena, ii) ändrar revisorns bedömning om revisionsberättelsen, vilket troligen är svårt iii) fortsätter erhålla orena revisionsberättelser eller som fjärde och sista agerande iv) lämnar gruppen genom att till exempel gå i konkurs eller byta till en företagsform som inte kräver revision.

Inom den institutionella teorin finns ett teoretiskt ramverk som liknar Napier och Gershenfeld (1993). Oliver (1991) beskrev relationen mellan institutionell press och bolags strategiska åtgärder. Lagstiftning, normer, regleringar och sociala förväntningar kan exempelvis vara källor för institutionell press (Meyer & Rowan, 1977). I respons till den institutionella pressen som sätts på organisationer kan organisationer enligt Oliver (1991) välja mellan olika strategiska åtgärder. Dessa är *samtycke*, *kompromiss*, *undvikande*, *trots* och *manipulation* (Oliver, 1991).

Företag med orena revisionsberättelser bryter mot regler och normer och blir därför utsatta för institutionell press. De ställs inför ett strategiskt val där olika strategier finns tillgängliga. Det är därför av intresse att undersöka vilka strategier som företag väljer och om det finns variabler som kan förutsäga företags val av strategier. Är det så att ett aktiebolag, som erhållit oren revisionsberättelse, väljer strategier som avviker från regler och normer även fortsättningsvis eller väljs alternativa strategier som resulterar i rena revisionsberättelser kommande år? Finns det

variabler som kan förklara vilka företag som är obenägna att ändra strategier och vilka företag som har större sannolikhet för att välja strategier som medför rena revisionsberättelser kommande år? Därför lyder uppsatsens problemformulering enligt följande:

- Leder oren revisionsberättelse till att aktiebolaget även nästkommande år erhåller oren revisionsberättelse?
- Vilka faktorer påverkar vilka företag som behåller sin orena revisionsberättelser?

1.3 Syfte

Uppsatsens syfte är att undersöka om sannolikheten är högre, för aktiebolag med orena revisionsberättelser år X , att erhålla orena revisionsberättelser år $X+1$ jämfört med aktiebolag med rena revisionsberättelser år X . Vidare ämnar vi undersöka om det finns faktorer som ökar eller minskar sannolikheten för orena revisionsberättelser.

1.4 Uppsatsens fortsatta disposition

Kapitel 2 I detta kapitel redogör vi för den vetenskapliga ansatsmetod vi valt att utgå ifrån för att realisera vårt syfte. Vi presenterar också de befintliga teorier som vi använt oss av för att kunna konstruera våra modeller.

Kapitel 3 I detta kapitel presenterar vi våra modeller och våra framarbetade hypoteser utifrån egen och befintlig teori. Varje hypotes föregås av en redogörelse för de teorier som ligger till grund för hypotesen. Teorierna som vi utgår ifrån är den institutionella teorin, agentteorin och teorier från tidigare forskning om orena revisionsberättelser.

Kapitel 4 I detta kapitel beskriver vi vilken undersökningsmetod som vi valt att använda. Här går att utläsa vilken datainsamlingsmetod vi valt och hur

urvalet gått tillväga. Vi redogör även för vår dokumentstudies uppbyggnad samt för validiteten och reliabiliteten i undersökningen.

Kapitel 5 I detta kapitel analyserar vi våra insamlade data och testar om våra hypoteser falsifieras eller ej falsifieras. Slutligen redogör vi för en diskriminantanalys.

Kapitel 6 I uppsatsens sista kapitel redovisas de slutsatser vi kommit fram till utifrån analysen av våra insamlade data. Vi kommer även att redogöra för de egna reflektioner som har uppkommit under uppsatsens gång samt ge förslag till fortsatt forskning inom ämnet.

1.5 Kapitelsammanfattning

Revisionen sker för att aktiebolagets intressenter ska kunna lita på den informationen som lämnas i årsredovisningen. Revisorn avger efter slutförd revision revisionsberättelsen som antingen kan innehålla anmärkningar eller vara utformad enligt standardutformningen. En revisionsberättelse med anmärkning betecknas som oren. En rad undersökningar har gjorts om hur stor andel av Sveriges aktiebolag som avger orena revisionsberättelser. Under en tio års period (1992 – 2002) har denna siffra legat på cirka 10 %. Men är det samma aktiebolag som år efter år får oren revisionsberättelse? Syftet med vår uppsats är att undersöka om sannolikheten är högre, för bolag med orena revisionsberättelser år X, att erhålla orena revisionsberättelser år X+1 jämfört med bolag med rena revisionsberättelser år X. Vidare ämnar vi undersöka om det finns faktorer som ökar eller minskar sannolikheten för orena revisionsberättelser.

2. Metod

Uppsatsens andra kapitel redogörs för den vetenskapliga ansatsmetod vi valt att använda för att realisera uppsatsen syfte. Presentation och motivering av använda teorier kommer att ges och slutligen kommer en kort diskussion ges kring andra teorier som eventuellt hade kunnat användas.

2.1 Uppsatsens metod

Syftet med uppsatsen är att undersöka om aktiebolag, med oren revisionsberättelse år X, erhåller oren revisionsberättelse i större utsträckning kommande år än aktiebolag som erhållit ren revisionsberättelse startåret (år X). I uppsatsen ska vi även försöka se och förklara om det finns några samband som ökar eller minskar behållandet av den orena revisionsberättelsen mellan åren. Utifrån tidigare undersökningar, i närliggande ämnen, och befintlig teori har vi utformat två modeller som vi tror förklarar aktiebolagens benägenhet att erhålla oren revisionsberättelse även nästkommande år.

Vi har använt oss av den deduktiva ansatsen eftersom vi utgår från den institutionella teorin och agentteorin (Andersen, 1998). Då vi vill förklara "orsak-verkan" samband, kommer det positivistiska synsättet att användas (Saunders, Lewis & Thornhill, 2003).

För att testa våra hypoteser kommer vi att använda en dokumentstudie då vi anser den vara bäst lämpad för undersökningens art. Viktiga fördelar med en dokumentstudie är smidigheten och snabbheten. Detta gör att mycket kvantitativ information kan inhämtas, vilket medför att många aktiebolag och variabler kan undersöks. Visserligen kunde frågeformulär ha sänts ut till varje aktiebolag, men det hade inneburit onödiga tidsförluster eftersom informationen är offentlig. Dessutom är årsredovisningar granskade av revisorer vilket gör att reliabiliteten är högre jämfört med om aktiebolagen själva skulle besvara frågorna. Efter insamlandet av information sammanställs svaren för att kunna falsifiera eller inte falsifiera våra hypoteser.

2.2 Val av teorier

Vi har funnit att en gren inom den institutionella teorin som, tillsammans med agentteorin, är mest relevant för uppsatsens syfte. Grenen inom den institutionella teorin är väsentlig eftersom den gör en tydlig uppdelning mellan institutioner och organisationer. Detta medger en kategorisering av de strategiska valen ett bolag kan göra som ett resultat av påtryckningar från institutioner. Nackdelen med den institutionella teorin, och den ovan nämnda inriktningen inom den, är att den inte är empiriskt testad på situationer som liknar förutsättningarna för vårt ämne. Däremot anser vi att den institutionella teorin kan tolkas analogt och att den därigenom är tillämpbar.

Agentteorin anser vi tillämpbar eftersom det existerar ett styrproblem av agenten, det vill säga bolag som har orena revisionsberättelser har agenter som ej skött sina åtagande enligt gällande lagstiftning och normer. Agenter vill nyttomaximera och agentteorin kan bidra med att förklara agenter beteende och vilka faktorer som påverkar deras beteende. Agentteorin kan med andra ord bidra med förklaringar till varför bolag bryter mot lagstiftning och normer och därmed erhåller orena revisionsberättelser.

En teori, som vi valt att inte använda, är stewardshipteorin. Stewardshipteorin beskriver att människor vill tillhöra grupper (Davis, Schoorman & Donaldson, 1997). En avgörande nackdel med stewardshipteorin är att den inte beskriver varför individer har andra prioriteringar än att tillhöra grupper (Lane, Cannella & Lubatkin, 1998). Detta har stor betydelse då vi hävdar att bolag med orena revisionsberättelser har större sannolikhet att få framtida orena revisionsberättelser än aktiebolag med rena revisionsberättelser år X. Därmed avviker bolag med orena revisionsberättelser från grupper snarare än att vilja tillhöra dem.

2.3 Kapitelsammanfattning

För att realisera vårt syfte har vi valt att utgå från tidigare forskning inom det aktuella området, den institutionella teorin samt agentteorin. Vi har konstruerat en modell med ett antal variabler som vi tror har betydelse för aktiebolags benägenhet att erhålla orena revisionsberättelser. Den deduktiva ansatsen avspeglar vår vetenskapliga metod då vi utgår från egen eller befintlig teori för att erhålla våra slutsatser. Det positivistiska synsättet kommer att användas då vi vill förklara ”orsak – verkan” samband. En dokumentstudie har använts för insamlandet av vår data. Denna metod anser vi bäst lämpad då all data som krävs är sekundär, vilket gör insamlingen snabb och smidig med en dokumentstudie.

3. Teori

Detta kapitel inleds med en teorigenomgång där bland annat institutionell teori samt Agentteorin används. Inom den institutionella teorin läggs fokus på forskning rörande bolags strategiska åtgärder i respons till institutionell press, vilket kompletteras med forskning rörande beslutsfattande. Därefter redogör vi för våra modeller, vilka visar de presumtiva samband som våra hypoteser sedan testas. Efter detta presenteras vår huvudhypotes och de underhypoteser som försöker förklara utfallet av revisionsberättelsens utfall. Underhypoteserna presenteras i den ordning som variablerna kommer i modellerna. Kapitlet avslutas med en sammanställning av samtliga hypoteser.

3.1 Inledning

För att generera våra hypoteser har vi sökt relevanta teorier. Vi har funnit den institutionella teorin och agentteorin som mest relevanta för att besvara uppsatsens syfte. Den institutionella teorin är betydelsefull eftersom den kan beskriva företags strategiska åtgärder i respons till press från institutioner. Denna institutionella press motsvaras i uppsatsen av normer och lagstiftning. Aktiebolagens möjliga strategiska åtgärder är att antingen följa lagstiftningen, och erhålla rena revisionsberättelser, eller att bryta mot normer eller lagstiftning och erhålla orena revisionsberättelser. Agentteorin är relevant då den förklarar de problem som kan uppkomma när en principal delegerar ansvar till en agent. Incitament finns för att agenten ska nyttomaximera vilket ger kontrollproblem. Om agenten inte anser att det ligger i dennes intresse att få en ren revisionsberättelse ökar riskerna för orena revisionsberättelser. Slutligen används tidigare forskning rörande orena revisionsberättelser för att understödja våra hypoteser.

Vidare i kapitlet kommer en teoretisk grundplåt att ges varefter två modeller som beskriver ämnet kommer att presenteras. Efter dessa avsnitt presenteras uppsatsens hypoteser vilka understöds av argument från teori och tidigare forskning.

3.2 Institutionell teori

Inom institutionell teori görs en klar åtskillnad mellan begreppen institutioner och organisationer. Institutionerna är spelets regler medan organisationerna är spelarna som spelar spelet. Organisationer definieras som en grupp individer, exempelvis ett företag som strävar mot ett gemensamt mål (Lundequist, 1998). Omgivningen kan ställa sociala och kulturella krav som innebär att organisationer måste spela bestämda roller i samhället. Organisationer anpassar sig inte bara till organisationens interna mål utan också till det omgivande samhällets värderingar och krav. (Hatch, 2002)

Weick (1995) anser att det är institutioner som vägleder människor i en oordnad värld. Samtidigt begränsar de människors handlingar och orienteringsförmåga. Institutionaliserade krav i omgivningen tränger sig på och är svåra att värja sig mot (Weick, 1995) Den institutionella teorin kritiserar ibland för att den anses för abstrakt (Goodstein, 1994). Geels (2004) anser att detta är ett resultat av verklighetens komplexitet. Det är ändå användbart att göra analytiska distinktioner mellan institutioner och organisationer. Detta för att lättare kunna undersöka interaktionen mellan grupperna. (Geels, 2004)

3.2.1 Relation mellan institutionell teori och företags strategiska åtgärder

För att uppfylla uppsatsens syfte krävs att relationen mellan den institutionella teorin och bolags strategiska åtgärder undersöks. DiMaggio och Powell (1983) lade grunden till den nya institutionella teorin och utgår från att institutioner genom sin makt automatiskt får kontroll. Senare forskning av bland annat Covalleski och Dirsmith, (1988); DiMaggio, (1988); Powell, (1991); Oliver, (1991) och Scott, (1991) nyanserar bilden och anser att företags strategiska åtgärder har stor betydelse.

Innan utvecklandet av den institutionella teorin hade forskare (Aldrich, 1979; Aldrich & Pfeffer; 1976; Child, 1972; Hannan & Freeman, 1977) undersökt de strategiska valen organisationer kan genomföra som svar på omvärldsförhållande. Child (1972) menar att organisationer kan förväntas

genomföra strategiska åtgärder i respons på press av omvärlden. Enligt Scott (1987) förväntas chefer besvara pressen genom att göra rationella strategiska val. Genom företags förmåga att analysera och tolka omvärlden kan strategiska val göras som gynnar företag. Det vill säga bolag kan anpassa sig till miljöer eller påverka dem genom aktiva åtgärder (Hitt & Tyler, 1991).

Organisationer möter förutom tekniska krav även institutionell press som ryms i lagstiftning, normer, regleringar och sociala förväntningar (Meyer & Rowan, 1977). Dessa krav härstammar från många källor däribland staten, reglerande och statliga institutioner, yrkesgrupper och privata och publika intressegrupper (DiMaggio & Powell, 1983; Meyer & Rowan, 1977; Meyer & Scott, 1983, Scott, 1987).

Teoretiker har försökt identifiera vilka mekanismer som påverkar organisationer i deras val av strategiska åtgärder som respons på institutionell press (DiMaggio & Powell, 1983; Goodstein, 1994; Meyer & Rowan 1977; Meyer & Scott, 1983). Den institutionella kontrollen samt den symboliska anpassningen till omvärldskraven påverkar organisationer i stor utsträckning (DiMaggio & Powell, 1983; Meyer & Rowan, 1977). Institutioner erhåller exempelvis kontroll genom lagstiftning och organisationer tenderar till att vilja anpassa sig till gällande normer i samhället. Flera forskare har senare pekat på att företags anpassning påverkas av företagets intressen. För att uppnå sina intressen vidtar företag strategiska åtgärder (Covaleski & Dirsmith, 1988; DiMaggio, 1988; Powell, 1991; Scott, 1991).

Oliver (1991) presenterade ett teoretiskt ramverk för att studera relationen mellan institutionell press och bolags strategiska åtgärder. Delar av artikelns resultat har testats och verifierats av bland annat Etherington och Richardson (1994), Goodstein (1994), Ingram och Simons (1995) och Milliken, Martin och Morgan, (1998). Etherington och Richardson (1994) använde sig av Olivers (1991) ramverk för att förklara institutionell press på universitet i Kanada som erbjuder redovisningsutbildning. Goodstein (1994), liksom Ingram och Simons (1995) och Milliken et al. (1998), grundade sina undersökningar, rörande anställdas engagemang för balansen mellan arbete och familj, på Olivers (1991) ramverk. Clemens och Douglas (2004) testade Olivers (1991) modell på en specifik bransch i US A. Generellt ger resultaten stöd för Olivers (1991) ramverk.

3.2.2 Möjliga strategiska val för företag enligt Oliver (1991)

Enligt Olivers (1991) ramverk finns fem kategorier av strategiska val. Dessa kan delas in i passiva eller aktiva åtgärder. De möjliga strategiska valen är *samtycke*, *kompromiss*, *undvikande*, *trots* och *manipulation*. *Samtycke* är en passiv åtgärd medan resterande strategiska åtgärder är aktiva. (Oliver, 1991) Tabellen nedan visar vilka taktiker som inryms i respektive strategi.

Tabell 2. Strategiska val enligt Oliver (1991)

Strategier	Taktiker	Exempel
Samtycke	Vana	Följa osagda självklara normer
	Imitation	Imitera institutionella modeller
	Anpassning	Följa regler och acceptera normer
Kompromiss	Balans	Balansera förväntningarna hos multipla uppdragsgivare
	Pacificering	Företräda och tillmötesgå institutionella element
	Förhandling	Förhandla med institutionella intressenter
Undvikande	Dölja	Dölja brist på överensstämmelse
	Buffra	Lösgöra de institutionella banden, bli mer oberoende
	Rymma	Byta mål, aktiviteter eller domäner
Trots	Avslå	Ignorera uttalade normer och värderingar
	Utmana	Utmana regler och uppställda krav
	Attackera	Attackera källan av den institutionella pressen
Manipulation	Invälja	Välja in inflytelserika uppdragsgivare/intressenter
	Influera	Forma värde och kriterier
	Skaffa kontroll	Dominera uppdragsgivare/intressenter och processer

3.2.3 Faktorer som driver strategier

De strategiska åtgärderna drivs av ett antal faktorer. Alla dessa faktorer påverkar, i varierande omfattning, valet av en organisations strategiska åtgärder (Oliver, 1991). Genom att utvärdera dessa faktorer kan Olivers (1991) ramverk anpassas till specifika situationer och underbygga hypoteser. Oliver (1991) menar att följande frågor resulterar i att faktorer kan skönjas:

- ? Orsak - varför utövas press mot organisationen?
- ? Källa – vem utövar pressen?
- ? Innehåll – vad pressen består av?
- ? Kontroll – med vilka medel utövas pressen?
- ? Kontext – I vilket sammanhang inträffar pressen?

3.2.4 Anpassning av Olivers (1991) ramverk

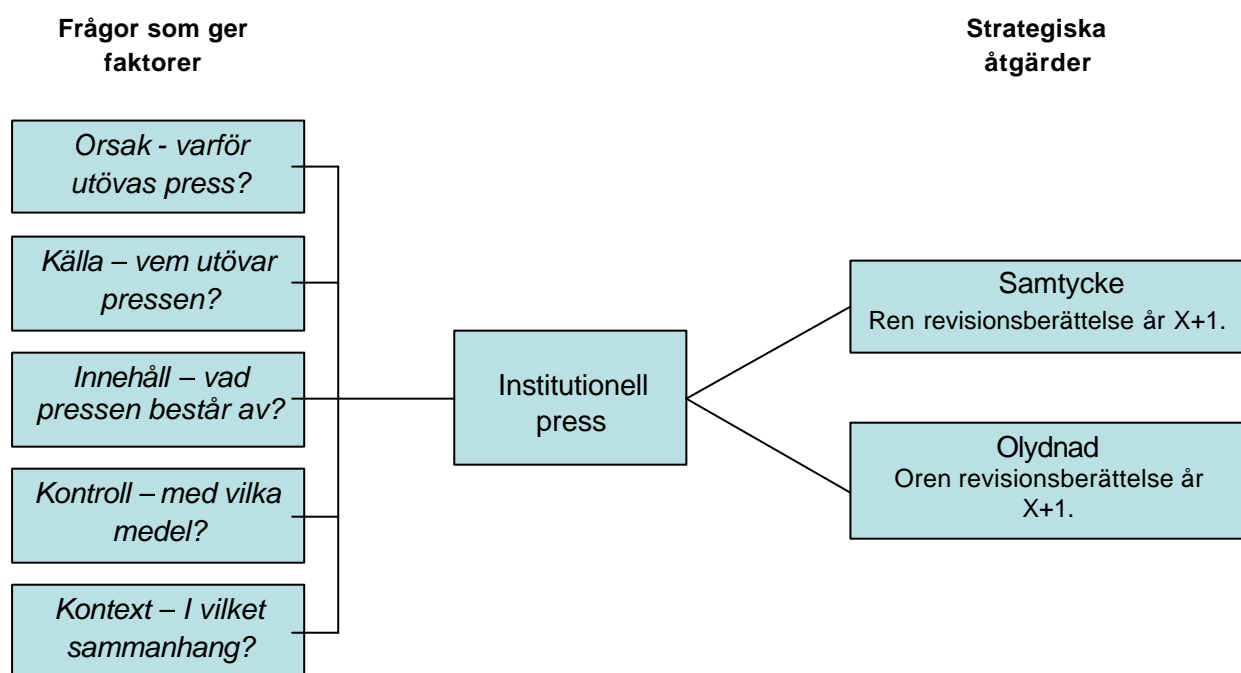
Olivers (1991) ramverk är i sin helhet inte tillämbart i alla miljöer, det vill säga de möjliga strategiska valen enligt Oliver (1991) kan variera mellan olika situationer och miljöer. Etherington och Richardson (1994) fann att strategierna *kompromiss* och *manipulation* var svåra att separera och därför fick utgöra en gemensam kategori. Goodstein (1994) och Ingram och Simons (1995) anpassade Olivers (1991) ramverk till sina respektive studier då de fann att strategin *kompromiss* inte var ett rimligt alternativ. Goodstein (1994) efterlyste dessutom ytterligare forskning för att utvärdera de strategiska val som Olivers (1991) ramverk ger. Sammanfattningsvis pekar ovanstående på att Olivers (1991) fem möjliga strategier bör anpassas till den information undersökningen ger. Om alla Olivers (1991) strategier ska användas krävs att informationen är så pass ingående att det går att särskilja vilka strategier som har valts. Efter att ha studerat undersökningar som bygger på Olivers (1991) ramverk kan vi konstatera att fallet sällan är så.

Vår undersökning kommer att ge oss begränsad information om vilka strategier som respektive företag har valt. Vi har därför valt att förenkla Olivers (1991) ramverk och döpa de alternativa strategierna för aktiebolag i vår undersökning till *samtycke* och *olydnad*. Med *samtycke* menas att aktiebolag anpassar sig till lagstiftning och normer och därmed erhåller rena revisionsberättelser. I kategorin *olydnad* återfinns aktiebolag som inte följer lagstiftning och normer, varför de erhåller orena revisionsberättelser.

I kategorin *olydnad* sammanfogas strategierna *trots* och *undvikande* från Olivers (1991) ramverk. Detta för undersökningens begränsade information gör det svårt att särskilja på strategierna. Revisionsberättelsen berättar inte entydigt om aktiebolag erhåller orena revisionsberättelser på grund att de agerar undvikande och vägrar ge information eller om de trotsar lagstiftning och normer. Aktiebolag skulle potentiellt också kunna välja strategierna *kompromiss* och *manipulation* i ett försök att påverka revisorn att ge dem ren revisionsberättelse. Undersökningens information ger oss dock begränsad information i detta avseende, varför vi stryker *kompromiss* och *manipulation* som möjliga valbara strategier.

3.2.5 Sammanfattande modell

Figur 2 nedan grundar sig på Olivers (1991) ramverk men är anpassad till uppsatsens syfte. Frågorna driver faktorer som i sin tur resulterar i institutionell press. Dessa frågor kommer användas för att generera hypoteser. Institutionell press sätts på organisationer genom lagstiftning och normer. Aktiebolag kan i vår undersökning välja mellan strategierna *samtycke* och *olydnad*, det vill säga välja om de vill erhålla ren eller oren revisionsberättelse.

Figur 2. Olivers modell anpassad till uppsatsens syfte

3.3 Agentteorin

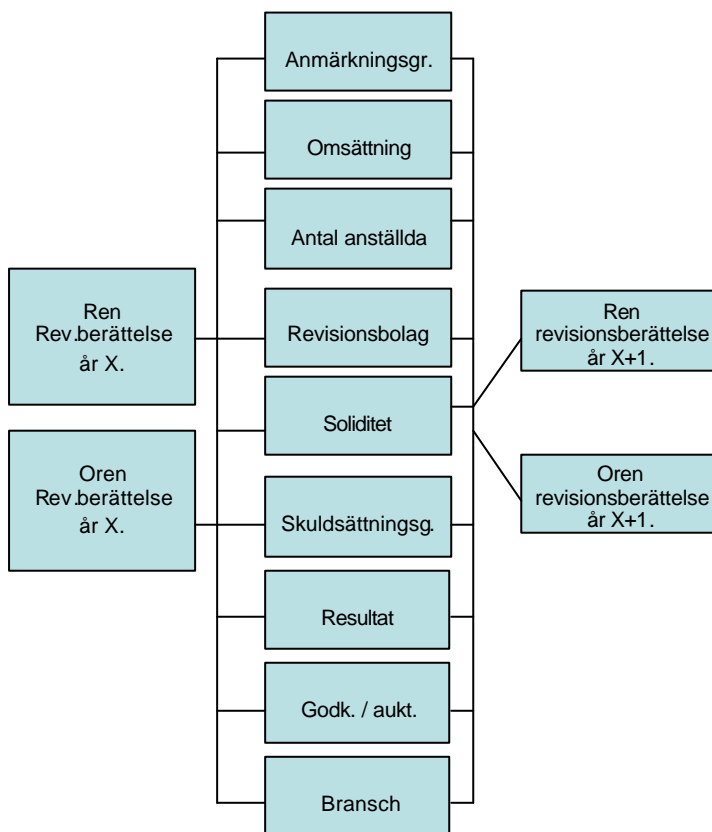
En agentrelation uppstår när en eller flera individer (principaler) hyr eller anställer andra individer (agenter). Principalen delegerar då ett specifikt ansvar till agenten som ska utföras under principalens ledning. Vidare utgår agentteorin ifrån att olika aktörer har skilda målsättningar i ett spel. De skilda målsättningarna resulterar i brister i likformigheten mellan

exempelvis ägare och företagsledningen (Scott, 2003). Enligt Smith (2000) behandlar agentteorin sättet principalen styr agenten på för att denne ska handla i ägarnas intresse.

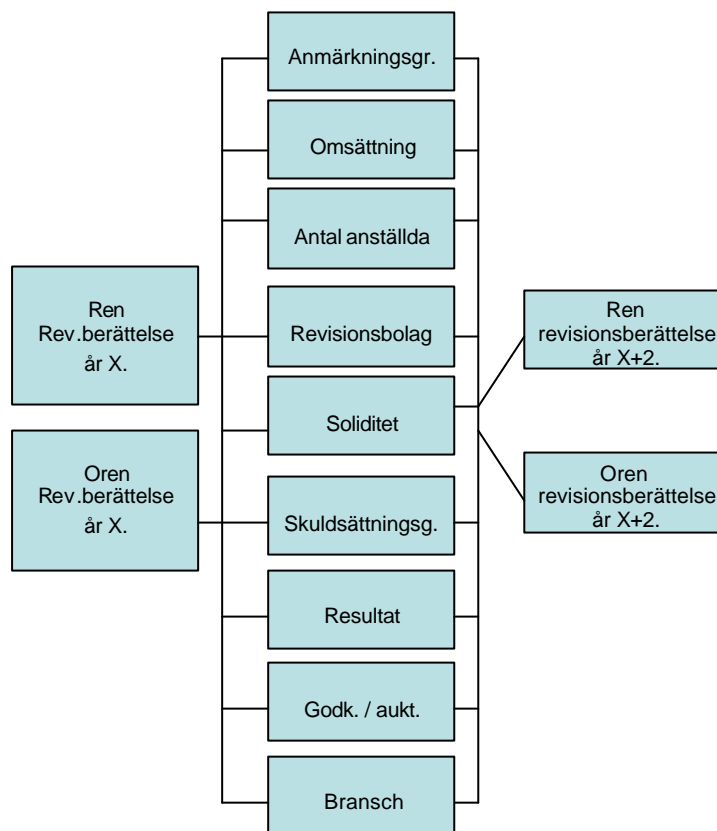
Informationen spelar stor roll för principalens kontroll över agenten. Hatch (2002) menar att storleken och kvaliteten på informationstillgången styr principalens möjlighet för att kontrollera agenten. Ledningen har ett informationsövertag på ägarna, vilket resulterar i ett informationsgap. Den asymmetriska informationen kan delas in i två grenar, moral hazard och adverse selection. Moral hazard innebär att agentens agerande inte till fullo kontrolleras av principalen vilket leder till en fördel för agenten. Adverse selection innebär att agenten besitter ett informationsövertag gentemot principalen på grund av sin företagsledareställning. (Scott, 2003)

3.4 Våra modeller

Vi har nedan utformat två modeller för att undersöka vilka variabler som påverkar aktiebolag för att erhålla ren respektive oren revisionsberättelse. De variabler vi undersöker är anmärkningsgrad, omsättning, antal anställda, revisionsbolag, soliditet, skuldsättningsgrad, resultat, godkänd/auktoriserad revisor och bransch. Variablerna har valts ut då tidigare forskning om orena revisionsberättelser ansett de relevanta.

Figur 3. Modell som förklarar uppsatsen hypoteser

Figur 4. Modell som förklarar uppsatsen hypoteser

3.5 Hypoteser

Dirsmith och Lewis (1982) undersökte effekterna av extern rapportering och dess samverkan med beslutsfattande. De fann att två variabler påverkade mängden och vilken typ av finansiell information som sändes från företag. Dessa två variabler var externa intressenter och kognitionen hos avsändaren. Då antalet intressenter, eller intressenternas betydelse för företaget ökade, fann Dirsmith och Lewis (1982) att även mängden och kvaliteten på den externa informationen ökade. Detta betyder troligen att företag med många intressenter, eller med intressenter av stor betydelse, sannolikt har rena revisionsberättelser då de troligtvis ger utförlig och kvalitativ finansiell information. Vidare är det rimligt att anta att rena revisionsberättelser förblir rena kommande år såvida intressentsituationen inte påverkas. Samma antagande gäller troligen för aktiebolag med få intressenter eller med intressenter av liten betydelse. Dessa aktiebolag erhåller troligtvis fler

orena revisionsberättelser samtidigt som det är osannolikt att intressentsituationen förändras under kommande år.

Kognitionen hos avsändaren påverkar också mängden och kvaliteten av den ekonomiska informationen som ges enligt Dirsmith och Lewis (1982). Oliver (1991), Goodstein (1994) och Hillman och Hitt (1999) menar också att kognitionen har betydelse, men snarare i grupper än hos enskilda individer. Undersökningens begränsningar medför att vi inte kan mäta hur kognitionen hos företagsledare påverkar huruvida aktiebolag får rena respektive orena revisionsberättelser.

March och Simon (1958) hävdar att organisationers beteende, vad gäller beslutsfattande, involverar mer komplexa regler än enbart utvärdering av handlingars konsekvenser. De fann att organisationer först upptäcker sina personliga motiv genom deras beteende (Cohen & March 1974; March & Olsen 1976; March & Weissinger-Baylon 1986). Med andra ord är företag inte medvetna om kognitionen förrän de ser de faktiska effekterna av sitt eget handlande. Det skulle kunna tyda på att slumpen inte avgör om ett aktiebolag erhåller ren eller oren revisionsberättelse. Resultatet är snarare ett omedvetet resultat av deras handlingar. Geels (2004) hävdar dock att mänskliga handlingar är strukturerade men att de lämnar stort utrymme för intelligens och strategiska handlingar. Detta tyder på att mänskliga handlingar påverkar organisationer och därigenom uppkomsten av orena revisionsberättelser. Valet mellan rena respektive orena revisionsberättelser är troligtvis inte medvetet, men det kan möjligen anses vara ett medvetet val att inte prioritera frågor som leder till att orena revisionsberättelser erhålls. Därför anser vi det troligt att företag med orena revisionsberättelser år X tenderar att erhålla orena revisionsberättelser även kommande år. Bolag med rena revisionsberättelser år X erhåller sannolikt rena revisionsberättelser även kommande år.

Granlund (2001) har forskat i förändringsbenägenheten i redovisningssystem, vilka påverkar kvaliteten på redovisningen och därigenom om aktiebolag erhåller ren respektive oren revisionsberättelse. Ett bra redovisningssystem leder troligen till ren revisionsberättelse medan ett dåligt redovisningssystem, eller frånvaron av ett redovisningssystem, sannolikt ökar risken för oren revisionsberättelse. Granlund (2001) menar att bland annat institutionella och mänskliga faktorer tillsammans påverkar förändringen i redovisningssystem. Institutionella faktorer skapar

en tröghet i förändringsarbetet av redovisningssystem medan den mänskliga faktorn tenderar till att motsätta sig förändring av redovisningssystem. Det finns med andra ord ett motstånd gentemot förändringar. Detta kan tolkas som att både bra och dåliga redovisningssystem inte ändras utan starka orsaker. Bristfälliga redovisningssystem, som genererar oren revisionsberättelse år X, förändras sannolikt inte och renderar därför i fler orena revisionsberättelser kommande år. Kvalitativa redovisningssystem, som genererar ren revisionsberättelse år X, förändras troligen inte och renderar sannolikt i rena revisionsberättelser även kommande år.

För att kunna förutsäga aktiebolags val av strategi (*samtycke* eller *olydnad*) behöver graden av överensstämmelse mellan bolagets och de institutionella målen utvärderas. Det vill säga samhällets behov ska matchas med aktiebolagets. Aktiebolag väljer *samtycke* i större utsträckning om de institutionella förväntningarna matchar bolagets mål (Oliver, 1991). Företag med oren revisionsberättelse har sannolikt liten överensstämmelse mellan företagets och de institutionella målen, varför de troligtvis väljer strategin *olydnad*. I praktiken borde detta rendera i att orena revisionsberättelser sannolikt ger orena revisionsberättelser även kommande år.

Sammanfattningsvis har vi anförut att intressentberoendet, kognitionen hos företagsledare, trögföränderliga redovisningssystem och överensstämmelsen mellan företagets och institutionernas mål påverkar om revisionsberättelsen kan betraktas som ren eller oren. Dessa faktorer pekar framförallt på att sannolikheten är låg att för utgången av revisionsberättelsen förändras från år till år. Sannolikt förblir en oren revisionsberättelse oren medan en ren revisionsberättelse troligtvis förblir ren kommande år. Därför formulerar vi vår huvudhypotes på följande sätt:

Huvudhypotes: En oren revisionsberättelse år X ökar sannolikheten för en oren revisionsberättelse år X+1. En ren revisionsberättelse år X ökar sannolikheten för en ren revisionsberättelse år X+1.

3.5.1 Aktiebolagets anmärkningsgrad

Revisorn kan anmärka på olika punkter i revisionsberättelsen. Hasselberg och Kehrer (1995) utvecklade en femgradig klassificering, vilken rangordnar punkterna efter allvarlighetsgraden. Denna klassificering har, förutom av Hasselberg och Kehrer (1995), använts av Lindher, Lödby Varel och Magistrado (2002). Laudon och Persson (2004) använde sig av en sjugradig klassificering, resultat visade dock att rangordningen borde förändras för att ge en mer rättvis bild av anmärkningsgradernas allvarlighet. De ansåg att anmärkningsgraden rörande aktiekapitalets förbrukning borde flyttas från den femte till den tredje grävsta anmärkningsgraden. Detta medförde att anmärkningsgraderna varken till- eller avstyrka ansvarsfrihet och varken till- eller avstyrka resultaträkningen, balansräkningen eller vinsten flyttades till fjärde respektive femte plats. Vi har valt att använda oss av Laudon och Perssons (2004) reviderade version av klassificeringen då de fann att denna gruppering ger en mer rättvis bild av anmärkningsgradernas allvarlighet.

Nedan redovisas allvarlighetsskalan enligt Laudon och Persson (2004). Ju allvarligare anmärkning desto högre upp i listan återfinns den:

Tabell 3. Anmärkningsgraderna

Anmärkning
1. Avstyrka beviljande av ansvarsfrihet
2. Avstyrka resultaträkning/balansräkning/vinstdisposition eller någon av dessa
3. Eget kapital förbrukat eller understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, ABL 13 kap
4. Varken till- eller avstyrka/ej tillstyrka beviljande av ansvarsfrihet
5. Varken till- eller avstyrka/ej tillstyrka resultaträkningen/balansräkningen/vinstdispositionen eller någon av dessa
6. Anmärkning/upplysning/erinraneller avvikelse från god redovisningssed
7. För sent eller ej betalda skatter och avgifter

Aktiebolag med grövre anmärkningar, enligt allvarlighetsskalan, möter sannolikt större institutionell press, det vill säga att lagstiftningen ställer högre krav på att allvarliga fel ska rättas till än lindriga. Oliver (1991) menar att orsaken till den institutionella pressen är en viktig faktor för att göra en bedömning av företags strategiska åtgärder. När den institutionella pressen ökar

resulterar det i att företag väljer passiva strategier i större omfattning (Oliver, 1991). Detta borde sannolikt betyda att företag med allvarliga anmärkningsgrader åtgärdar dessa och erhåller rena revisionsberättelser kommande år.

Dirsmith och Lewis (1982) menar att företagens intressenter påverkar mängden och kvaliteten på den ekonomiska information som ges. Allvarliga anmärkningsgrader borde troligtvis påverka aktiebolagens intressenter i större utsträckning än ringa anmärkningsgrader. Detta eftersom företags intressenter oftast befinner sig i riskzonen för att drabbas ekonomiskt. Exempelvis riskerar banker att förlora utlånade pengar om företaget skulle gå i konkurs. Om förutsättningen att företag har intressenter, och dessa är av betydelse, borde det vara mer sannolikt att dessa ställer krav på att allvarligare anmärkningsgrader ska åtgärdas. En bank ställer krav på att korrekt ekonomisk information ska ligga till grund för utlåning av pengar till ett företag. Större institutionell press, samt större press från intressenter, resulterar sannolikt i att fler företag väljer strategin *samtycke*. Aktiebolag med allvarligare anmärkning anpassar sig därmed till lagstiftningen, varför orena revisionsberättelser troligen förvandlas till rena revisionsberättelser kommande år.

Företag med anmärkningar av svagare karaktär är X löper större risk att få orena revisionsberättelser kommande år. Svagare anmärkningar resulterar troligen i mindre institutionell press från exempelvis staten och revisorer för att bristerna ska rättas till. När den institutionella pressen är mindre menar Oliver (1991) att större utrymme ges för företag att välja strategin *olydnad*. Därmed borde aktiebolag med svagare anmärkningsgrader erhålla rena revisionsberättelser även kommande år. Enligt Dirsmith och Lewis (1982) är det sannolikt att företagens intressenter inte ser lika allvarligt på svagare anmärkningar, varför intressenterna inte ställer lika stor press på företagen att rätta till bristerna. Enligt Granlund (2001) bromsar beslutande personer ofta upp förändringar i redovisningssystem. Svagare anmärkningar ger troligtvis inte den motivation som krävs för att övervinna den institutionella trögheten. För bolag med svagare anmärkningsgrader kan både den institutionella pressen samt pressen från intressenter förväntas att vara mindre. Detta borde sannolikt resultera i att företag inte åtgärdar mindre brister och även kommande år erhåller orena revisionsberättelser.

Underhypotes 1: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att minska år X+1 vid en högre anmärkningsgrad år X.

3.5.2 Aktiebolagets storlek

Forskning visar på samband mellan storleken på det reviderade företaget samt utfallet på revisionsberättelsen. Firth (1978) fann ett signifikant samband och forskning av Chow och Rice (1982), Gul, Lee och Lynn (1992) och Krishnan och Krishnan (1996) indikerar att mindre bolag tenderar att erhålla orena revisionsberättelser i större utsträckning än större bolag.

Sannolikheten för företag att välja strategin *samtycke* ökar desto kraftigare den institutionella pressen är för anpassning till sociala regler och normer (Oliver, 1991). Goodstein (1994) och Ingram och Simons (1995) fann att större företag var känsligare för institutionell press än små företag. Detta då de var känsligare för negativ publicitet (Goodstein, 1994; Ingram & Simons, 1995). Myndigheter bevakar efterlevnaden av regler. Även media bevakar marknaden och bevakningen ökar sannolikt med storleken på företaget (Hudaib & Cooke, 2005). Jeter och Shaw (1995) fann ett positivt samband mellan företagsstorleken och sannolikheten för att få oegentligheter upptäckta. Enligt Laudon och Persson (2004) får orena revisionsberättelser negativa konsekvenser, varför större aktiebolag i största möjliga mån försöker undvika dessa. Stora företag väljer troligtvis att följa lagstiftning och normer då de är mer känsliga för den institutionella pressen. Detta medför troligen att större företag erhåller rena revisionsberättelser i större utsträckning än små företag.

Lagstiftning påverkar starkt bolag att anpassa sig till samhällets normer (Bansal & Roth, 2000 och Clemens & Douglas, 2004). Om lagstiftning utgör grunden för institutionell press är det sannolikt att företag väljer strategin *samtycke* och anpassar sig till regelverket (Oliver, 1991). I Sverige debatteras om mindre aktiebolag ska ha samma revisionsplikt som större aktiebolag. Nyttan är mindre för små företag eftersom färre intressenter berörs av den information som revisionen ska säkra. Ofta beror detta på att de mindre aktiebolagen är ägarledda, varför agenten och principalen enligt agentteorin är samma person. Revisionen medför relativt större kostnader

för mindre företag än för större företag (Norberg & Thorell, 2005). Då mindre företag ser en begränsad nytta med revision, samtidigt som det utgör väsentlig kostnad, anser vi det troligt att det finns färre incitament för mindre företag att följa lagstiftning och normer än större företag. Genom att inte följa lagstiftning och normer ökar sannolikheten för att erhålla oren revisionsberättelse, varför små företag troligtvis erhåller en större andel orena revisionsberättelser än stora företag.

Aktiebolagens storlek kommer att mätas med företagets omsättning och antalet anställda. Fors et al., (2004) fann att chansen var liten för att ett publikt aktiebolag skulle komma med i urvalet. Detta då antalet publika aktiebolag i Sverige motsvarar cirka 0,40 % av den totala andelen av aktiebolag (Affärsdata 05.04.21). Oftast har de publika aktiebolagen ett större medialt tryck på sig, därför tror vi att dessa aktiebolag har en bättre internkontroll samt följer lagar och rekommendationer i större utsträckning än de privata aktiebolagen vilket, leder till färre orena revisionsberättelser. Ett agentteoretiskt synsätt blir på ägarledda företag, omöjligt att applicera då agent och principal är samma person. Dock kan revisorn i ett mindre aktiebolag ses som agent då han anlitas av principalen. Ett företag med spritt ägarskap kan applicera agentteorin vilket leder till att principalerna kräver mer av agenten i form av att avge ren revisionsberättelse.

Hasselberg och Kehrer (1995) fann att företag med låg omsättning är de företag som till störst del erhåller orena revisionsberättelser. Samma resultat visar Sundberg (2004) i branschstatistik från 2000-2002. Hasselberg och Kehrer (1995), Sundberg (2004) och Laitinen och Laitinen (1998) fann också att företag med få antal anställda löpte större risk att erhålla oren revisionsberättelse. Lindher et al. (2002) fann ett signifikant samband mellan rena och orena revisionsberättelser vad gäller antalet anställda. Företag med få antal anställda var mer benägna att erhålla oren revisionsberättelse.

Utifrån ovanstående information kan vi framställa två hypoteser:

Underhypotes 2: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens omsättning minskar.

Underhypotes 3: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens antal anställda minskar.

3.5.3 Revisionsbolag

Forskning visar generellt att Big Six har en högre revisionskvalitet än övriga bolag (Becker, De Fond, Jiambalvo och Subramanyam, 1998; Francis, Maydew och Sparks, 1999; DeAngelo, 1981; Palmrose, 1988; Mutchler, 1986; Bartov, Gul & Tsui, 2001; Craswell, Stokes & Laughton, 2002). DeAngelo (1981) argumenterade att revisionsbolagets storlek har betydelse för revisionskvaliteten när kvaliteten mättes med revisorns oberoende. DeAngelo (1981) menar att ingen enskild klient är viktig för ett stort revisionsbolag. Mindre revisionsbolag är mer beroende av sina klienter och är därför mer obenägna att avge oren revisionsberättelse. Simunic och Stein (1987) och Francis och Wilson (1988) menar att de större revisionsbolagen har skapat ett bra rykte samt ett varumärke vilket lett till en ökad trovärdighet. Detta har renderat i att osäkerheten runt årsredovisningarna sjunkit. Davidson och Neu (1993) fann också ett positivt samband mellan revisionsbolagets storlek och revisionskvalitén. Företag reviderade av Big Six erhöll högre revisionskvalitet oftare än företag som reviderats av övriga revisionsbolag. Vidare fann Lennox (1999) att revisorer från Big Four (Deloitte, Ernst & Young, KPMG, PricewaterhouseCoopers) har bättre datakvalitet än övriga revisorer i Storbritannien. Keasey, Watson och Wynarczyk (1988) visade avslutningsvis att risken för att erhålla oren revisionsberättelse var större om man blev reviderad utav ett stort revisionsbolag.

Sammanfattningsvis visar forskningen generellt att Big Six erbjuder bättre revisionskvalitet än övriga revisionsbolag. Dock är forskningen inte entydig då bland annat forskning av Jeong och Rho (2004) inte kunde visa på någon kvalitetsskillnad mellan Big Six och övriga bolag. Funnen forskning visar dock att Big Six är mer oberoende av sina klienter jämfört med övriga bolag. Bättre datakvalitet medför vidare att Big Six upptäcker fel i större utsträckning än övriga bolag medan Big Six är mer villiga att avge orena revisionsberättelser än övriga revisionsbolag. Detta leder sannolikt till andelen orena revisionsberättelser ökar då företag revideras av Big Six jämfört

med övriga bolag. Vidare anser vi att företag, som revideras av Big Six, har en större återfallsbenägenhet och därför troligtvis erhåller orena revisionsberättelser även kommande år.

Underhypotes 4: Sannolikheten för orena revisionsberättelser ökar med storleken på revisionsbolaget som genomför revisionen.

3.5.4 Företagets ekonomi

Företags ekonomiska ställning återspeglas i årsredovisningar, varför många forskare använt sig av finansiella variabler för att förutspå utfallet av revisionsberättelsen (Bell & Tabor, 1991; Frost, 1997; Kida, 1980; Dopuch, Holthausen & Leftwick, 1987; Heatly & Palepo, 1993; Krishnan & Krishnan, 1996; McKeown, Mutchler & Hopwood, 1991; Mutchler, Hopwood & McKeown, 1997; Laitinen & Laitinen, 1998; Lindher et al., 2002; Sundgren, 1998; Francis & Krishnan, 1999; Reynolds & Francis, 2001; Lennox, 2000; Craswell et al., 2002; Doumpos, Spathis & Zopounidis, 2003).

Doumpos et al. (2003) undersökte ett antal grekiska företag genom att utvärdera årsredovisningar samt förhöra sig om revisorernas åsikter. De fann att de lågpresterande företagen tenderade erhålla orena revisionsberättelser (Doumpos et al., 2003). För att undersöka företags ekonomiska ställning använder vi oss av soliditetsmättet. Soliditetsmättet fås genom att sätta företags egna kapital i förhållande till det totala kapitalet. Soliditeten bör vara cirka 20 % om uträkningen görs på en icke justerad balansräkning och runt 40 % om den görs på en justerad balansräkning (Hallgren, 1998). Lindher et al. (2002) fann ett signifikant samband mellan rena och orena revisionsberättelser vad gäller soliditeten. Företag med låg soliditet var mer benägna att erhålla oren revisionsberättelse. Dock fann de inget signifikant samband mellan rena och orena revisionsberättelser vad gäller resultatet.

Skuldsättningsgraden mäter hur stor del av företags totala kapital som är belånat. Har företaget en skuldsättningsgrad på 70 % är 70 % av företags totala kapital belånat. Om en stor andel av företags totala kapital är belånat bör det sannolikt tyda på att företaget har en mer ansträngd

ekonomi jämfört med företag som har en liten andel extern belåning. Frost (1997) fann att företag med ansträngd ekonomi var mer benägna att erhålla orena revisionsberättelser än företagen mer god ekonomi. Skuldsättningsgraden erhålls genom att sätta företagets skulder i förhållande till det totala kapitalet.

Frost (1997) fann att aktiekursen påverkades negativt för företag med orena revisionsberättelser i Storbritannien. Vidare fann Frost (1997) att företag med orena revisionsberättelser generellt hade en mer ansträngd ekonomi än företag med rena revisionsberättelser. Undersökningens resultat får stöd av Heatly och Palepo (1993), Bell och Tabor (1991), Krishnan och Krishnan (1996), McKeown, Mutchler och Hopwood (1991) samt Reynolds och Francis (2001).

Dopouch, et al. (1987) fann ett signifikant förhållande mellan företags resultat och erhållandet av orena revisionsberättelser. Risken för oren revisionsberättelse ökade om företagen redovisade negativt resultat. Caramanis och Spathis (2005) stödjer detta då de fann att företags rörelsemarginal påverkade sannolikheten för företag att erhålla ren eller oren revisionsberättelse. Rörelsemarginalen är starkt förknippad med lönsamheten för bolag. Företag med orena revisionsberättelser likviderades eller försattes i konkurs oftare än företag med rena revisionsberättelser (Dopouch et al., 1987). 1997 var andelen orena revisionsberättelser 11 % i Sverige och av dessa hade 54 % gått i konkurs eller likviderats 2002. Av de företag som erhöll ren revisionsberättelse 1997 hade endast 20 % gått i konkurs eller likviderats 2002. (Laudon och Persson 2004)

Utifrån ovanstående information kan vi formulera tre hypoteser.

Underhypotes 5: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens soliditet minskar.

Underhypotes 6: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens skuldsättningsgrad ökar.

Underhypotes 7: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens resultat minskar.

3.5.5 Godkänd eller auktoriserad revisor

I Sverige finns tre grupper av revisorer, godkända revisorer, godkända revisorer med revisorsexamen och auktoriserade revisorer. Vi har dock valt att dela in revisorerna i grupperna godkända och auktoriserade revisorer då undersökningen inte kan visa om en revisor är godkänd eller är godkänd med revisorsexamen. Vidare är det svårt att ta ställning till eventuella kompetens- och erfarenhetsskillnader mellan dessa två grupper. Av dessa anledningar har vi delat in Sveriges revisorer i grupperna godkända och auktoriserade.

Morris och Empson (1998) förklarar revisionsbolagens framgångar med bolagens humankapital. Bonner och Lewis (1990) menar att kvaliteten på en revisor beror på utbildning, erfarenhet och personliga karaktäristiska. Bates (1990), Preisendorfer och Voss (1990) och Boone och van Witteloostuijn (1996) använder sig av humankapitalteorin för att förklara revisionsbolagens framgångar. Humankapitalteorin delar in det humana kapitalet i två grupper, i den generella gruppen ingår utbildning och i den specifika gruppen ingår erfarenhet. Organisationens överlevnad ökar med det specifika humana kapitalet, vilket ägarna och de anställda bidrar med. Enligt humankapitalteorin bör det därför finnas en skillnad om revisorn är godkänd eller auktoriserad då det skiljer sig utbildningsmässigt de två emellan. Längre och mer kvalitativ utbildning borde rendera i att bolag, som revideras av auktoriserade revisorer, erhåller en större andel orena revisionsberättelser. Johnson, Khurana och Reynolds (2002) stödjer detta då de fann bevis på att oerfarna revisorer hade lägre kvalitet på sina revisioner än erfarna revisorer.

Sammanfattningsvis borde större erfarenhet och längre utbildning rendera i aktiebolag som revideras av auktoriserade revisorer erhåller en större andel orena revisionsberättelser än aktiebolag som revideras av godkända revisorer.

Underhypotes 8: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka om aktiebolagen revideras av en auktoriserad revisor.

3.5.6 Bransch

Oliver (1991) menar att sammanhanget, det vill säga vilken bransch företag befinner sig i, har betydelse för den institutionella pressen. Organisationer som samarbetar med andra organisationer väljer sannolikt oftare strategin *samtycke*. Det vill säga företag med mycket kontakt och samarbete med omvärlden är sannolikt mer samarbetsvilliga med myndigheter. (Oliver, 1991; Goodstein, 1994; Hillman & Hitt, 1999) Därför har de troligen större andel rena revisionsberättelser än bolag med liten samarbetsvillighet då dessa företag hellre väljer strategin *olydnad*.

Vår undersökning kommer inte att kunna visa i vilken utsträckning företag samarbetar med andra företag. Dock kan det antas att gruppen av företag med orena revisionsberättelser har mindre kontakt och samarbete med andra företag än företag med rena revisionsberättelser. Vidare är det sannolikt att anta att företagskulturer inte förändras över korta perioder, varför vi antar att företag med liten kontakt med omvärlden även kommande år kommer att ha litet samarbete med omvärlden. Detta borde betyda att dessa kommer att erhålla orena revisionsberättelser även kommande år. Vidare kommer företag med mycket omvärldskontakt troligen även ha mycket omvärldskontakt även kommande år, varför de troligen har rena revisionsberättelser år X samt under kommande år.

Ovanstående pekar på att det finns en viss systematik i vilka bolag som erhåller orena respektive rena revisionsberättelser. Milliken et al. (1998) understödjer detta argument då de fann att vissa industrier tenderar till att välja vissa typer av strategiska åtgärder, vilka inte föredrogs av andra industrier. Detta resonemang stödjer hypotesen om att vissa branscher tenderar att erhålla orena revisionsberättelser i större utsträckning än andra. Dock har vi inte funnit undersökningar som undersökt vilka branscher som tenderar till att erhålla orena revisionsberättelser. Här nedan presenteras vår nionde och sista hypotes.

Underhypotes 9: Sannolikheten för orena revisionsberättelser varierar med bransch.

3.5.7 Sammanställning av hypoteser

Huvudhypotes: En oren revisionsberättelse år X ökar sannolikheten för en oren revisionsberättelse år $X+1$. En ren revisionsberättelse år X ökar sannolikheten för en ren revisionsberättelse år $X+1$.

Underhypotes 1: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att minska år $X+1$ vid en högre anmärkningsgrad år X .

Underhypotes 2: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens omsättning minskar.

Underhypotes 3: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens antal anställda minskar.

Underhypotes 4: Sannolikheten för orena revisionsberättelser ökar med storleken på revisionsbolaget som genomför revisionen.

Underhypotes 5: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens soliditet minskar.

Underhypotes 6: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens skuldsättningsgrad ökar.

Underhypotes 7: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens resultat minskar.

Underhypotes 8: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka om aktiebolagen revideras av en auktoriserad revisor.

Underhypotes 9: Sannolikheten för orena revisionsberättelser varierar med bransch.

3.6 Kapitelsammanfattning

Är det så att det år efter år är samma aktiebolag som erhåller oren revisionsberättelse?

I vår huvudhypotes ska vi undersöka om oren revisionsberättelse år X ökar sannolikheten för oren revisionsberättelse år $X+1$ samt om ren revisionsberättelse år X ökar sannolikheten för ren revisionsberättelse år $X+1$. För att kunna se och förklara sambandet mellan de aktiebolag som erhåller oren revisionsberättelse år efter år har vi konstruerat två modeller med nio variabler som vi tror påverkar aktiebolagets benägenhet att erhålla oren revisionsberättelse. Dessa nio variabler är anmärkningsgrad, omsättning, antal anställda, revisionsbolag, soliditet, skuldsättningsgrad, resultat, revisor samt bransch. Utifrån den institutionella teorin, agentteorin samt forskning om effekterna av en oren revisionsberättelse har vi arbetat fram en hypotes om varje variabel i våra modeller.

4. Empirisk metod

Uppsatsens fjärde kapitel presenteras hur vi gått tillväga för att realisera uppsatsens syfte. Inledningsvis presenteras den valda undersökningsmetoden och hur vi fått tillgång till den information som ligger till grund för undersökningen. Därefter redogörs för den metod som använts för att samla in primärdata och vi visar i figur och text hur urvalet gjorts. Variablerna i dokumentstudien presenteras med förklaringar till hur de har registrerats i undersökningen. Slutligen redogörs för hur det insamlade materialet har bearbetats, storleken på bortfallet samt hur vi har bedömt våra mätmetoder och pålitligheten i våra mått.

Syftet med denna uppsats är att undersöka om aktiebolag som erhållit oren revisionsberättelse erhåller oren revisionsberättelse nästkommande år i större utsträckning än aktiebolag som erhållit ren revisionsberättelse startåret. Vi ämnar också försöka se och förklara om det finns några samband som ökar eller minskar sannolikheten för att orena revisionsberättelser upprepar sig över åren. När revisorn har slutfört revisionen och avgett revisionsberättelsen i årsredovisningen måste alla aktiebolag sända in den till Bolagsverket (Årsredovisningslag (1995:1554) 8:3 §).

För att kunna realisera vårt syfte krävs att aktiebolagens årsredovisningar under räkenskapsåren 2002, 2003 och 2004 inkommit på Bolagsverket i Sundsvall. Utifrån revisionsberättelsen, i årsredovisningen, kan vi utröna om den är oren eller ren. En oren revisionsberättelse är enligt vår definition oren när den avviker från standardutformningen (se bilaga 1) enligt FAR. Erhållandet av sekundärdata, för att realisera vårt syfte, har inte medfört några problem då aktiebolagens årsredovisningar är en offentliga handlingar.

Då denna undersökning ska utreda om aktiebolag med orena revisionsberättelser behåller sin anmärkning i revisionsberättelsen de nästkommande åren behövde vi erhålla aktiebolag som för räkenskapsåret 2002 hade oren revisionsberättelse. UC (Upplysningscentralen) i Stockholm tillhandahöll oss denna information på en CD innehållande aktiebolagens organisationsnummer. Detta var anledningen till att vårt startår för undersökningen blev räkenskapsåret 2002.

För att vår undersökning ska kunna säkerställas statistiskt är vi tvungna att granska ett stort antal revisionsberättelser. Eftersom undersökningstiden är begränsad har vi gjort bedömningen att våra

variabler som finns angivna i kapitel tre är de som till största grad styr om aktiebolaget med oren revisionsberättelse även nästkommande år innehar oren. Enligt Christensen, Andersson, Carlsson och Haglund, (2001) kan empiriska undersökningar göras med två olika mätningar. Den första är kvalitativ mätning, vilket i vårt fall innebär att man granskar exakt vad det är som gör att aktiebolag år efter år får oren revisionsberättelse. Urvalet innefattar då en mindre population men många variabler undersöks. Det andra alternativet är kvantitativa mätningar, vilket vi har använt i vår undersökning då vi undersöker en stor urvalspopulation och få variabler granskas. Vid kvantitativa undersökningar kan man enligt Christensen et al. (2001) använda sig av tvärsnittsmetoden. Denna har använts i undersökningen då den ger en överskådlig bild hur något är en viss tidpunkt. För insamlade av informationen har vi valt att använda oss av en survey-metod som innebär att man passivt registrerar verkligheten. (Saunders et al. 2003)

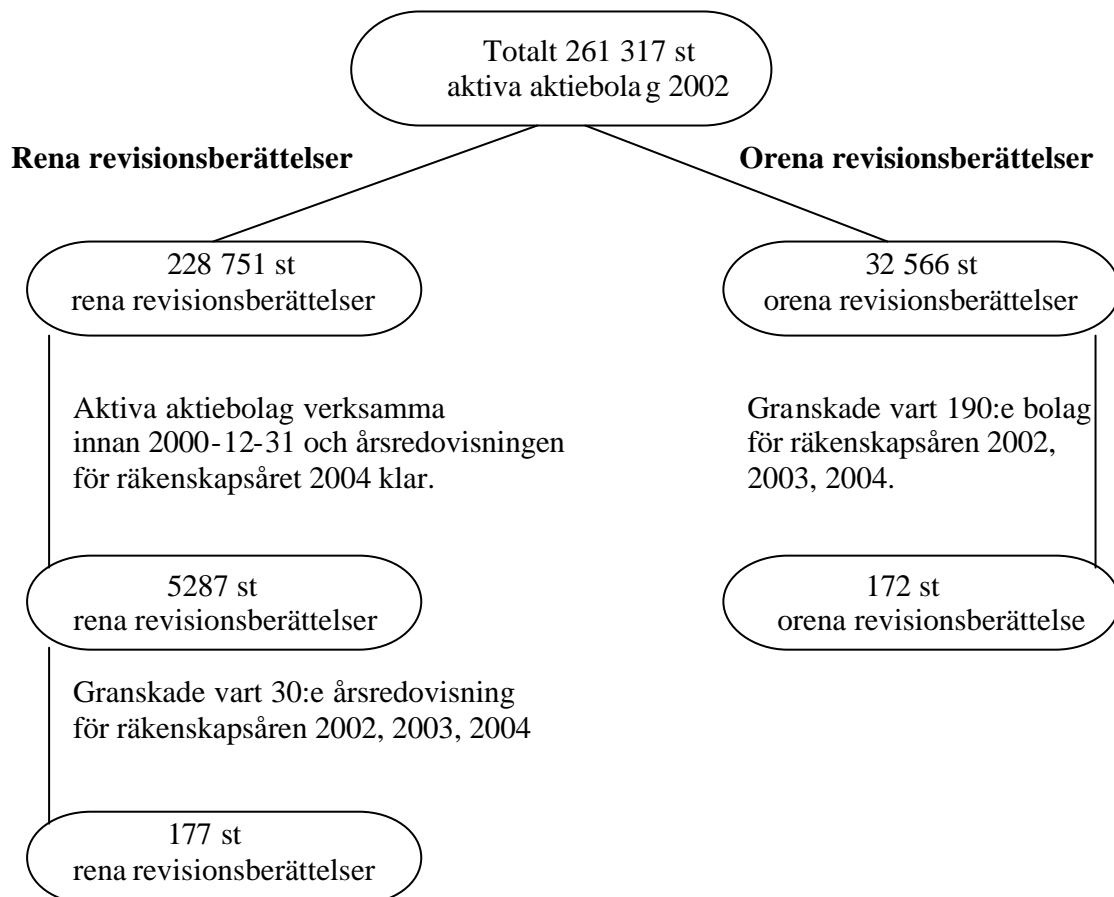
4.1 Datainsamlingsmetod

En dokumentstudie har använts vid insamlandet av vår data. All information som krävs för realisation av vårt syfte är offentlig vilket gör att en dokumentstudie enligt oss är det snabbaste och smidigaste sättet att erhålla data. Dokumentstudien konstruerades utifrån våra hypoteser som ovan finns angivna. Förutom smidighet och snabbheten innebär en dokumentstudie att den insamlade data på ett säkert sätt kan förvaras innan bearbetning. Ett alternativ hade varit att sända ut ett frågeformulär till varje aktiebolag som kommit med i urvalet. Men som ovan nämnts är all information som behövs offentlig varför detta alternativ inte resulterar i några fördelar. Dessutom är den inhämtade data granskad och säkerställd av revisorn.

4.2 Urvalspopulation

Antalet aktiva aktiebolag verksamma i Sverige innan 2002-12-31 var 261 317 stycken (Affärsdata 2005.04.25) och av dessa aktiebolag hade 32 566 stycken erhållit oren revisionsberättelse (UC). Detta leder till att 228 751 stycken aktiva aktiebolag hade erhållit ren revisionsberättelse. Ett stickprov gjordes av totalpopulationen då vi tidsmässigt inte kunde göra

en totalundersökning men ändå vill säkerställa den statistiskt för totalpopulationen. Urvalet av vår population presenteras i figur 5 nedan.

Figur 5. Urvalsmodell

Vår första avgränsning för de aktieföretag som erhållit ren revisionsberättelse är att aktieföretaget måste vara aktivt och ha varit verksamt före 2000-12-31, detta för att vara säkra på att årsredovisningen för räkenskapsåret 2002 ska finnas tillgänglig. Aktieföretagets senast färdigställda årsredovisning ska vara för räkenskapsåret 2004, eftersom undersökningsperioden är för räkenskapsåren 2002, 2003 och 2004.

Efter dessa avgränsningar, som gjorts i Affärsdata, var antalet aktieföretag med ren revisionsberättelse 5 287 stycken (Affärsdata 2005.04.25). Enligt Saunders et al., (2003) modell

på urvalsstorlek skulle vi med vår population behöva granska över 168 stycken årsredovisningar för att statistiskt säkerställa undersökningen enligt 95 % konfidensintervall.

För att välja ut vilka aktiebolag som skulle medverka gjorde vi ett systematiskt urval, vilket innebär att man väljer ett regelbundet intervall (Christensen et al., 2001). Vi valde att granska vart 30:e aktiebolag som erhållit ren revisionsberättelse och dess årsredovisning, vilket medförde att 177 stycken aktiebolag skulle medverka.

Som tidigare nämnts erhöll vi en CD från UC med organisationsnumren på de aktiebolag som för räkenskapsåret 2002 hade erhållit oren revisionsberättelse. För dessa gjorde vi ingen avgränsning då vi inte hade tillgång till om dess aktiebolag hade färdigställt årsredovisningen för 2004. Vi kunde ha gjort denna avgränsning manuellt för de 32 566 stycken aktiebolag med oren revisionsberättelse 2002, men då tiden för undersökningen är begränsad beslutades att göra urvalet på total populationen. När Saunders et al. (2003) modell applicerades för aktiebolag med orena revisionsberättelser skulle vi granska fler än 168 stycken. Även för de orena revisionsberättelserna gjorde vi ett systematiskt urval då vi valde att granska vart 190:e aktiebolags årsredovisning för att säkerställa vår undersökning enligt 95 % konfidensintervall. Detta resulterade i att 172 stycken bolag skulle medverka.

För att välja det slumpmässiga urvalet utifrån det systematiska urvalet för aktiebolag med ren revisionsberättelse och aktiebolag med oren revisionsberättelse valde vi ett startnummer. Aktiebolags startnummer med ren revisionsberättelse skulle ligga i intervallet 1 – 30. För att få fram detta nummer utgick vi ifrån en slumpvis nummertabell som fanns angiven i Saunders et al., (2003). Då talet som kom fram inte låg emellan det angivna intervallet gjordes ett nytt försök att få fram ett godkänt startnummer. Vi kom fram till startnumret 4 vilket innebär att vi skulle börja på nummer 4 och sedan hoppa 30:e steg framåt i listan av aktiebolagsorganisationsnummer och sedan fortsätta så för hela urvals populationen.

För aktiebolag med orena revisionsberättelser gjorde vi precis på samma sätt förutom att startnumret skulle ligga mellan 1 -190. Startnumret för dessa blev 6 och sedan skulle stegen vara 190.

Då vi granskade de aktiebolag med ren revisionsberättelse på Bolagsverket i Sundsvall hände det att vi fick fram ett aktiebolag med oren revisionsberättelse. Eftersom detta aktiebolag inte skulle ingå i detta urval tvingades vi att granska nästkommande företag i den totala populationen. Efter att detta aktiebolag granskats gick vi tillbaka till aktiebolaget med oren revisionsberättelse och hoppade vårt 30: stegs intervall framåt igen. Även för aktiebolagen med oren revisionsberättelse hände det att det uppkom organisationsnummer från UC: s cd-skiva som inte innehöll en oren revisionsberättelse, detta då vi och UC inte har samma definition om vad en oren revisionsberättelse är. Enligt oss är det som tidigare nämnts när revisionsberättelsen avviker från standardutformningen enligt FAR. Då detta inträffade gick vi tillväga på exakt samma sätt som när en oren revisionsberättelse uppkom i de rena revisionsberättelsernas urval.

4.3 Operationalisering

Nedan presenteras de variabler som vi använde oss av i dokumentstudien (se bilaga 2). All data förutom SNI nummer som krävdes till dokumentstudien inhämtades ifrån Bolagsverket i Sundsvall. SNI numret erhöles vi från Affärsdata (Affärsdata 2005.05.11)

Variablerna för räkenskapsåret 2002 är; revisionsberättelsen utfall, omsättning, antal anställda, soliditet, skuldsättningsgrad, årets resultat, anmärkningsgrad, revisionsbolag och om en auktoriserad eller godkänd revisor reviderat aktiebolaget.

Variablerna för räkenskapsåret 2003 är; revisionsberättelsens utfall, omsättning, antal anställda, soliditet, skuldsättningsgrad, resultat, anmärkningsgrad, revisionsbolag samt om en auktoriserad eller godkänd revisor reviderat aktiebolaget.

För räkenskapsåret 2004 är variablerna; revisionsberättelsen utfall samt anmärkningsgrad för de aktiebolag som erhållit oren revisionsberättelse.

4.4 Dokumentstudie

4.4.1 Organisationsnummer

Här registrerades aktiebolagets organisationsnummer, detta för att eventuellt kunna återgå till aktiebolagen för ytterligare data.

4.4.2 SNI-nummer

Här registrerades SNI-numret som var tillgänglig på Affärsdata. Partiellt bortfall förekom i vissa fall då inget SNI-nummer var angivet. SNI-numret som vi registrerade är den bransch som aktiebolaget var registrerat för 2005.05.11.

4.5 Dokumentstudie 2002

4.5.1 Revisionsberättelsens utfall

Här registrerades om revisionsberättelsen var ren eller oren enligt vår definition.

4.5.2 Omsättning

Aktiebolagets omsättning inhämtades från årsredovisningen och registrerades som rådata, vilket innebär att vi använde den exakta siffran från årsredovisningen.

4.5.3 Antal anställda

Här noterades aktiebolagets anställda som rådata. Partiellt bortfall förekom i vissa fall då siffran inte var angivet. Ingen hänsyn togs till om det var män eller kvinnor som var anställda utan total summan registrerades.

4.5.4 Soliditet

Soliditetsmättet som användes räknade vi ut ifrån siffrorna som fanns angivna i aktiebolagets årsredovisning. Då aktiebolaget ingick i en koncern kunde soliditetsmättet vara negativ eller över 100 %, då registrerades 0 % eller 100 %.

4.5.5 Skuldsättningsgrad

För skuldsättningsgraden användes även siffrorna i aktiebolagets årsredovisning som vi sedan räknade ut måttet med. Då aktiebolaget ingick i en koncern kunde skuldsättningsgraden vara negativ eller över 100 %, siffrorna som registrerades var då 0 % eller 100 %.

4.5.6 Årets resultat

Denna siffra hämtades från sista raden i resultaträkningen. Siffran registrerades som rådata.

4.5.7 Anmärkningsgrad

För de aktiebolagen som hade erhållit oren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2002 registrerades vilken anmärkning de hade i revisionsberättelsen. I de fall aktiebolagen hade två eller fler anmärkningar registrerades endast den grävsta.

4.5.8 Revisionsbolag

Här registrerades vilket revisionsbolag som hade reviderat aktiebolaget. Vi delade upp revisionsbolagen efter de sex största som registrerade dem var för sig och resterande ingick med angivet revisionsbolag i *Övriga revisionsbolag*. De sex största revisionsbolagen är Ernst & Young, KPMG Bohlins, Öhrlings PricewaterhouseCoopers, Deloitte & Touche, Lindebergs Grant Thornton och SET (Sundberg, 2004). I de fall då revisionsbolagets logotyp / företagsnamn saknades, registrerades revisionsbolaget under *Övriga revisionsbolag*.

4.5.9 Godkänd / auktoriserad revisor

Här registrerades om revisorn som hade skrivit under revisionsberättelsen var godkänd eller auktoriserad. Typen av revisor fann vi under revisorns namnunderskrift i revisionsberättelsen.

Då två eller fler revisorer hade skrivit under registrerades den som eventuellt var auktoriserad.

4.6 Dokumentstudie 2003

4.6.1 Revisionsberättelsens utfall

Här registrerades om revisionsberättelsen var ren eller oren för räkenskapsåret 2003 enligt vår definition. I de fall aktiebolaget hade likviderats, gått i konkurs, blivit vilande eller att årsredovisningen inte fanns tillgänglig av andra anledningar registrerades detta. De efterföljande variablerna för dessa aktiebolagen registrerades inte, utan ett bortfall förekom. Detta gjordes för att vi endast ville ha de aktiva aktiebolagen kvar för räkenskapsåret 2004.

4.6.2 Omsättning

Aktiebolagets omsättning inhämtades från årsredovisningen och registrerades som rådata, vilket innebär att vi använde den exakta siffran från årsredovisningen

4.6.3 Antal anställda

Här noterades aktiebolagets anställda som rådata. Partiellt bortfall förekom i vissa fall då siffran inte var angiven. Ingen hänsyn togs till om det var män eller kvinnor som var anställda utan total summan registrerades.

4.6.4 Soliditet

Soliditetsmättet som användes räknade vi ut ifrån siffrorna som fanns angivna i aktiebolagets årsredovisning. Då aktiebolaget ingick i en koncern kunde soliditetsmättet vara negativ eller över 100 %, då registrerades 0 % eller 100 %.

4.6.5 Skuldsättningsgrad

För skuldsättningsgraden användes även siffrorna i aktiebolagets årsredovisning som vi sedan räknade ut måttet med. Då aktiebolaget ingick i en koncern kunde skuldsättningsgraden vara negativ eller över 100 %, siffrorna som registrerades var då 0 % eller 100 %.

4.6.6 Årets resultat

Denna siffra hämtades från sista raden i resultaträkningen. Siffran registrerades som rådata.

4.6.7 Anmärkningsgrad

För de aktiebolagen som hade erhållit oren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2003 registrerades vilken anmärkning de hade i revisionsberättelsen. I de fall aktiebolagen hade två eller fler anmärkningar registrerades endast den grävsta.

4.6.8 Revisionsbolag

Här registrerades vilket revisionsbolag som hade reviderat aktiebolaget. Vi delade upp revisionsbolagen efter de sex största som registrerade dem var för sig och resterande ingick med angivet revisionsbolag i *Övriga revisionsbolag*. De sex största revisionsbolagen är Ernst & Young, KPMG Bohlins, Öhrlings PricewaterhouseCoopers, Deloitte & Touche, Lindebergs Grant Thornton och SET (Sundberg, 2004). I de fall då revisionsbolagets logotyp / företagsnamn saknades, registrerades revisionsbolaget under *Övriga revisionsbolag*.

4.6.9 Godkänd / auktoriserad revisor

Här registrerades om revisorn som hade skrivit under revisionsberättelsen var godkänd eller auktoriserad. Typen av revisor fann vi under revisorns namnunderskrift i revisionsberättelsen.

Då två eller fler revisorer hade skrivit under registrerades den som eventuellt var auktoriserad.

4.7 Dokumentstudie 2004

4.7.1 Revisionsberättelsens utfall

Här registrerades om revisionsberättelsen var ren eller oren för räkenskapsåret 2003 enligt vår definition. I de fall aktiebolaget hade likviderats, gått i konkurs, blivit vilande eller att årsredovisningen inte fanns tillgänglig av andra anledningar registrerades detta.

4.7.2 Anmärkningsgrad

För de aktiebolagen som hade erhållit oren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2004 registrerades vilken anmärkning de hade i revisionsberättelsen. I de fall aktiebolagen hade två eller fler anmärkningar registrerades endast den grövsta.

4.8 Statistisk bearbetning

När vi samlade in information om aktiebolagen från Bolagsverket i Sundsvall, använde vi oss av upptryckta dokumentstudier i pappersformat. När vi var klara med insamlingen hade vi två fulla pärmar, en pärm med dokumentstudier från aktiebolag som erhållit ren revisionsberättelse och en pärm med aktiebolag som erhållit oren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2002. Informationen från Bolagsverket matades in i datorprogrammet SPSS. På variablerna omsättning, antalet anställda, soliditet, skuldsättningsgrad och årets resultat använde vi oss av rådata. Det vill säga att vi använde oss av den exakta summan, förutom att vi på soliditeten och

skuldsättningsgraden rundade av till närmaste heltal. Vi skrev inte in hela SNI-koden, vi använde oss endast av de två första siffrorna i koden. De andra variablerna har vi kodat, istället för att skriva ut till exempel hela Öhrlings PriceWaterHouseCoopers har vi endast skrivit in en trea.

4.9 Bortfall

Det har inte förekommit några bortfall, då vi använde oss av dokumentstudier. Som tidigare nämnt registrerades inte de efterföljande variablerna för de aktiebolagen vilka hade likviderats, gått i konkurs, var vilande eller där årsredovisningen inte var tillgänglig för räkenskapsåret 2003. Detta gjordes för att vi endast ville ha de aktiva aktiebolagen kvar för räkenskapsåret 2004. Det har förekommit partiellt bortfall på de variabler vi inte fick tillgång till av aktiebolagens årsredovisningar.

4.10 Validitet

Validitet avser undersökningens teoretiska och begreppsmässiga relevans, det vill säga att svaren vi får in blir meningsfulla och speglar det vi är ute efter att undersöka. Man kan kort säga att validiteten handlar om giltigheten i det vi mäter eller frågar om (Djurfeldt, Larsson och Stjärnhagen, 2003). Vi betraktar att vår validitet är hög, eftersom vi mäter det vi avser att mäta, det vill säga giltigheten i det vi mäter. Vi är säkra på att informationen är korrekt, då informationen är hämtad från offentliga handlingar som finns tillgängligt på Bolagsverket.

4.11 Reliabilitet - metod

Reliabilitet svarar på frågan hur vi mäter, det vill säga om våra mätningar skulle göras om och visa samma resultat igen innebär det att våra mått har en hög reliabilitet (Djurfeldt et al., 2003). Måttet är beroende av genomförandet av dokumentstudien och vårt systematiska urval. Dock kan resultatet variera beroende på vilket startnummer man slumpar fram (Christensen et al., 2001).

Vi anser inte att några av våra siffror är felaktiga, då vi räknat ut dem utifrån informationen från aktiebolagens årsredovisningar. Det finns dock en risk för att information nedtecknats fel eller att inmatningsfel förekommit då vi endast har använt oss av dokumentstudie. Dessa risker har vi försökt minimera genom att kontrollera varje dokumentstudies riktighet efter avskrivningen av årsredovisningen. Vi anser med stöd av ovanstående att våra mått har en hög reliabilitet.

4.12 Reliabilitet - variabler

För att erhålla reliabiliteten för våra variabler valde vi att göra en diskriminantanalys. Detta för att bestämma hur stor del av revisionsberättelsen utfall som kan bestämmas av variablerna. Av undersökningens totalt 349 stycken aktiebolag medverkade 342 stycken och de sju stycken bortfallen berodde på att aktiebolagen hade minst en variabeln som inte medverkade. Diskriminantanalysen ger ett klassifikations resultat som ställer aktiebolagets faktiska klasstillhörighet i relation till den predicerade (Aronsson, 1999). Diskriminantanalysen för räkenskapsåret 2002 visade att i genomsnitt har 64,30 % av aktiebolagen klassificerats korrekt med hjälp av värdena aktiebolagen haft på våra utvalda variabler. Detta resultat anser vi visa en god reliabilitet hos de utvalda variablerna då de till cirka två tredjedelar förklarar varför aktiebolag i Sverige erhåller orena revisionsberättelser.

4.13 Kapitelsammanfattning

För att realisera vårt syfte har vi valt att använda tvärsnittsmetoden och survey-metoden. Årsredovisningar från räkenskapsåren 2002, 2003 och 2004 har granskats för att undersöka om revisionsberättelsen är ren eller oren. Samtidigt har data insamlats för samma räkenskapsår som ovan till våra variabler. All data inhämtades på Bolagsverket i Sundsvall förutom bransch som inhämtades i Affärsdatas register. En totalundersökning har utförts på hela aktiebolagspopulationen i Sverige. För att statistisk kunna säkerställa undersökningen med 95 % konfidensintervall var vi tvungna att göra ett urval. 172 stycken aktiebolag med oren

revisionsberättelse och 177 stycken aktiebolag med ren revisionsberättelse valdes ut för undersökningen. Validiteten och reliabiliteten i vår undersökning är hög då vi mäter exakt det vi avser att mäta samt att vi vidtagit åtgärder för att undvika fel vid insamlandet av data.

5. Analys

I detta kapitel testas hypoteserna för att undersöka om vi ska falsifiera dem eller ej falsifiera dem. Kapitlet inleds med en redogörelse för hur analysen av hypoteserna går tillväga varefter hypoteserna testas samma ordning som de tidigare presenterats i. En sammanställning av hypoteserna ges i slutet av kapitlet där det snabbt och enkelt går att utläsa om hypoteserna kan falsifieras eller ej falsifiera. Därefter redogör vi för en diskriminantanalys.

5.1 Inledning

Uppsatsens syfte är att undersöka om orena revisionsberättelser föder orena revisionsberättelse. Det vill säga ökar sannolikheten, för bolag med orena revisionsberättelser basåret, att erhålla orena revisionsberättelser år X+1 i jämförelse med aktiebolag med rena revisionsberättelser basåret. Vidare ämnar vi undersöka förklarande faktorer.

I analysen av huvudhypotesen kommer först resultaten från aktiebolagen med orena revisionsberättelser att presenteras i figur 6, varefter resultaten från aktiebolagen med rena revisionsberättelser visas på samma sätt i figur 7. Vidare redovisas utfallen från underhypoteserna, vilka ska försöka förklara faktorer som ökar sannolikheten för att bolag med orena revisionsberättelser även erhåller oren revisionsberättelse nästkommande år. Efter presentationen av resultaten genomförs tester för att utreda om hypoteserna ska falsifieras eller ej falsifieras. Hypoteserna analyseras i den ordning som de presenterats i kapitel 3. Alla hypoteser (förutom bransch) kommer att redovisas på följande sätt i analyskapitlet:

- ? Oren revisionsberättelse 2002 (basåret) – utfall 2003
- ? Oren revisionsberättelse 2002 (basåret) – utfall 2004
- ? Ren revisionsberättelse 2002 (basåret) – utfall 2003
- ? Ren revisionsberättelse 2002 (basåret) – utfall 2004

För att testa om det finns ett signifikant samband i hypoteserna använder vi oss av Mann-Whitney test eller Chi-två test. I analysen, under respektive hypotes, redovisas vilket test som använts.

Mann-Whitney testet har använts när vi inte gör antaganden om den bakomliggande fördelningen samt när variabeln inte är normalfördelad (Aronsson, 1999). Chi-två testet används när variabler mäts i nominalskala. För att falsifiera eller inte falsifiera hypoteserna kommer sammanvägning göras mellan utfallen 2003 och 2004.

5.2 Huvudhypotes

Den första hypotesen som testas i analyskapitlet är huvudhypotesen, som lyder;

Huvudhypotes: En oren revisionsberättelse år X ökar sannolikheten för en oren revisionsberättelse år X+1. En ren revisionsberättelse år X ökar sannolikheten för en ren revisionsberättelse år X+1.

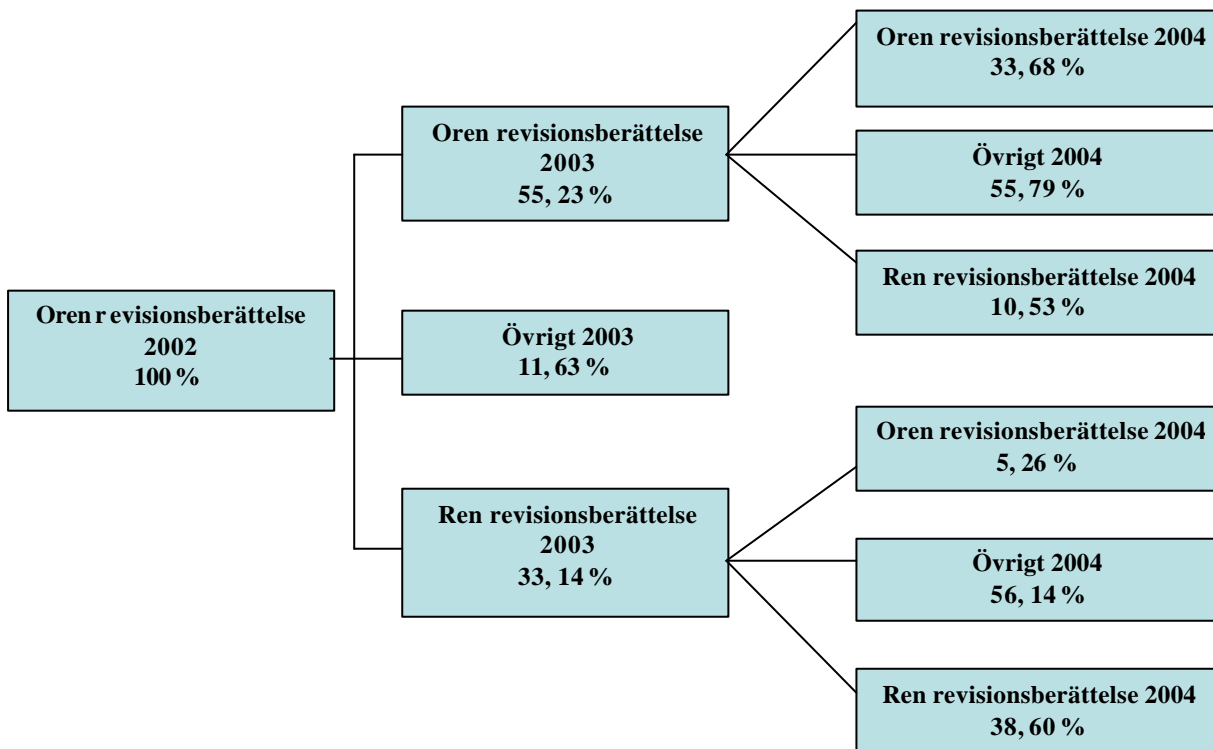
5.2.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse

172 stycken aktiebolag, som erhöll oren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2002, har kommit med i undersökningen. Av dessa aktiebolag erhöll 55,23 % (95 stycken) orena revisionsberättelser även nästkommande räkenskapsår. 33,14 % (57 stycken) av aktiebolagen åtgärdar bristerna i årsredovisningen för räkenskapsåret 2003 och erhöll därmed ren revisionsberättelse. 11,63 % (20 stycken) av aktiebolagen har vi placerat i kategorin *övrigt*. Här ingår de aktiebolag som trätt i likvidation, gått i konkurs, är vilande eller de aktiebolag vars årsredovisning för räkenskapsåret 2003 ej varit tillgänglig. Fyra av dessa 20 aktiebolag har likviderats, ett är vilande och för de resterande 15 aktiebolagen har vi inte lyckats erhålla någon årsredovisning.

Av de 95 aktiebolag som erhöll orena revisionsberättelser för räkenskapsåret 2003, erhöll 33,68 % (32 stycken) av dessa aktiebolag även orena revisionsberättelser för 2004. 10,53 % (10 stycken) av de 95 aktiebolag som erhöll orena revisionsberättelser 2003 åtgärdade bristerna och erhöll därmed rena revisionsberättelser räkenskapsåret 2004. 55,79 % (53 stycken) av

aktiebolagen var vi tvungna att placera i kategorin *övrigt* för räkenskapsåret 2004. Två aktiebolag hade likviderats och för de resterande 51 aktiebolagen fann vi ingen årsredovisning för 2004.

5,26 % (3 stycken) av aktiebolagen, som erhöll rena revisionsberättelser 2003, misslyckades att behålla sina rena revisionsberättelser 2004. 38,60 % (22 stycken) av aktiebolagen behöll sina rena revisionsberättelser för 2004. 56,14 % (32 stycken) av aktiebolagen var vi tvungna att placera i kategorin *övrigt*. I figuren nedan visas utfallen av de aktiebolag som erhöll oren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2002. Aktiebolagen som för räkenskapsåret 2003 klassificerades i gruppen *övrigt* inhämtades ingen information för räkenskapsåret 2004 av naturliga skäl.

Figur 6. Aktiebolag som erhöll oren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

I tabell 4 nedan visas utfallet av revisionsberättelsen för aktiebolagen med orena revisionsberättelser för basåret (2002).

Tabell 4. Oren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

Revisionsberättelsens utfall 2003	Revisionsberättelsens utfall 2004	Antal	Andel	Signifikans
Ren		57	33,14 %	
Oren		95	55,23 %	
Övrigt		20	11,63 %	
Totalt		172	100 %	p = ,000
	Ren	32	18,60 %	
	Oren	35	20,35 %	
	Övrigt	105	61,05 %	
	Totalt	172	100 %	p = ,000

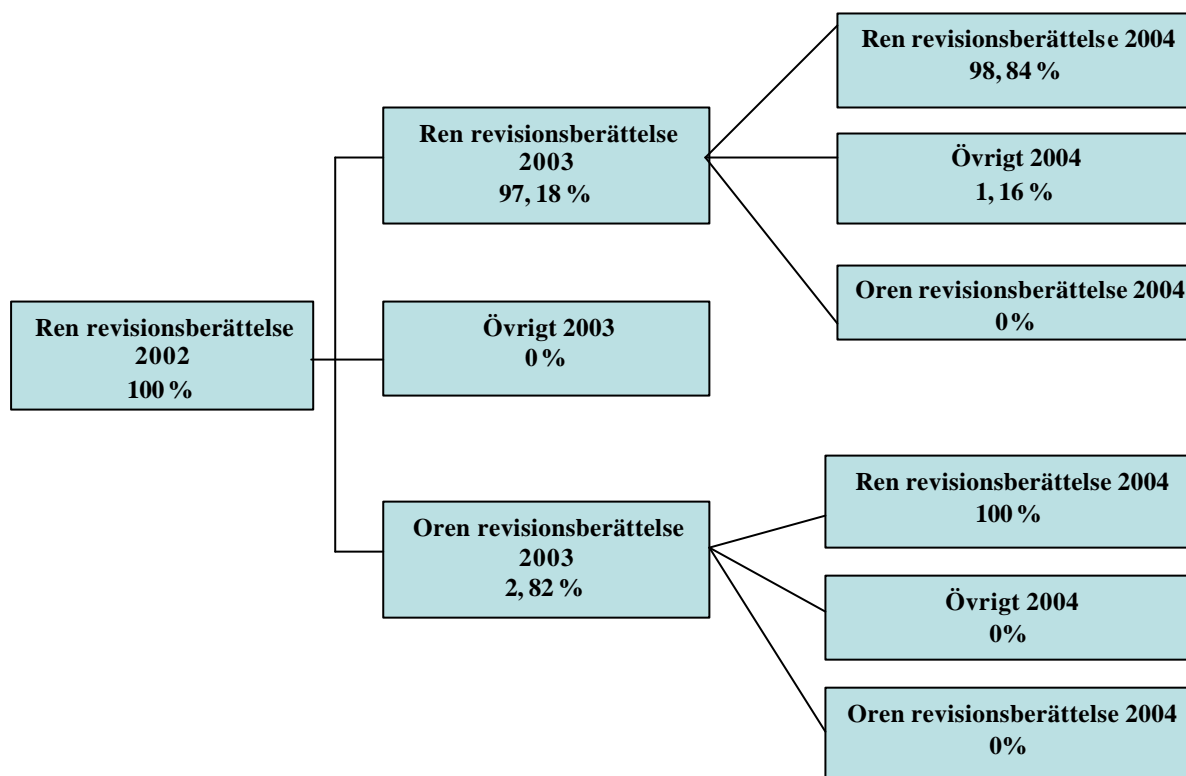
För att testa vår huvudhypotes kommer vi att använda oss av Chi-två testet, detta test används då variabeln mäts i en nominalskala. Ett krav som ställs på Chi-två testet är att det i varje observationsruta måste finnas minst fem observationer (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, 2003). För att rätta oss till detta krav har vi slagit ihop ”likvidation”, ”konkurs”, ”vilande” och ”årsredovisningen inte tillgänglig” i en ruta som vi benämner *övrigt*. Chi-två testet finner inget signifikant samband för revisionsberättelsen utfall för både räkenskapsåren 2003 och 2004. Över 50 % av aktiebolagen som erhållit oren revisionsberättelse 2002 erhåller även oren 2003. Medan mer än 60 % av aktiebolagen har placerats i ”övrigt” för 2004.

Sammanfattningsvis visar testerna att aktiebolag med orena revisionsberättelser löper större risk att erhålla orena revisionsberättelser även nästkommande räkenskapsår.

5.2.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse

I undersökningen medverkade 177 aktiebolag med rena revisionsberättelser för räkenskapsåret 2002. Av dessa aktiebolag erhöll 97,18 % (172 stycken) även rena revisionsberättelser 2003, medan 2,82 % (5 stycken) av aktiebolagen erhöll orena revisionsberättelser 2003. Av de 172 aktiebolagen som erhöll rena revisionsberättelser för räkenskapsåret 2003, erhöll 98,84 % (170 stycken) även ren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2004. 1,16 % (2 stycken) av aktiebolagen placerades i kategorin *övrigt* då dessa aktiebolag likviderats. Samtliga fem aktiebolag, med orena revisionsberättelser för räkenskapsåret 2003, erhöll återigen rena

revisionsberättelser för räkenskapsåret 2004. I figur 7 nedan visas utfallen av de aktiebolag som erhöll ren revisionsberättelse för 2002.

Figur 7. Aktiebolag som erhöll ren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

I tabell 5 nedan visas utfallet av revisionsberättelsen för aktiebolagen med rena revisionsberättelser för basåret (2002).

Tabell 5. Ren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

Revisionsberättelsens utfall 2003	Revisionsberättelsens utfall 2004	Antal	Andel	Signifikans
Ren		172	97,18 %	
Oren		5	2,82 %	
Övrigt		0	0 %	
Totalt		177	100 %	p = ,000
	Ren	175	98,87 %	
	Oren	0	0 %	
	Övrigt	2	1,13 %	
	Totalt	177	100 %	-

Chi-två testet finner ett signifikant samband för revisionsberättelsens utfall för 2003, där 97,18 % av aktiebolagen erhåller ren revisionsberättelse. För räkenskapsåret 2004 går Chi-två testet inte att utföra då för många rutor innehåller för få observationer. Vi kan dock se att samtliga aktiebolag, förutom två stycken, erhåller rena revisionsberättelser 2004.

5.2.3 Sammanfattning av testerna för huvudhypotesen

Alla genomförda tester för huvudhypotesen visar ett signifikant samband mellan revisionsberättelsens utfall basåret och dess utfall nästkommande år. Detta när utfallen studeras, för både aktiebolagen med orena respektive rena revisionsberättelser under basåret (2002), för åren 2003 och 2004. Detta betyder att vi statistiskt kan säkerställa att aktiebolag med orena revisionsberättelser löper större risk för att erhålla orena revisionsberättelser kommande år jämfört med aktiebolagen med rena revisionsberättelser basåret. Med andra kan vi konstatera att orena revisionsberättelser föder orena revisionsberättelser. Vi kan därför *ej falsifiera* vår huvudhypotes.

5.3 Anmärkningsgrad

I denna analys kommer vår första underhypotes att testas, som lyder;

Underhypotes 1: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att minska år X+1 vid en högre anmärkningsgrad år X.

5.3.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003

I tabell 6 nedan visas utfallet av anmärkningsgraden i de aktiebolag som erhöll oren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2002.

Tabell 6. Anmärkningsgrad 2002 – utfall 2003.

Anmärkningsgrad 2002	Ren 2003	Andel	Oren 2003	Andel	Ovrigt 2003	Andel
1. Avstyrka ansvarsfrihet	0	0 %	5	5,26 %	1	5,00 %
2. Avstyrka RR;BR,vinst	4	7,02 %	10	10,53 %	1	5,00 %
3. EK förbrukat eller hälften av AK	20	35,09 %	41	43,16 %	10	50,00 %
4. Varken till- avstyrka ansvarsfrihet	0	0 %	5	5,26 %	1	5,00 %
5. Varken till- avstyrka RR,BR,vinst	0	0 %	2	2,11 %	0	0 %
6. Anmärkning,upplysning,erinran	26	45,61 %	18	18,95 %	3	15,00 %
7. För sent eller ej betalda skatter	7	12,28 %	14	14,73 %	4	20,00 %
Totalt	57	100 %	95	100 %	20	100 %

I tabell 6 går att utläsa att av de 57 aktiebolagen, vars orena revisionsberättelse basåret (2002) övergick till rena revisionsberättelser 2003, erhöll nästan hälften (45,61 %) av dessa anmärkningsgrad nummer sex (anmärkning, upplysning eller erinran). 20 stycken (35,09 %) av aktiebolagen, som gick från en oren revisionsberättelse under basåret till en oren revisionsberättelse 2003, hade anmärkningsgrad nummer tre (eget kapital förbrukat eller att hälften av aktiekapitalet var förbrukat).

41 stycken av aktiebolagen som behöll sina orena revisionsberättelser hade för basåret anmärkningsgrad nummer tre (eget kapital förbrukat eller hälften av aktiekapitalet var förbrukat). 18 stycken (18,95 %) av aktiebolagen, som behöll sin orena revisionsberättelse från basåret till 2003, erhöll anmärkningsgrad nummer sex (anmärkning, upplysning eller erinran) för räkenskapsåret 2002. Av de aktiebolag som placerats i kategorin "övrigt" erhöll hälften anmärkningsgrad nummer tre (eget kapital förbrukat eller hälften av aktiekapitalet var förbrukat) för räkenskapsåret 2002.

För att kunna genomföra ett Chi-två test tvingades vi till att dela in anmärkningarna i tre grupper, "de grövsta anmärkningarna", "medelanmärkningarna" och "de lindrigaste anmärkningarna". I

den *grövsta* gruppen ingår anmärkningarna ett och två. I *medelgruppen* ingår anmärkningarna tre, fyra och fem. I *lindrigaste* gruppen ingår anmärkningarna sex och sju. I tabellen nedan visas utfallet av testet för revisionsberättelsens utfall 2003 för aktiebolagen med orena revisionsberättelser för basåret (2002).

Tabell 7. Ny gruppering anmärkningsgrad 2002 – utfall 2003.

Anmärkningsgrad 2002	Ren 2003	Andel	Oren 2003	Andel	Övrigt 2003	Andel
Grövsta	4	7,02 %	15	15,79 %	2	10,00 %
Medel	20	35,09 %	48	50,53 %	11	55,00 %
Lindrigaste	33	57,89 %	32	33,68 %	7	35,00 %
Total	57		95		20	
Chi-två test	Signifikant; p = 0,043					

Chi-två testet visar att på ett signifikant samband mellan anmärkningsgraden och utfallet av revisionsberättelsen för räkenskapsåret 2003. Det betyder att vi statistiskt kan säkerställa att anmärkningsgraden har betydelse för revisionsberättelsens utfall nästkommande räkenskapsår. Ur tabellen kan vi utläsa att aktiebolagen, med anmärkningar i kategorin *medel*, löper störst risk för att behålla sina orena revisionsberättelser. Aktiebolag med *lindriga* anmärkningar basåret erhöll störst andel rena revisionsberättelser räkenskapsåret 2003.

5.3.2 Aktiebolag med orena revisionsberättelser basåret – utfall 2004

I tabell 8 går utfallet av anmärkningsgraderna för 2004 att utläsa för aktiebolagen med orena revisionsberättelser för basåret (2002).

Tabell 8. Anmärkningsgrad 2002 – utfall 2004.

Anmärkningsgrad 2002	Ren 2004	Andel	Oren 2004	Andel	Övrigt 2004	Andel
1. Avstyrka ansvarsfrihet	0	0 %	3	8,57 %	3	2,86 %
2. Avstyrka RR, BR, vinst	4	12,50 %	3	8,57 %	8	7,62 %
3. EK förbrukat eller hälften av AK	14	43,75 %	18	51,43 %	39	37,14 %
4. Varken till- avstyrka ansvarsfrihet	0	0 %	0	0 %	6	5,71 %
5. Varken till- avstyrka RR, BR, vinst	0	0 %	0	0 %	2	1,91 %
6. Anmärkning, upplysning, erinran	14	43,75 %	7	20,00 %	26	24,76 %
7. För sent eller ej betalda skatter	0	0 %	4	11,43 %	21	20,00 %
Totalt	32	100 %	35	100 %	105	100 %

Av de 32 aktiebolag som erhöll ren revisionsberättelse 2004, hade 14 stycken anmärkning nummer tre och nummer sex för 2002. Av aktiebolagen med oren revisionsberättelse för 2004 hade mer än hälften anmärkning nummer tre för räkenskapsåret 2002.

I tabell 9 nedan visar resultatet av det statistiska testet för aktiebolagen med orena revisionsberättelser basåret och utfallet av revisionsberättelsen 2004.

Tabell 9. Ny gruppering anmärkningsgrad 2002 – utfall 2004.

Anmärkningsgrad 2002	Ren 2004	Andel	Oren 2004	Andel	Ovrigt 2004	Andel
Grövsta	4	12,50 %	6	17,14 %	11	10,48 %
Medel	14	43,75 %	18	51,43 %	47	44,76 %
Lindrigaste	14	43,75 %	11	31,43 %	47	44,76 %
Total	32		35		105	
Chi-två test	Ingen signifikans; $p = 0,662$					

Chi-två testet finner inget signifikant samband för revisionsberättelsens utfall 2004 och anmärkningsgraden för basåret. Med andra ord har anmärkningsgraden inte betydelse för utfallet av revisionsberättelsen för två år efter basåret. Det vill säga anmärkningsgraden kan på längre sikt inte förutsäga huruvida aktiebolag erhåller rena respektive orena revisionsberättelser.

5.3.3 Aktiebolag med rena revisionsberättelser basåret – utfall 2003 och 2004

Tester för aktiebolagen med rena revisionsberättelser har inte kunnat genomföras för varken 2003 eller 2004. För att kunna testa utfallet av revisionsberättelsen kommande år krävs att aktiebolaget har oren revisionsberättelse under basåret. Eftersom alla aktiebolagen i denna grupp togs ut för att de hade rena revisionsberättelser 2002, utfördes inga tester.

5.3.4 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 1

Testernas resultat, för att utröna anmärkningsgradens påverkan på utfallet av revisionsberättelsen kommande år, har varierat. Vi har funnit att anmärkningsgraden kan förutsäga vilka aktiebolag

som har störst sannolikhet att erhålla en ren revisionsberättelse året efter basåret. Dock har anmärkningsgraden ingen påverkan när en längre tidshorisont än ett år appliceras.

Testerna visar, motsatsvis till vår hypotes, att det är de lindrigare anmärkningsgraderna som rättas till, vilket resulterar i att aktiebolagen erhåller rena revisionsberättelser året efter basåret. Eftersom testerna inte stöder vår hypotes väljer vi att **falsifiera den**

5.4 Omsättning

I denna analys kommer vår andra underhypotes att testas, som lyder;

Underhypotes 2: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens omsättning minskar.

5.4.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004

Tabell 10 nedan visar resultatet av testet om hur basårets medelomsättningen påverkar utfallet av revisionsberättelsen 2003 och 2004.

Tabell 10. Oren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

Revisionsberättelsens utfall 2003	Revisionsberättelsens utfall 2004	Omsättning medel	Standardavvikelse	Antal	Signifikans
Ren		4 822 679	18 897 732	57	
Oren		1 986 208	4 331 180	95	
Övrigt		13 920 925	56 656 323	20	
Totalt				172	p = ,026
	Ren	1 709 146	2 602 329	32	
	Oren	1 269 923	2 244 999	35	
	Övrigt	6 122 486	28 396 298	105	
	Totalt			172	p = ,215

Aktiebolagen, som för 2003 återigen erhöll oren revisionsberättelse, hade en medelomsättningen 1 986 208 kr för basåret (2002). De aktiebolag, som gick från oren revisionsberättelse 2002 till

ren revisionsberättelse 2003, hade en medelomsättning på 4 822 679 kr. Aktiebolagen som placerades i kategorin *övrigt* för räkenskapsåret 2003 hade en medelomsättningen 13 920 925 kr för basåret. Medelomsättningen skiljer sig avsevärt mellan aktiebolagen som erhöll orena respektive rena revisionsberättelser för räkenskapsåret 2003.

De aktiebolagen, som erhöll orena revisionsberättelser 2004, hade en medelomsättning på 1 269 923 kr under basåret (2002). Aktiebolagen, som gick från oren revisionsberättelse för basåret till ren revisionsberättelse 2004, hade en medelomsättning på 1 709 146 kr. De aktiebolag som placerades i kategorin "*övrigt*", för räkenskapsåret 2004, hade en medelomsättning på 6 122 486 kr.

Vår hypotes testas med hjälp av Mann-Whitney testet. Detta då vi inte gör några antaganden om den bakomliggande fördelningen samt att variabelns population inte är normalfördelad (Aronsson, 1999). Enligt testet erhålls inget signifikant samband mellan medelomsättningen för basåret (2002) och utfallet på revisionsberättelsen 2003. Vi kan därmed statistiskt säkerställa att bolagen med orena revisionsberättelser 2003 hade en lägre medelomsättning än aktiebolagen som gick från en oren revisionsberättelse 2002 till en ren revisionsberättelse 2003. Vi finner dock inget signifikant samband mellan basårets medelomsättning och revisionsberättelsens utfall 2004.

5.4.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004

Tabell 11 nedan visar att utfallet för medelomsättningen i aktiebolagen som erhöll rena revisionsberättelser för räkenskapsåret 2002.

Tabell 11. Ren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

Revisionsberättelsens utfall 2003	Revisionsberättelsens utfall 2004	Omsättning medel	Standardavvikelse	Antal	Signifikans
Ren		11 125 772	66 138 339	172	
Oren		904 341	1 212 349	5	
Övrigt		-	-	0	
Totalt				177	p = ,260
	Ren	10 960 883	65 577 795	175	
	Oren	-	-	0	
	Övrigt	0	0	2	
	Totalt			177	-

Tabell 11 ovan visar att medelomsättningen, för aktiebolagen med rena revisionsberättelser basåret (2002) och med orena revisionsberättelser 2003 var 904 341 kr. Medelomsättningen för aktiebolagen med rena revisionsberättelser både basåret och 2003 var 11 125 772 kr. Medelomsättningen skiljer sig väsentligt mellan aktiebolagen som för räkenskapsåret 2003 erhöll oren respektive ren revisionsberättelse. Medelomsättningen för aktiebolagen med rena revisionsberättelser basåret (2002) och med rena revisionsberättelser 2004 är 10 960 883 kr. Medelomsättningen för de två aktiebolag som placerats i *övrigt* är 0 kr.

Mann-Whitney testet visade, trots den markanta skillnaden, att inget signifikant samband mellan medelomsättningen för basåret samt revisionsberättelsens utfall 2003. Detta beror sannolikt på den standardavvikelsen, vilken visar på liten koncentration på observationerna. För revisionsberättelsens utfall 2004 går testet inte att genomföra eftersom tabellen innehåller tomma rutor. Med andra ord hade inga aktiebolag, med orena revisionsberättelser basåret, orena revisionsberättelser 2004.

5.4.3 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 2

Sammanfattningsvis har vi erhållit blandade resultat vad gäller sambandet mellan omsättningen och utfallet av revisionsberättelsen kommande år. För aktiebolagen med orena revisionsberättelser basåret (2002) fann vi ett signifikant samband. Dock kan medelomsättningen under basåret inte förutspå utfallet av revisionsberättelsen under längre tidsperspektiv än ett år.

För aktiebolagen med rena revisionsberättelser för basåret visade testet inget samband mellan medelomsättningen och utfallet för revisionsberättelsen 2003.

Eftersom testerna visat blandande resultat *kan vi inte avgöra huruvida det går att falsifiera eller ej falsifiera* vår hypotes.

5.5 Antal anställda

Här testas vår tredje underhypotes, som lyder;

Underhypotes 3: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens antal anställda minskar.

5.5.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004

I tabell 12 nedan går att utläsa medelantalet anställda i aktiebolagen med orena revisionsberättelser för basåret (2002).

Tabell 12. Oren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

Revisionsberättelsens utfall 2003	Revisionsberättelsens utfall 2004	Anställda	Standardavvikelse	Antal	Signifikans
Ren		4,9	16,9	56	
Oren		1,9	3,8	95	
Övrigt		6,9	24,3	19	
Totalt				170	p = ,133
	Ren	1,3	1,5	31	
	Oren	1,6	2,2	35	
	Övrigt	4,7	16,4	104	
	Totalt			170	p = ,910

För aktiebolagen, med orena revisionsberättelser för basåret (2002), och med orena revisionsberättelser även 2003 var medelantalet anställda 1,9 stycken. Det är tre färre än

aktiebolagen som erhöll rena revisionsberättelser för 2003. I de aktiebolag som vi tvingades placera i gruppen *övrigt* var medelantalet anställda 6,9 stycken för 2003. Partiellt bortfall har förekommit då vi inte lyckats erhålla information angående antalet anställda i två aktiebolag.

För aktiebolagen med orena revisionsberättelser basåret (2002) och 2004 var medelantalet anställda 1,6 stycken. I aktiebolag som ingår i gruppen *övrigt* var medelantalet anställda 4,7 stycken medan medelantalet i aktiebolagen med rena revisionsberättelser var 1,3.

Vi använde oss av Mann-Whitney testet då vi inte gör några antaganden om den bakomliggande fördelningen samt att variabelns population inte är normalfördelad (Aronsson, 1999). Mann-Whitney testet visade inget signifikant samband mellan medelantalet anställda för basåret (2002) och utfallet av revisionsberättelsen för räkenskapsåren 2003 och 2004. Med andra ord kan vi inte statistiskt säkerställa att antalet anställda kan förutsäga utfallet av revisionsberättelsen för aktiebolag med orena revisionsberättelser basåret (2002)

5.5.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004

I tabell 13 nedan går att utläsa medelantalet anställda i aktiebolagen med rena revisionsberättelser för basåret (2002).

Tabell 13. Ren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

Revisionsberättelsens utfall 2003	Revisionsberättelsens utfall 2004	Anställda	Standardavvikelse	Antal	Signifikans
Ren		4,7	10,7	167	
Oren		1,4	1,1	5	
Övrigt		-	-	0	
Totalt				172	p = ,511
	Ren	4,7	10,6	170	
	Oren	-	-	0	
	Övrigt	0	0	2	
	Totalt			172	-

I aktiebolagen som erhöll rena revisionsberättelser för räkenskapsåren 2002 och 2003 är medelantalet anställda 4,7 stycken. I de aktiebolag som däremot erhöll oren revisionsberättelse

2003 är medelantalet anställda 1,4 stycken. Skillnaden mellan aktiebolag med rena revisionsberättelser respektive orena revisionsberättelser 2004 ligger på drygt 3 stycken anställda.

Mann-Whitney testet visar inget signifikant samband mellan medelantalet anställda under basåret och revisionsberättelsens utfall 2003 för aktiebolagen med rena revisionsberättelser basåret. Testet går inte att genomföra för revisionsberättelsens utfall 2004 eftersom för många tomma rutor existerar.

5.5.3 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 3

Sammanfattningsvis visar de genomförda testerna att antalet anställda inte kan förutspå utfallet av revisionsberättelser kommande år. Detta resultat är entydigt då varken testerna för aktiebolagen med orena revisionsberättelser basåret eller aktiebolagen med rena revisionsberättelser basåret inte visar sig vara signifikanta. Därför väljer vi att *falsifiera* vår hypotes.

5.6 Revisionsbolag

I denna del av analysen kommer vår underhypotes angående revisionsbolaget att testas, denna lyder;

Underhypotes 4: Sannolikheten för orena revisionsberättelser ökar med storleken på revisionsbolaget som genomför revisionen.

5.6.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003

I tabell 14 nedan går det att utläsa utfallet av revisionsberättelsens för 2003 beroende på vilket revisionsbolag aktiebolaget anlidade för basåret (2002).

Tabell 14. Oren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003.

Revisionsbolag	Ren 2003	Andel	Oren 2003	Andel	Ovrigt	Andel	Total
Ernst & Young	9	47,37 %	6	31,58 %	4	21,05 %	100 %
KPMG	2	33,33 %	4	66,67 %	0	0 %	100 %
Öhrlings	4	30,77 %	7	53,85 %	2	15,38 %	100 %
Deloitte	2	50,00 %	2	50,00 %	0	0 %	100 %
Lindebergs	2	25,00 %	6	75,00 %	0	0 %	100 %
SET	2	40,00 %	3	60,00 %	0	0 %	100 %
Övriga	36	30,77 %	67	57,26 %	14	11,97 %	100 %

Som tabellen visar erhöj nästan hälften (47,37 %) av de av Ernst & Young reviderade aktiebolagen rena revisionsberättelser för räkenskapsåret 2003. En tredjedel av aktiebolagen med orena revisionsberättelser 2003, och som reviderats av KPMG erhöj ren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2003. En fjärdedel av aktiebolagen som reviderats av Lindebergs Grant Thornton 2002 erhöj ren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2003. Av *övriga revisionsbolag* erhöj knappt en tredjedel rena revisionsberättelser för 2003.

För att testa hypotesen med ett Chi-två test måste varje observationsruta innehålla minst fem observationer samtidigt som det förväntade värdet inte får överstiga 20 % (Djurfeldt et al., 2003). Därför tvingades vi till att dela in revisionsbolagen i andra grupper. Sundbergs (2004) tregruppsindelning låg till grund för vår indelning. I Sundbergs (2004) första grupp, *The Big Three*, återfinns de revisionsbolagen bestående av minst 500 revisorer: Ernst & Young, KPMG Bohlin och Öhrlings PricewaterhouseCoopers. I den andra gruppen, *Next Big Three*, återfinns revisionsbolagen bestående av 90 – 500 revisorer: Deloitte, Lindebergs Grant Thornton och SET. Den tredje gruppen, *Övriga revisionsbolagen*, innefattar revisionsbolagen som består av mindre än 90 revisorer. Vi har valt att placera både *The Big Three* och *Next Big Three* i en och samma grupp. Denna grupp kallar vi för *Big Six* och gruppen *Övriga revisionsbolag* utgör gruppen som *Big Six* jämförs med. Detta motiverar vi med att skillnaden mellan *The Big Three* och *Next Big Three* troligen är väldigt liten. Båda grupperna återfinns i stora delar av världen vilket gör att

företagets varumärke blir viktigt. Dessutom har båda grupperna en centraliserad internutbildning som efterliknar varandra med syfte att säkerställa en hög lägstanivå för kunskaper.

I tabell 15 nedan går det att utläsa revisionsberättelsens utfall för 2003 efter grupperingen av revisionsbolagen för basåret (2002).

Tabell 15. Oren revisionsberättelse 2002 – fördelning efter grupperingen.

Revisionsbolag	Ren 2003	Andel	Oren 2003	Andel	Ovrigt 2003	Andel	Total
Big Six	21	38,18 %	28	50,91 %	6	10,91 %	100 %
Övriga	36	30,77 %	67	57,26 %	14	11,97 %	100 %
Chi-två test	Ingen signifikans; p = ,628						

Som tabellen visar erhöjll en majoritet av aktiebolagen orena revisionsberättelser även 2003 oavsett om de reviderats av *Big Six* eller *övriga revisionsbolag*. Chi-två testet visar inget signifikant samband mellan revisionsbolagen och utfallet av revisionsberättelsen för 2003.

5.6.2 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2004

I tabell 16 nedan går det att utläsa revisionsberättelsens utfall för räkenskapsåret 2004 beroende på vilket revisionsbolag som aktiebolagen anlidade för basåret 2002.

Tabell 16. Oren revisionsberättelse 2002 – utfall 2004.

Revisionsbolag	Ren 2004	Andel	Oren 2004	Andel	Ovrigt	Andel	Total
Ernst & Young	7	36,84 %	1	5,26 %	11	57,90 %	100 %
KPMG	1	16,67 %	2	33,33 %	3	50,00 %	100 %
Öhrlings	3	23,08 %	2	15,38 %	8	61,54 %	100 %
Deloitte	1	25,00 %	0	0 %	3	75,00 %	100 %
Lindebergs	2	25,00 %	0	0 %	6	75,00 %	100 %
SET	1	20,00 %	0	0 %	4	80,00 %	100 %
Övriga	17	14,53 %	30	25,64 %	70	59,83 %	100 %

Aktiebolagen som reviderades av KPMG hade störst risk att erhålla orena revisionsberättelser för räkenskapsåret 2004. Aktiebolagen som reviderats av Ernst & Young hade störst chans att erhålla rena revisionsberättelser 2004.

I tabell 17 nedan går det att utläsa revisionsberättelsens utfall för räkenskapsåret 2004 efter att revisionsbolagen grupperats för att ett Chi-två test ska vara genomförbart.

Tabell 17. Oren revisionsberättelse 2002 – fördelning efter grupperingen.

Revisionsbolag	Ren 2004	Andel	Oren 2004	Andel	Övrigt 2004	Andel	Total
Big Six	15	27,27 %	5	9,09 %	35	63,64 %	100 %
Övriga	17	14,53 %	30	25,64 %	70	59,83 %	100 %
Chi-två test	Signifikant; p = ,015						

Chi-två testet visar ett signifikant samband mellan revisionsbolagen och revisionsberättelsens utfall för räkenskapsåret 2004. Aktiebolagen som reviderades av *Övriga revisionsbolag* erhöll en större andel orena revisionsberättelser än aktiebolagen som reviderades av *Big Six*. Testet resultat motsäger vår hypotes som sade att aktiebolagen som reviderats av *Big Six* löpte större risk för att erhålla orena revisionsberättelser kommande år.

5.6.3 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003

I tabell 18 nedan går det att utläsa utfallet av revisionsberättelsens för 2003 beroende på vilket revisionsbolag aktiebolaget anlidade för basåret (2002).

Tabell 18. Ren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003.

Revisionsbolag	Ren 2003	Andel	Oren 2003	Andel	Övrigt 2003	Andel	Total
Ernst & Young	23	100 %	0	0 %	-	-	100 %
KPMG	8	88,89 %	1	11,11 %	-	-	100 %
Öhrlings	28	96,55 %	1	3,45 %	-	-	100 %
Deloitte	8	88,89 %	1	11,11 %	-	-	100 %
Lindebergs	9	100 %	0	0 %	-	-	100 %
SET	3	100 %	0	0 %	-	-	100 %
Övriga	93	97,89 %	2	2,11 %	-	-	100 %

Av aktiebolagen, som anlitat Ernst & Young, Lindebergs Grant Thornton och SET, för basåret (2002) erhöll samtliga rena revisionsberättelser 2003. Störst risk att erhålla en oren revisionsberättelse 2003 hade aktiebolagen som reviderats av KPMG och Deloitte (11,11 %).

I tabell 19 nedan visas utfallet av revisionsberättelsen för räkenskapsåret 2003, för aktiebolagen med rena revisionsberättelser basåret (2002), efter gruppering i *Big Six* och *Övriga revisionsbolag*. Gruppering krävs för att genomföra ett Chi-två test.

Tabell 19. Ren revisionsberättelse 2002 – fördelning efter grupperingen

Revisionsbolag	Ren 2003	Andel	Oren 2003	Andel	Övrigt 2003	Andel	Total
Big Six	79	96,34 %	3	3,66 %	-	-	100 %
Övriga	93	97,89 %	2	2,11 %	-	-	100 %
Chi-två test	Ingen signifikans; p = 0,628						

Chansen för att erhålla rena revisionsberättelser 2003 var marginellt större hos aktiebolagen som reviderats av *övriga revisionsbolag*. Chi-två testet är inte signifikant, vilket betyder att inget samband finns mellan det anlidade revisionsbolaget och utfallet av revisionsberättelsen för 2003.

5.6.4 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2004

I tabell 20 nedan går det att utläsa revisionsberättelsens utfall för räkenskapsåret 2004 beroende på vilket revisionsbolag som aktiebolagen anlidade för basåret 2002.

Tabell 20. Ren revisionsberättelse 2002 – utfall 2004.

Revisionsbolag	Ren 2004	Andel	Oren 2004	Andel	Övrigt 2004	Andel	Total
Ernst & Young	22	95,65 %	-	-	1	4,34 %	100 %
KPMG	8	88,89 %	-	-	1	11,11 %	100 %
Öhrlings	29	100 %	-	-	0	0 %	100 %
Deloitte	9	100 %	-	-	0	0 %	100 %
Lindebergs	9	100 %	-	-	0	0 %	100 %
SET	3	100 %	-	-	0	0 %	100 %
Övriga	95	100 %	-	-	0	0 %	100 %

Samtliga aktiebolag som reviderats av Öhrlings, Deloitte, Lindebergs, SET och övriga erhöll ren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2004.

Tabell 21 nedan visar utfallet av revisionsberättelsen 2004 grupperat efter *Big Six* och *Övriga revisionsbolag*.

Tabell 21. Ren revisionsberättelse 2002 – fördelning efter grupperingen

Revisionsbolag	Ren 2004	Andel	Oren 2004	Andel	Ovrigt 2004	Andel	Total
Big Six	80	97,56 %	-	-	2	2,44 %	100 %
Övriga	95	100 %	-	-	0	0 %	100 %
Chi-två test	-						

Chi-två testet går inte att genomföra då en variabel är konstant, vilket i detta fall inträffar då inga aktiebolag som reviderats av *övriga revisionsbolag* hamnar i rutan *övrigt*. Vi kan dock utläsa att endast två av samtliga 177 aktiebolag med rena revisionsberättelser basåret (2002) hamnar i *övrigt*.

5.6.5 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 4

Två av tre genomförda tester visar att det anlidade revisionsbolaget för basåret (2002) inte påverkar utfallet för revisionsberättelsen kommande år. Fjärde testet gick inte att utföra. Testet som visade sig signifikant, utfallet 2004 för aktiebolagen med orena revisionsberättelser basåret (2002) visade att gruppen *Övriga revisionsbolag* gav fler orena revisionsberättelser än *Big Six*. Vår hypotes förutspådde att *Big Six* skulle avge en större andel orena revisionsberättelser, varför vi väljer att *falsifiera* den. Vi vill inte heller dra slutsatsen att aktiebolag som revideras av *övriga revisionsbolag* löper större risk för att erhålla orena revisionsberättelser kommande år än aktiebolag som reviderats av *Big Six*. Detta eftersom endast ett av tre test visat en signifikant skillnad mellan grupperna.

5.7 Soliditet

I denna del av analysen kommer vår underhypotes angående aktiebolagens soliditet att testas, denna lyder;

Underhypotes 5: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens soliditet minskar.

5.7.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004

Tabell 22 visar medelsoliditeten i aktiebolagen med orena revisionsberättelser för basåret (2002).

Tabell 22. Oren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

Revisionsberättelsens utfall 2003	Revisionsberättelsens utfall 2004	Soliditet medel	Standardavvikelse	Antal	Signifikans
Ren		28 %	28	57	
Oren		21 %	28	95	
Övrigt		8 %	15	19	
Totalt				171	p = ,049
	Ren	25 %	26	32	
	Oren	24 %	30	35	
	Övrigt	21 %	27	104	
	Totalt			171	p = ,550

Aktiebolagen som erhåller orena revisionsberättelser 2003, med orena revisionsberättelser basåret (2002), hade en medelsoliditet på 21 %. Aktiebolagen som går från oren revisionsberättelse under basåret till ren revisionsberättelse 2003 hade en medelsoliditet på 28 %. Aktiebolagen som vi tvingades till att placera i *övrigt* hade en medelsoliditet på 8 %.

Medelsoliditeten, för aktiebolagen med orena revisionsberättelser basåret (2002) samt 2004, var 24 %. Aktiebolagen som gick från oren revisionsberättelse för basåret till ren revisionsberättelse 2004 hade en medelsoliditet på 25 %. Partiellt bortfall har förekommit då vi inte funnit information om ett aktiebolags soliditet.

Hypotesen har testats med hjälp av Mann-Whitney testet. Testet är signifikant för utfallet av revisionsberättelsen för 2003. Med andra ord kan medelsoliditeten för basåret förutspå utfallet av revisionsberättelsen för det nästkommande året. Dock erhålls inget signifikant samband mellan revisionsberättelsens utfall 2004 och medelsoliditeten för basåret (2002).

5.7.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004

I tabell 23 nedan går att utläsa medelsoliditeten för aktiebolagen som erhöll rena revisionsberättelser för basåret (2002).

Tabell 23. Ren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

Revisionsberättelsens utfall 2003	Revisionsberättelsens utfall 2004	Soliditet medel	Standardavvikelse	Antal	Signifikans
Ren		42 %	30	172	
Oren		25 %	19	5	
Övrigt		-	-	0	
Totalt				177	p = ,220
	Ren	41 %	29	175	
	Oren	-	-	0	
	Övrigt	100 %	0	2	
	Totalt			177	-

Tabellen visar att medelsoliditeten för aktiebolagen med rena revisionsberättelser både basåret (2002) och 2003 var 42 %. Aktiebolagen, vars rena revisionsberättelser basåret omvandlades till orena revisionsberättelser 2003, hade en medelsoliditet på 25 %. Medelsoliditeten för aktiebolagen med rena revisionsberättelser för räkenskapsåret 2004 var 41 %. De aktiebolag som placeras i *övrigt* hade en soliditet på 100 %. Resultatet av Mann-Whitney testet kan inte påvisa något signifikant samband mellan medelsoliditeten för basåret och utfallet aktiebolagens revisionsberättelse 2003. Vi kan inte använda oss av Mann-Whitney testet för revisionsberättelsens utfall 2004 då inga aktiebolag erhåller orena revisionsberättelser.

5.7.3 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 5

Sammanfattningsvis har testerna gett blandade resultat vad det gäller sambandet mellan medelsoliditeten och utfallet av revisionsberättelsen kommande år. För aktiebolagen med orena revisionsberättelser basåret (2002) fann vi ett signifikant samband. Medelsoliditeten kan dock inte förutspå utfallet av revisionsberättelsen under ett längre tidsperspektiv än ett år. För

aktiebolagen med rena revisionsberättelser för basåret visade testet inget samband mellan medelsoliditeten och utfallet för revisionsberättelsen 2003.

Eftersom testerna visat blandande resultat *kan vi inte avgöra huruvida det går att falsifiera eller ej falsifiera* vår hypotes.

5.8 Skuldsättningsgrad

I denna del av analysen testas vår sjunde underhypotes som lyder;

Underhypotes 6: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens skuldsättningsgrad ökar.

5.8.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004

Tabell 24 visar skuldsättningsgraden för aktiebolagen med orena revisionsberättelser för basåret (2002).

Tabell 24. Oren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

Revisionsberättelsens utfall 2003	Revisionsberättelsens utfall 2004	Skulds.grad medel	Standardavvikelse	Antal	Signifikans
Ren		72 %	28	57	
Oren		79 %	28	95	
Övrigt		92 %	15	19	
Totalt				171	p = ,049
	Ren	75 %	26	32	
	Oren	76 %	30	35	
	Övrigt	79 %	27	104	
	Totalt			171	p = ,550

Aktiebolagen med orena revisionsberättelser för basåret (2002) och för 2003 hade en medelskuldsättningsgrad på 79 %. Aktiebolagen som gick från en oren revisionsberättelse för basåret till en ren revisionsberättelse hade en medelskuldsättningsgrad på 72 %. Aktiebolagen

som vi för räkenskapsåret 2003 blev tvingade till att placera i kategorin *övrigt* hade en medelskuldssättningsgrad på 92 %.

Aktiebolagen med orena revisionsberättelser för basåret (2002) och 2004 hade en medelskuldssättningsgrad på 76 %. Aktiebolagen som gick från oren revisionsberättelse för basåret till en ren revisionsberättelse 2004 hade en medelskuldssättningsgrad på 75 %. Partiellt bortfall förekom då skuldssättningsgraden inte gick att beräkna för ett aktiebolag.

Mann-Whitney testet för revisionsberättelsens utfall 2003 visar på ett signifikant samband med skuldssättningsgraden för basåret (2002). Det betyder att aktiebolag med hög skuldssättningsgrad basåret löper större risk för att erhålla oren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2003 än aktiebolag med låg skuldssättningsgrad. Dock finner vi inget signifikant samband mellan basåret och revisionsberättelsens utfall 2004. Detta tyder på att skuldssättningsgraden kan förutspå vilka aktiebolag som sannolikt erhåller oren revisionsberättelse året efter basåret. Dock kan den inte förutsäga utfallet under ett längre tidsperspektiv för aktiebolagen med orena revisionsberättelser för basåret.

5.8.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004

I tabell 25 nedan kan medelskuldssättningsgraden utläsas i aktiebolag rena revisionsberättelser för räkenskapsåret 2002.

Tabell 25. Ren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

Revisionsberättelsens utfall 2003	Revisionsberättelsens utfall 2004	Skulds.grad medel	Standardavvikelse	Antal	Signifikans
Ren		58 %	30	172	
Oren		75 %	19	5	
Övrigt		-	-	0	
Totalt				177	p = ,223
	Ren	59 %	29	175	
	Oren	-	-	0	
	Övrigt	0 %	0	2	
	Totalt			177	-

Aktiebolagen med rena revisionsberättelser för både basåret (2002) och 2003 har en medelskuldsättningsgrad på 58 %. Aktiebolagen som inte lyckats behålla sina rena revisionsberättelser från basåret under räkenskapsåret 2003 har en medelskuldsättningsgrad på 75 %. Aktiebolagen med rena revisionsberättelser för basåret samt 2004 har en medelskuldsättningsgrad på 59 %. Aktiebolagen som placerats i "övrigt" har en medelskuldsättningsgrad på 0 %.

Mann-Whitney testet visar inget signifikant samband mellan kuldsättningsgraden för basåret (2002) och utfallet av revisionsberättelsen 2003. Vi kan därmed inte statistiskt säkerställa att revisionsberättelsens utfall för kommande år kan bestämmas av kuldsättningsgraden hos aktiebolagen med rena revisionsberättelser basåret. Testet gick ej att genomföra för basåret och utfallet 2004 då inga aktiebolag erhöll orena revisionsberättelser 2004.

5.8.3 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 6

Sammanfattningsvis har testernas resultat varit blandade då sambandet mellan medelskuldsättningsgraden och revisionsberättelsernas utfall kommande år undersökts. För aktiebolagen med orena revisionsberättelser basåret (2002) fann vi ett signifikant samband, vilket visade att medelskuldsättningsgraden för basåret kunde förutspå utfallet på revisionsberättelsen för det efterföljande året. Detta kunde inte verifieras när utfallet för 2004 testades, vilket betyder att medelskuldsättningsgraden inte kan förutspå utfallet av revisionsberättelsen under ett längre tidsperspektiv än ett år. För aktiebolagen med rena revisionsberättelser för basåret visade testet inget samband mellan medelskuldsättningsgraden och utfallet för revisionsberättelsen 2003.

Eftersom testerna visat blandande resultat *kan vi inte avgöra huruvida det går att falsifiera eller ej falsifiera* vår hypotes.

5.9 Årets resultat

I denna del av analysen kommer följande underhypotes att prövas:

Underhypotes 7: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens resultat minskar.

5.9.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004

Tabell 26 nedan visar medelresultatet för aktiebolagen med orena revisionsberättelser för basåret (2002).

Tabell 26. Oren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

Revisionsberättelsens utfall 2003	Revisionsberättelsens utfall 2004	Medelresultat	Standardavvikelse	Antal	Signifikans
Ren		91 090	1 311 674	57	
Oren		-80 887	1 119 064	95	
Övrigt		-126 317	484 911	19	
Totalt				171	p = ,729
	Ren	57 655	529 213	32	
	Oren	137 519	857 262	35	
	Övrigt	-111 060	1 336 473	104	
	Totalt			171	p = ,900

Aktiebolagen, som erhöll orena revisionsberättelser även 2003, hade ett medelresultat på -80 887 kr. Aktiebolagen, som förvandlade basårets orena revisionsberättelse till en ren revisionsberättelse för 2003 hade ett medelresultat på 91 090 kr. De aktiebolag som vi tvingats placera i kategorin *övrigt* hade ett medelresultat på -126 317 kr.

De aktiebolag som för räkenskapsåren 2002 och 2004 erhöll orena revisionsberättelser, hade ett medelresultat på 137 519 kr. Aktiebolagen, som för räkenskapsåret 2002 erhöll orena revisionsberättelser och för 2004 erhöll rena revisionsberättelser hade ett medelresultat på 57 655 kr. De aktiebolag som vi tvingats placera i kategorin *övrigt* hade ett medelsresultat på -111 060 kr.

Mann-Whitney testet visar inget signifikant samband mellan årets resultat, för aktiebolagen med oren revisionsberättelse basåret (2002), och utfallet av revisionsberättelsen för varken 2003 och 2004. Med andra ord kan vi inte statistiskt säkerställa att årets resultat har någon betydelse för om revisionsberättelsens kommer betraktas som ren eller oren nästkommande år.

5.9.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004

Tabell 27 nedan visar medelresultatet i aktiebolagen med rena revisionsberättelser för basåret (2002).

Tabell 27. Ren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

Revisionsberättelsens utfall 2003	Revisionsberättelsens utfall 2004	Medelresultat	Standardavvikelse	Antal	Signifikans
Ren		142 998	758 877	172	
Oren		-71 699	83 951	5	
Övrigt		-	-	0	
Totalt				177	p = ,019
	Ren	138 613	753 065	172	
	Oren	-	-	0	
	Övrigt	-10 018	100 434	2	
	Totalt			177	-

Tabellen visar att medelresultatet, för aktiebolagen med rena revisionsberättelser för basåret (2002) och 2003, var 142 998 kr. Medelresultatet för aktiebolagen med orena revisionsberättelser för 2003 var -71 699 kr. Medelresultatet för aktiebolagen med rena revisionsberättelser för basåret och 2004 var 138 613 kr. Aktiebolag som placerats i "övrigt" hade ett medelresultat på -10 018 kr.

Mann-Whitney testet visar på ett signifikant samband mellan årets resultat och revisionsberättelsens utfall det efterföljande året för aktiebolagen med rena revisionsberättelser basåret (2002). Det betyder att årets resultat kan förklara revisionsberättelsen utfall 2003. Vi kan ej utföra ett Mann-Whitney test för revisionsberättelsens utfall 2004 eftersom inga aktiebolag erhåller orena revisionsberättelser.

5.9.3 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 7

Även testerna för årets resultat ger blandade resultat. För aktiebolagen med orena revisionsberättelser för basåret (2002) finns inget signifikant samband mellan årets resultat och utfallet för revisionsberättelsen kommande år. Dock erhålls signifikans när aktiebolagen med rena revisionsberättelser basåret undersöks. Testet visade att resultatet för basåret kunde förklaras av vilka som erhöll rena respektive orena revisionsberättelser för 2003. Anmärkningsvärt att notera anser vi vara att medelresultatet för aktiebolagen med orena revisionsberättelser 2003 respektive 2004 är negativt. Detta medan medelresultatet är positivt för aktiebolagen med rena revisionsberättelser under samma år.

Baserat på ovanstående anser vi att årets resultat har en inverkan på utfallet av revisionsberättelsen. De stora standardavvikelseerna bidrar till att ett signifikant samband inte uppnås i två av tre test. Vidare visar tabellerna tydligt att negativa medelresultat kännetecknar aktiebolagen med orena revisionsberättelser medan aktiebolagen med rena revisionsberättelser i genomsnitt har positiva resultat. Eftersom endast ett av testen visade på ett signifikant samband mellan årets resultat *kan vi inte avgöra huruvida det går att falsifiera eller ej falsifiera* vår hypotes.

5.10 Godkänd eller auktoriserad revisor

I denna analysdel testas följande underhypotes;

Underhypotes 8: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka om aktiebolagen revideras av en auktoriserad revisor.

5.10.1 Aktiebolag med orena revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004

Tabell 28 nedan visar vilken typ av revisor som reviderade aktiebolagen med orena revisionsberättelser för basåret (2002) samt utfallet av revisionsberättelsen för 2003 och 2004.

Tabell 28. Orena revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

Revisionsberättelsens utfall 2003	Revisionsberättelsens utfall 2004	Auktoriserad revisor	Godkänd revisor	Antal	Signifikans
Ren		34	23	57	
Oren		44	51	95	
Övrigt		13	7	20	
Totalt				172	p = ,144
	Ren	19	13	32	
	Oren	17	18	35	
	Övrigt	55	50	105	
	Totalt			172	p = ,666

Av aktiebolagen, med orena revisionsberättelser för basåret (2002) och 2003, hade 44 stycken reviderats av auktoriserade revisorer medan 51 stycken reviderats av godkända revisorer. Av de aktiebolag som erhöll rena revisionsberättelser 2003 hade 34 stycken reviderats av auktoriserade revisorer och 23 stycken av godkända revisorer.

Av aktiebolagen, med orena revisionsberättelser för basåret (2002) och 2004, hade 17 stycken reviderats av auktoriserade revisorer medan 18 stycken reviderats av godkända revisorer. Av de aktiebolag som erhöll rena revisionsberättelser 2004 reviderades 19 stycken av auktoriserade revisorer och 13 stycken av godkända revisorer.

Vi har valt att använda oss av Chi-två testet eftersom variabeln mäts med nominalskala. Chi-två testet visar på inget signifikant samband mellan revisorns titel och utfallet på revisionsberättelsen 2003 eller 2004.

5.10.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003 och 2004

Tabell 29 nedan visar vilken typ av revisor som reviderade aktiebolagen med rena revisionsberättelser för basåret (2002) samt utfallet av revisionsberättelsen för 2003 och 2004.

Tabell 29. Ren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003 och 2004.

Revisionsberättelsens utfall 2003	Revisionsberättelsens utfall 2004	Auktoriserad revisor	Godkänd revisor	Antal	Signifikans
Ren		102	70	172	
Oren		2	3	5	
Övrigt		-	-	0	
Totalt				177	p = ,387
	Ren	103	72	175	
	Oren	-	-	0	
	Övrigt	1	1	2	
	Totalt			177	-

102 stycken auktoriserade revisorer reviderade aktiebolagen med rena revisionsberättelser för basåret (2002) samt 2003. Resterande 70 aktiebolag med rena revisionsberättelser 2002 och 2003 reviderades av godkända revisorer. Totalt gick fem aktiebolag från rena revisionsberättelser för basåret till orena revisionsberättelser 2003. Av dessa fem aktiebolag hade tre reviderats av godkända revisorer medan två reviderats av auktoriserade revisorer.

Av de aktiebolag, som erhöll rena revisionsberättelser för både basåret (2002) och 2004, hade 103 stycken reviderats av auktoriserade revisorer och 72 stycken av godkända revisorer.

Även här visar Chi-två testet att det inte finns något signifikant samband mellan revisorns befattning och revisionsberättelsens utfall för räkenskapsåret 2003. Utfallet för 2004 kunde ej testas då inga orena revisionsberättelser förekom.

5.10.3 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 8

Inget av de genomförda testerna visar på ett signifikant samband mellan revisorns titel och revisionsberättelsens utfall kommande år. Vår hypotes sade att aktiebolag, reviderade av auktoriserade revisorer, erhåller orena revisionsberättelser i högre utsträckning än aktiebolag reviderade av godkända revisorer. Alla genomförda tester kan inte påvisa någon skillnad mellan dessa grupper varför hypotesen *falsifieras*.

5.11 Bransch

I analysdelen kommer vår tionde och sista underhypotes att testas, den lyder;

Underhypotes 9: Sannolikheten för orena revisionsberättelser varierar med bransch.

5.11.1 Aktiebolag med oren revisionsberättelse basåret – utfall 2003

I tabell 30 nedan går att utläsa branschfördelningen för räkenskapsåret 2002, i de aktiebolag som erhöll oren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2002, samt att utläsa vilket utfall av revisionsberättelse aktiebolagen erhöll 2003. SNI-numerns utfall blev så spridda så att inga tester var möjliga att göra. Vi har därför valt att dela in bransch i två grupper, tillverkande och tjänste, där vi endast uttalar oss om tendenserna inom dessa. Vi låter därför bli att falsifiera eller inte falsifiera vår sista underhypotes. Partiellt bortfall har förekommit då vi inte erhållit SNI-numerna. Då vi endast kommer att erhålla tendenser om bransch olikheter kommer vi endast att granska basårets utfall 2003.

Tabell 30. Oren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003.

Bransch	Ren 2003	Oren 2003	Övrigt 2003
Tillverkande	5	5	0
Tjänste	46	73	1
Totalt	51	78	1

Som går att utläsa ur tabell 30 har hälften av aktiebolagen som ingår i tillverkande företag erhållit ren revisionsberättelse medan andelen tjänsteföretag som övergått till ren revisionsberättelse är fler än hälften.

5.11.2 Aktiebolag med ren revisionsberättelse basåret – utfall 2003

I tabell 31 nedan går att utläsa branschfördelning för räkenskapsåret 2002, i de aktiebolag som erhöll ren revisionsberättelse för räkenskapsåret 2002, samt att utläsa aktiebolagens utfall av revisionsberättelse 2003. Partiellt bortfall har förekommit då vi inte erhållit SNI-numren.

Tabell 31. Ren revisionsberättelse 2002 – utfall 2003.

Bransch	Ren 2003	Oren 2003	Övrigt 2003
Tillverkande	14	0	-
Tjänste	138	5	-
Totalt	152	5	

Som går att utläsa ur tabell 31 erhöll samtliga aktiebolag som ingår i tillverkande företag en ren revisionsberättelse. Av samtliga 143 aktiebolag som ingår i tjänste erhöll endast fem aktiebolag en oren revisionsberättelse.

5.11.3 Sammanfattning av resultaten för underhypotes 9

Test kunde inte utföras för variabeln bransch då SNI-numerna var för utspridda, därför delades bransch upp i två grupper, tjänste- samt tillverkande- företag. Vi fann tendenser att tjänste företag

till en större andel är mer benägna att erhålla oren revisionsberättelse oavsett revisionsberättelsens art basåret.

5.12 Sammanställning av hypotesernas utfall

HH: *En oren revisionsberättelse år X ökar sannolikheten för en oren revisionsberättelse år $X+1$. En ren revisionsberättelse år X ökar sannolikheten för en ren revisionsberättelse år $X+1$.*

Falsifieras ej

UH 1: *Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att minska år $X+1$ vid en högre anmärkningsgrad år X .*

Falsifieras

UH 2: *Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens omsättning minskar.*

Varken falsifieras eller falsifieras ej

UH 3: *Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens antal anställda minskar.*

Falsifieras

UH 4: *Sannolikheten för orena revisionsberättelser ökar med storleken på revisionsbolaget som genomför revisionen.*

Falsifieras

UH 5: *Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens soliditet minskar.*

Varken falsifieras eller falsifieras ej

- UH 6:** *Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens skuldsättningsgrad ökar.*
Varken falsifieras eller falsifieras ej
- UH 7:** *Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens resultat minskar.*
Varken falsifieras eller falsifieras ej
- UH 8:** *Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka om aktiebolagen revideras av en auktoriserad revisor.*
Falsifieras
- UH 9:** *Sannolikheten för orena revisionsberättelser varierar med bransch.*
Ej testad

5.13 Variabelkorrelation

I uppsatsens analys ovan har de olika variablerna testats för att eventuellt kunna förklara utfallet av revisionsberättelsen. Då det kan finnas två variabler som tillsammans har ett samband har vi valt att utföra ett korrelationstest med våra kvantitativa variabler. Testet utgår ifrån och undersöker om två variabler tillsammans har ett samband / samverkan (Djurfeldt et al., 2003). För att erhålla om sambandet /samverkan är signifikant kommer vi att utföra ett Pearsons test på variablerna. Detta test används för att erhålla styrkan i sambandet, det vill säga korrelationskoefficienten (Djurfeldt et al., 2003). Pearsons test kan användas på alla intervall samt kvotskalor och då alla variabler som medverkar i korrelationstestet är i dessa skalor är testet genomförbart (Aronsson, 1999).

Nedan presenteras de variabler som har ett signifikant samband / samverkan uppdelade i revisionsberättelsens art samt räkenskapsår (Se bilaga 3).

Variablerna som tillsammans har ett signifikant samband / samverkan för de rena revisionsberättelserna 2002 är; *omsättning – anställda, omsättning – resultat, anställda – soliditet, anställda - skuldsättningsgrad, anställda – resultat, soliditet – skuldsättningsgrad.*

Variablerna för aktiebolagen med oren revisionsberättelse 2002 har ett signifikant samband / samverkan enligt följande; *omsättning – anställda, soliditet – skuldsättningsgrad, soliditet - resultat, skuldsättningsgrad – resultat.*

För aktiebolagen med ren revisionsberättelse 2003 finns ett signifikant samband / samverkan för variablerna enligt följande;

Omsättning – anställda, omsättning - soliditet, omsättning – skuldsättningsgrad, omsättning – resultat, anställda – soliditet, anställda –skuldsättningsgrad, anställda – resultat, soliditet – skuldsättningsgrad.

De aktiebolagen med oren revisionsberättelse 2003 finner testet en signifikant samband / samverkan mellan variablerna enligt följande; *omsättning – anställda, omsättning – soliditet, omsättning – skuldsättningsgrad, anställda – soliditet, anställda – skuldsättningsgrad, soliditet - skuldsättningsgrad.*

Skillnader mellan åren visar att under räkenskapsåret 2003 är det fler variabler som har en signifikant samband / samverkan för både aktiebolag med ren som oren revisionsberättelse. Detta resultat kan tyda på att grupperna har blivit mer homogena och därför samverkar variablerna mer. Att visa variabler så som omsättning och anställda samverkar är logisk, då ett aktiebolag ökar sin omsättning bör också antalet anställda öka.

5.14 Diskriminantanalys

Vilka egenskaper skiljer aktiebolag som erhållit orena revisionsberättelse från aktiebolag som erhållit rena revisionsberättelser?

För att besvara denna fråga har vi valt att utföra en diskriminantanalys på vårt datamaterial. Diskriminantanalys är enligt Vejde (2000) ”en samling metoder som används för att bestämma vilka egenskaper som är de viktigaste för att skilja mellan element (enheter, objekt) i en grupp och element i en eller flera andra grupper eller – omvänt – för att med ledning av egenskaper hos ett element hänföra detta till en av två eller flera grupper”. (sid. 53)

Testet kräver en beroende variabel och oberoende variabler. För att kunna använda sig av diskriminantanalysen måste den beroende variabeln vara kvalitativ. De oberoende variablerna har sedan till uppgift att mäta de egenskaper som kan komma att skilja den beroendes kategorier åt. Varje individ får en diskriminantpoäng som används för att placera individen i någon av grupperingsvariabelns värden och dess olika kategorier (Aronsson, 1999).

Då denna förklaring appliceras på vårt material blir den beroende variabeln ren och oren / övrigt revisionsberättelse för räkenskapsåret 2003, vilken är kvalitativ. Anledningen till att variablerna oren och övrigt revisionsberättelse har slagits samman i en grupp är för att testet ska vara genomförbart samt ge tillförlitliga resultat. Laudon och Persson (2004) fann att aktiebolag som lämnar in sin årsredovisning för sent, likviderats och gått i konkurs har en större sannolikhet för att ha erhålla oren revisionsberättelse tidigare räkenskapsår. Tidigare i vår analys har vi erhållit att aktiebolag med oren revisionsberättelse startåret erhåller övrigt revisionsberättelse nästkommande år i större utsträckning än aktiebolag med ren revisionsberättelse startåret. Vidare visar resultaten i analysen att grupperna oren samt övrigt revisionsberättelse ligger närmre varandra gentemot gruppen med rena och övrigt revisionsberättelser. Dock finns risken att aktiebolag kan bli fel klassificerade utifrån ovanstående information, men enligt oss är denna gruppering av oren och övrigt revisionsberättelse den mest rättvisa enligt tidigare forskning samt resultat från analysen. De oberoende variablerna blir nästan alla från räkenskapsåret 2002, detta då vi med hjälp av diskriminantanalysen vill se vilken påverkan de olika variablerna från räkenskapsåret 2002 har för revisionsberättelsens utfall 2003.

Dock kommer inte variablerna anmärkningsgrad, SNI-nummer, revisionsbolag samt revisor att medverka. Anledningen till att variabeln anmärkningsgrad inte kommer medverka i diskriminantanalys är av den enkla anledning att endast aktiebolag med oren revisionsberättelse

erhåller anmärkning i revisionsberättelsen och testet jämför de två grupperna ren samt oren /övrig revisionsberättelse. SNI-numret medverkar inte då där inte finns någon som helst rangordning mellan dessa nummer. Revisionsbolag och revisor är inte med i testet då vi inte kan rangordna dessa i kompetens / storleks-klasser. Dock skulle man kunna klassificera revisor i auktoriserad och godkänd samt revisionsbolag i big six och övriga, men då vi i analysen ej funnit någon skillnad dem emellan kommer vi inte att rangordna dem.

Diskriminantanalys för räkenskapsåret 2002 - 2003 utföll enligt följande. Av undersökningens totalt 349 stycken aktiebolag medverkade 342 stycken och de 7 stycken bortfallen berodde på att aktiebolagen hade minst en variabel som inte medverkade.

I tabellerna 32 och 33 nedan redogörs för de medverkande oberoende variabelernas medelvärde. Revisionsberättelsens utfall är uppdelad i ren som betecknas som en etta samt oren / övrigt som betecknas som en tvåa. Resultatet erhålls för både ren revisionsberättelse och oren / övrig revisionsberättelse

Aktiebolagen med ren revisionsberättelse har högre medeltal gentemot oren revisionsberättelse för; omsättning, antal anställda, soliditet och årets resultat samt lägre medeltal för variabelerna revisionsberättelsens art samt skuldsättningsgrad. Variablerna som har en signifikant skillnad mellan ren och oren / övrigt revisionsberättelse är soliditet, skuldsättningsgrad och årets resultat. Testet visar även att revisionsberättelsens utfall 2002 har signifikant betydelse för revisionsberättelsens utfall 2003. Detta kan vi se då de aktiebolag som för räkenskapsåret 2003 erhöll ren revisionsberättelse hade en medelrevisionsberättelse på 1,251 (ren = 1) för räkenskapsåret 2002. De aktiebolag som däremot erhöll oren / övrigt revisionsberättelse för räkenskapsåret 2003 hade en medelrevisionsberättelse på 1,958 (oren = 2) för räkenskapsåret 2002. Det är alltså statistiskt säkerställt att revisionsberättelsens utfall 2002 har betydelse för revisionsberättelsens utfall 2003.

Tabell 32. Diskriminantanalys för aktiebolag med ren revisionsberättelse 2003

Variabel 2002	Medel	Standardavvikelse	Antal	Signifikans
Revisionsberättelsens art	1,251	0,4346	223	0,000
Omsättning	9 758 438	58 866 277	223	0,304
Anställda	4,7	12,5	223	0,125
Soliditet	38,8	29,9	223	0,000
Skuldsättningsgrad	61,3	29,8	223	0,000
Resultat	133 399	936 638	223	0,044

Tabell 33. Diskriminantanalys för aktiebolag med oren / övrig revisionsberättelse 2003

Variabel	Medel	Standardavvikelse	Antal	Signifikans
Revisionsberättelsens art	1,958	0,2015	119	0,000
Omsättning	3 963 277	23 496 048	119	0,304
Anställda	2,7	10,3	119	0,125
Soliditet	19,2	26,4	119	0,000
Skuldsättningsgrad	80,8	26,4	119	0,000
Resultat	- 87 754	1 016 855	119	0,044

Nedan har både oren revisionsberättelses och ren revisionsberättelses diskriminantfunktioner angetts. För att kunna diskriminera dessa mellan ren och oren revisionsberättelse måste diskriminantfunktionerna vara olika (Aronsson, 1999). Som resultatet nedan visar stämmer detta väl överens. Fishers linjära diskriminant funktion som nedan finns angiven kan användas direkt mot aktiebolag i vår data för att klassificera dem i oren /övrigt eller ren revisionsberättelsegrupp.

$$\text{Ren revisionsberättelse} = 10,050 \text{ Revart} + 3,830\text{E-}09 \text{ OMSÄTT.} + 0,050 \text{ ANST.} + 0,073 \text{ SOLI.} \\ + 1,051\text{E-}08 \text{ RES.} - 8,526$$

$$\text{Oren / övrigt revisionsberättelse} = 15,030 \text{ Revart} + 7,105\text{E-}09 \text{ OMSÄTT.} + 0,021 \text{ ANST.} + 0,059 \text{ SOLI.} \\ - 1,765\text{E-}07 \text{ RES.} - 16,020$$

Slutligen avger diskriminantanalysen ett klassifikations resultat. Den ställer aktiebolagets faktiska klasstillhörighet i relation till den predicerade (Aronsson, 1999). Vi finner att 75,30 % av aktiebolagen med ren revisionsberättelse enligt testet förutsägs tillhöra denna grupp. Dock är det

24,70 % av aktiebolagen med ren revisionsberättelse som klassats som aktiebolag med oren revisionsberättelse vilket är felaktigt klassifikation.

Vidare finner vi att 95,00 % av aktiebolagen med oren revisionsberättelsen enligt testet förutsägs tillhöra denna grupp. Även för aktiebolagen med orena revisionsberättelser har felaktig klassificering skett för 5,00 %.

I genomsnitt har 82,20 % av aktiebolagen klassificerats korrekt med hjälp av värdena aktiebolagen haft på de oberoende variablerna. Denna siffra kan jämföras med diskriminantanalysen som gjordes i avsnitt 4.12 där 64,50 % av aktiebolagen klassificerades korrekt för räkenskapsåret 2002. Revisionsberättelsen utfall har alltså stor betydelse för en korrekt klassificering.

Tabell 34. Klassificeringsresultat

Revisionsberättelse 2003	Förutsägbar ren	Andel	Förutsägbar oren / övrig	Andel	Total
Ren	168	75,3 %	55	24,7 %	223
Oren / övrig	6	5,0 %	113	95,0 %	119

Samma test som utfördes för räkenskapsåret 2002 kunde ha utförts för räkenskapsåret 2003 och dess utfall 2004. Dock finns det aktiebolag som byter revisionsberättelse från oren till ren eller vice versa mellan räkenskapsåren. Detta leder till att en diskriminantanalys för 2003 hade givit felaktiga värden då urvalet varit snedvridet. Vi har därför valt att inte göra en diskriminantanalys för räkenskapsåret 2003.

5.15 Kapitelsammanfattning

Våra hypoteser är testade och analyserade i den ordning som de angavs i kapitel 3. I huvudhypotesen jämfördes om aktiebolag med oren revisionsberättelse även nästkommande år fick oren revisionsberättelse i större utsträckning än aktiebolag med ren revisionsberättelse startåret. Vår dokumentstudie visade att 55,23 % av de aktiebolag som för räkenskapsåret 2002

hade erhållit oren revisionsberättelse även erhöll oren revisionsberättelse räkenskapsåret 2003 samtidigt som aktiebolag med ren revisionsberättelse endast erhöll till 2,82 % oren revisionsberättelse året efter. Vi fann en signifikant skillnad mellan aktiebolag med oren revisionsberättelse och ren revisionsberättelse och revisionsberättelsen utfall räkenskapsåret efter, vilket leder till att vi inte falsifierar vår huvudhypotes.

6. Slutsats

Uppsatsen sista kapitel redogörs våra slutsatser som erhållits genom att koppla samman analysens resultat med de teorier som ligger till grund för vår undersökning. Vidare resoneras kring utfallet av hypoteserna, vilket förklarar varför en del hypoteser inte falsifierats medan andra falsifierats. Vidare hålls en diskussion om vad som kunde ha gjorts annorlunda. De egna reflektioner som uppsatsen gett upphov till presenteras kort i ett eget avsnitt och slutligen lämnar vi förslag på fortsatt forskning inom ämnet.

Varje hypotes kommer inledningsvis att kommenteras var för sig och deras utfall kommer att diskuteras utifrån vad vi förutspått i teorinavsnittet.

6.1 Huvudhypotes

En oren revisionsberättelse år X ökar sannolikheten för en oren revisionsberättelse år X+1.

En ren revisionsberättelse år X ökar sannolikheten för en ren revisionsberättelse år X+1.

Vår huvudhypotes visade ett signifikant samband i de genomförda testerna. Detta när utfallen för 2003 och 2004 testades för både gruppen aktiebolag med orena revisionsberättelser basåret (2002) samt för gruppen aktiebolag med rena revisionsberättelser basåret. Med andra ord kan vi statistiskt säkerställa att orena revisionsberättelser föder orena revisionsberättelser och att aktiebolag med ren revisionsberättelse sannolikt erhåller ren revisionsberättelse även kommande år.

Aktiebolagen med rena revisionsberättelser i basåret (2002) går väldigt sällan över till orena revisionsberättelser nästkommande år (2003 och 2004). Av de aktiebolag, med rena revisionsberättelser för basåret och orena revisionsberättelser 2003, erhöll alla rena revisionsberättelser 2004. Motsatsvis erhåller aktiebolagen med orena revisionsberättelser ofta orena revisionsberättelser även kommande år. Med andra ord finns en systematik i vilka aktiebolag som har rena respektive orena revisionsberättelser. Våra statistiska tester visar att den kan härledas utifrån revisionsberättelsens utfall basåret.

Ovanstående resonemang stöds av bland annat Dirsmith och Lewis (1982) som menar att antalet intressenter och kognitionen hos företagen påverkar kvantiteten och kvaliteten på den ekonomiska information som sänds ut till omvärlden. Troligen förändras inte aktiebolags kognition eller intressentsituation under ett kortare tidsperspektiv, varför en viss systematik borde föreligga.

Forskning av March och Simon (1958), Cohen och March (1974), March och Olsen (1976) och March och Weissinger-Baylon (1986) visar att komplexa regler styr beslutsfattandet i organisationer, vilka först upptäcker sina personliga motiv genom utvärdering av deras beteende. Applicerat på uppsatsens ämne kan detta tolkas på två sätt. Dels förändras troligen inte organisationers beteende på kort sikt eftersom de blir medvetna om deras beteende först i efterhand. Vidare är det svårt att förändra beteende eftersom reglerna som styr beslutsfattandet är komplexa. Detta skulle medföra att organisationer har svårt att ta sig ur situationer där de erhåller orena revisionsberättelser. Det är även svårt för organisationer med rena revisionsberättelser att bryta mönstret, men dessa företag gör ju rätt från början. Detta anser vi vara en bidragande orsak till att orena revisionsberättelser föder orena revisionsberättelser samtidigt som rena revisionsberättelser under basåret resulterar i rena revisionsberättelser kommande år.

Även Oliver (1991) stödjer uppfattningen av att en viss systematik borde förekomma i resultaten. Oliver (1991) menar att graden av överensstämmelse mellan institutionerna och aktiebolagen är viktig för aktiebolagens val av strategi (*samtycke* eller *olydnad*). Aktiebolag med orena revisionsberättelser har troligtvis liten målsättningsöverensstämmelse med samhället, vilket troligtvis inte förändras i ett kortare tidsperspektiv. Våra tester stödjer detta då aktiebolagen med orena revisionsberättelse basåret (2002) även väljer strategin *olydnad* kommande år. Vidare väljer aktiebolagen, som valt strategin *samtycke* basåret, även samma strategi kommande år, varför de rena revisionsberättelserna resulterar i rena revisionsberättelser kommande år.

För att ytterligare testa huvudhypotesen valde vi att genomföra en diskriminantanalys där hänsyn togs till revisionsberättelsens utfall för räkenskapsåret 2002. Detta för att kunna se om förklaringsgraden ökar då denna variabel läggs till. Då den ökade markant betyder detta att

revisionsberättelsens utfall basåret (2002) har stor betydelse för revisionsberättelsens utfall 2003 och 2004.

Sammanfattningsvis visar vår analys av huvudhypotesen att den *ej går att falsifiera*. Vidare är syftet med våra underhypoteser är att undersöka förklarande samband och faktorer till ovanstående resultat.

Huvudhypotesen falsifieras ej

6.2 Aktiebolagets anmärkningsgrad

Underhypotes 1: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att minska år $x+1$ vid en högre anmärkningsgrad år x .

Variabeln anmärkningsgrad undersöktes för att visa om den kunde förklara vilka aktiebolag som till största sannolikhet erhöll orena revisionsberättelser nästkommande år. Testernas resultat motsäger dock vår hypotes, som grundades på teorier av bland annat Oliver (1991) och Dirsmith och Lewis (1982), och visar att mindre allvarliga anmärkningar rättas till oftare. Med andra ord kan vi statistiskt säkerställa att aktiebolag med mindre allvarliga anmärkningar har störst sannolikhet att erhålla rena revisionsberättelser det nästkommande året. Anmärkningsgraden kan dock inte förklara utfallet för revisionsberättelsen under en längre tidsperiod ett år.

Resultatet motsäger som sagt vår hypotes, vilket möjligen förklaras med hjälp av Granlunds (2001) forskning tillsammans med stewardshipteorin. Granlund (2001) fann att organisationers redovisningssystem, vilket påverkar revisionsberättelsens utfall, var trögrörliga. Stewardshipteorin säger att individer vill tillhöra grupper och därigenom förvekliga sig själva (Davis et al., 1997). Mindre allvarliga anmärkningar kan tyda på mindre brister som är relativt lätta att rätta till i redovisningssystemen. Det gör att tröskeln är relativt låg, vilket betyder att aktiebolagen kan erhålla ren revisionsberättelse nästa år för en relativt liten insats. Incitament för

att rätta till bristerna, i de annars trögroliga redovisningssystemen, ges genom tillfredställelsen att tillhöra gruppen av medborgare som följer den svenska lagstiftningen och normerna.

Uppkomsten av de *lindrigare* anmärkningsgraderna kan också vara av tillfällig art jämfört med de allvarigare anmärkningarna som möjligen genereras av systematiska fel i redovisningssystemen. De *lindriga* anmärkningsgraderna består av i) anmärkning, upplysning eller erinran samt ii) för sent eller ej betalda skatter och avgifter. Det är möjligt att denna typ av anmärkningar uppkommer som ett resultat av förändringar i lagstiftning eller redovisningsnormer, det vill säga faktorer utanför aktiebolagens påverkan som de ej anpassat sig till. Anmärkningsgraderna kategorierna *medel* och *grövre* beror möjligen i större utsträckning på interna brister, varför dessa brister är systematiska och svårare att rätta till. *Lindrigare* brister av ”tillfällig” karaktär är därför lättare att korrigera då de snarare kan bero på dålig anpassning till exempelvis förändringar och ökade krav i lagstiftning och/eller normgivning.

Sammanfattningsvis visar testet att anmärkningsgraden, för aktiebolagen med orena revisionsberättelser 2002, signifikant påverkar utfallet för revisionsberättelsen 2003. Resultatet visade, motsatsvis till vår hypotes, att de *lindrigare* anmärkningsgraderna ökade sannolikheten för erhållandet av ren revisionsberättelse det nästkommande året. Dock fann testet inget signifikant samband för aktiebolagen, med orena revisionsberättelser både 2002, och utfallet 2004 testades. Med andra ord påverkade anmärkningsgradens allvarlighet inte utfallet av revisionsberättelsen i ett längre tidsperspektiv än för det nästkommande året. Detta beror troligen på att vi tvingades till att klassificera många revisionsberättelser i kategorin *övrigt* då årsredovisningarna inte fanns tillgängliga av olika anledningar. Vi anser att testet som undersökte utfallet av revisionsberättelsen 2003, för aktiebolagen med orena revisionsberättelser basåret, är mest tillförlitligt. Resultatet av detta test visar på ett signifikant samband mellan *lindriga* anmärkningsgrader och rena revisionsberättelser det nästkommande året. Eftersom vår hypotes hävdar att de *allvarliga* anmärkningsgraderna rättas i större utsträckning än de *lindriga* motsäger resultatet vår hypotes. Därför väljer vi att **falsifiera** denna underhypotes.

Underhypotes 1 falsifieras

6.3 Aktiebolagets storlek

För att utreda om aktiebolagets storlek påverkar utfallet av revisionsberättelserna har vi använt oss av variablerna *omsättning* och *antal anställda*. Det genomförda korrelationstestet visar att variablerna *omsättning* och *antal anställda* samverkar, vilket betyder att variablerna är nära förknippade med varandra. Därför anser vi att slutsatser kan dras om hur *omsättningen* tillsammans med *antalet anställda* påverkar utfallet av revisionsberättelser kommande år.

6.3.1 Omsättning

Underhypotes 2: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagets omsättning minskar.

Testet visar på ett signifikant samband mellan medelomsättningen för basåret (2002) och utfallet av revisionsberättelsen 2003 för aktiebolagen med orena revisionsberättelser 2002. Det finns med andra ord en statistiskt säkerställd skillnad som säger att aktiebolagen med lägre medelomsättning basåret löper större risk för orena revisionsberättelser för det nästkommande året jämfört med aktiebolag med högre medelomsättning basåret. Dock visar testet, för aktiebolagen med orena revisionsberättelser basåret, inget signifikant samband för utfallet av revisionsberättelsen 2004. Med andra ord kan medelomsättningen förklara utfallet av revisionsberättelsen endast för det nästkommande året efter basåret.

En möjlig förklaring, till diskrepansen i testernas resultat, kan vara att standardavvikelsen är stor. Av Sveriges aktiebolag rankar Norberg och Thorsell (2005) cirka 80 % som ”mikroföretag”, det vill säga företag med mindre än tio anställda och med en omsättning lägre än 3 miljoner SEK. Eftersom vi genomför en totalundersökning har detta återspeglats i resultatet. Eftersom medelomsättningen skiljer sig mycket mellan ”mikroföretag” och ”storföretag” får medverkandet av ett stort företag stora konsekvenser för standardavvikelsen.

Forskning av Firth (2002) har statistiskt säkerställt ett samband mellan storleken på aktiebolag och orena revisionsberättelser, medan ett antal undersökningar redovisat indikationer på samband (Chow och Rice, 1982; Gul et al., 1992; Krishnan et al., 1996). Vidare menar Oliver (1991), inom den institutionella teorin, att större organisationer är mer känsliga för institutionell press, vilket får dem att välja strategin *samtycke* i större utsträckning än mindre organisationer. Översatt till uppsatsen ämne betyder strategin *samtycke* att aktiebolagen erhåller rena revisionsberättelser då de har anpassat sig till lagstiftning och redovisningsnormer.

Sammanfattningsvis anser vi att vi varken *kan falsifiera* eller *ej falsifiera* vår hypotes. Omsättningen har betydelse för utfallet av revisionsberättelsen för det nästkommande året men dock ej på längre sikt. Hypotesen är starkt underbyggd av tidigare forskning och uppsatsens, som vi bedömer viktigaste test, för aktiebolagen med orena revisionsberättelse basåret och revisionsberättelsens utfall 2003, visar på ett signifikant samband. Därför anser vi att vi inte kan falsifiera hypotesen. Eftersom de genomförda testerna visar på blandade resultat anser vi inte bevisen är tillräckligt starka för att ej heller falsifiera vår hypotes.

Underhypotes 2 kan varken falsifieras eller ej falsifieras

6.3.2 Antal anställda

Underhypotes 3: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens antal anställda minskar.

Testerna för antalet anställda visar ingen signifikant skillnad för varken aktiebolagen med orena revisionsberättelser basåret (2002) eller aktiebolagen med rena revisionsberättelser basåret. Detta trots att tydliga skillnader finns för medelantalet anställda då utfallet på revisionsberättelsen studeras för 2003. Standardavvikelsen är troligen hög på grund av den stora andelen ”mikroföretag” i Sverige, vilket gör att de få stora aktiebolagens medverkan i undersökningen får stora konsekvenser för resultatet.

De genomförda statistiska testerna, för att påvisa samband mellan antalet anställda och utfallet på revisionsberättelsen, visar entydigt på att inget signifikant samband existerar.

Underhypotes 3 falsifieras

6.3.3 Aktiebolagets storlek – sammanfattande slutsatser

Då hypotesen rörande *antalet anställda* falsifierades samt hypotesen rörande *omsättningen* varken kunde falsifieras eller ej falsifieras anser vi att den sammanfattande slutsatsen borde bli att aktiebolagets storlek ej som enda variabel kan förutspå revisionsberättelsens utfall kommande år. Denna slutsats begränsas av att aktiebolags storlek bestäms av *omsättningen* och *antalet anställda*. Det är till exempel möjligt att resultatet blivit annorlunda om hänsyn tagits till bransch tillsammans med omsättning eller anställda. Storleksvariablerna hade även kunnat utökas med aktiebolagets marknadsandel för att på detta vis erhålla om de är ett stort företag inom som genre.

6.4 Revisionsbolag

Underhypotes 4: Sannolikheten för orena revisionsberättelser ökar med storleken på revisionsbolaget som genomför revisionen.

Två av tre genomförda tester har inte funnit något samband mellan storleken på revisionsbolaget och andelen orena revisionsberättelser. Ett signifikant samband i de statistiska testerna, för revisionsberättelsens utfall 2003, erhöles varken för gruppen av aktiebolag med orena revisionsberättelser basåret (2002) eller för gruppen av aktiebolag med rena revisionsberättelser basåret. Dock visade testet, för revisionsberättelsens utfall 2004 för aktiebolagen med orena revisionsberättelse basåret, att *övriga revisionsbolagen* avgav signifikant fler orena revisionsberättelser än *Big Six*. Detta är ett mycket intressant resultat då en stor del av forskningen visar att större revisionsbolag genomför revisioner med bättre kvalitet än små revisionsbolag (Becker et al., 1998; Francis, et al., 1999; DeAngelo, 1981; Palmrose, 1988;

Mutchler, 1986; Bartov et al., 2001; Craswell et al., 2002). Det är svårt att spekulera i de bakomliggande anledningarna till detta resultat. Mot bakgrunden av att många aktiebolag placerats i kategorin *övrigt* för 2004 (105 av 172 jämfört med 20 av 172 aktiebolag 2003) anser vi att testerna mellan basåret och 2003 ger en mest rättvis bild. Dessa tester visar ej på något signifikant samband mellan storleken på revisionsbolaget och utfallet av revisionsberättelsen

I teoriavsnittet visade vi att en majoritet av forskningen inom området hade funnit att revisionskvaliteten ökade med storleken på revisionsbolaget. DeAngelo (1981) hävdade bland annat att revisionskvaliteten kan mätas med revisorns oberoende och att större revisionsbolag är mindre beroende av sina klienter. Något som däremot rapporten belyser är den tuffa konkurrenssituationen mellan de större revisionsbolagen. Detta skulle kunna medföra att resonemanget, om att oberoendet ökar med storleken på revisionsbolaget, kan ifrågasättas. Åtråvärda klienter kan vara viktiga att behålla både ur ett intäkts- och marknadsandelsperspektiv. Detta medför *möjligen* att dessa klienter generellt inte utsätts för den tuffa granskning som de bör, samt att revisorn inte är lika benägen att avge en oren revisionsberättelse. I en nyligen presenterad rapport visar Gul et al. (2004) att amerikanska företag byter revisionsbolag för att erhålla rena revisionsberättelser kommande år. Resultaten visade att de amerikanska företagen, som bytte revisor efter att ha erhållit orena revisionsberättelser, erhöll en högre andel rena revisionsberättelser än de företag som ej bytte revisor (Gul et al., 2004). Om resultaten av Gul et al. (2004) är applicerbara i Sverige är det inte säkert att oberoendet nödvändigtvis ökar med storleken på revisionsbolaget.

Sammanfattningsvis visar undersökningens resultat att ingen skillnad existerar mellan revisionsbolagen *Big Six* och *övriga revisionsbolag* i Sverige. Fors et al. (2004) fann, motsatsvis till undersökningen av Gul et al. (2004) rörande amerikanska företag, att svenska aktiebolag inte byter revisionsbolag på grund av att de erhållit orena revisionsberättelser. Vår undersökning, tillsammans med Fors et al. (2004), visar att revisorer från olika bolag är lika benägna att avge orena revisionsberättelser samt att revisionsbolagen inte riskerar förlora klienter när de ger orena revisionsberättelser. Med andra ord visar ovanstående på att den svenska revisionsmarknaden fungerar nästintill perfekt i detta avseende.

Underhypotes 4 falsifieras

6.5 Ekonomi

För att utreda om aktiebolagens ekonomi påverkar utfallet av revisionsberättelserna har vi använt oss av variablerna *soliditet*, *skuldsättningsgrad* och *årets resultat*. Det genomförda korrelationstestet visar att variablerna *soliditet* och *skuldsättningsgrad* samverkar. Detta är naturligt eftersom soliditeten och skuldsättningsgraden är besläktade, varför en absolut korrelation var väntad. Det intressanta blir därmed att undersöka deras korrelation till variabeln *årets resultat*. Resultatet av korrelationstestet visar inte på något signifikant samband. Detta betyder, eftersom *soliditeten* och *skuldsättningsgraden* är kopplade till varandra, att underhypoteserna 5 och 6 inte kan analyseras gemensamt med underhypotes 7. Därmed analyseras underhypoteserna 5-7 endast separat.

6.5.1 Soliditet

Underhypotes 5: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens soliditet minskar.

Testerna rörande soliditetens påverkan för revisionsberättelsens utfall kommande år visade blandade resultat. Vi kan statistiskt säkerställa att soliditeten, för aktiebolagen med orena revisionsberättelse basåret (2002), påverkade utfallet av revisionsberättelsen för det nästkommande året. På längre sikt kunde dock inte sambandet säkerställas statistiskt. Detta beror troligtvis på den stora standardavvikelsen samt att vi tvingades placera många aktiebolag i kategorin *övrigt* för 2004. Ett signifikant samband erhöles inte heller för aktiebolagen med rena revisionsberättelser under basåret. Den stora standardavvikelsen bidrog troligen till att inget signifikant samband erhöles.

I avsnitt 3.5.4 visades att många forskare använt sig av finansiella variabler för kunna förutspå utfallet av revisionsberättelsen och Lindher et al. (2002) fann ett signifikant samband mellan soliditeten och andelen orena revisionsberättelser. Trots det starka stöd i tidigare forskning fann vi att endast ett av tre test visade på ett signifikant samband. Samtidigt anser vi att det signifikanta testet är av störst vikt. Detta då det specifikt behandlar gruppen aktiebolag med orena revisionsberättelser under basåret (2002), vilket gör att fler observationer ligger till grund för resultatet jämfört med aktiebolagen med rena revisionsberättelser under basåret. Dessutom visar det signifikanta testet utfallen för 2003, varför färre aktiebolag tvingats bli placerade i kategorin *övrigt*. Sammanfattningsvis leder ovanstående till att hypotesen varken kan *falsifieras* eller *ej falsifieras*.

Underhypotes 5 kan varken falsifieras eller ej falsifieras

6.5.2 Skuldsättningsgrad

Underhypotes 6: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens skuldsättningsgrad ökar.

Ett aktiebolags skuldsättningsgrad tillsammans med soliditeten utgör alltid 100 %. Detta då det egna kapitalet adderat med det lånade kapitalet totalt utgör det totala kapitalet. Eftersom testerna för variablerna *soliditet* och *skuldsättningsgrad* är gjorda på samma data kommer därför testernas resultat även att överensstämma. Likaså motiveras båda variablerna av samma forskning som hävdar att finansiella variabler påverkar utfallet av revisionsberättelsen. Därför kan hypotesen, med samma motiveringar som för soliditeten ovan, varken *falsifieras* eller *ej falsifieras*.

Underhypotes 6 kan varken falsifieras eller ej falsifieras

6.5.3 Årets resultat

Underhypotes 7: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka då aktiebolagens resultat minskar.

Trots tidigare forskning, av bland annat Dopouch et al. (1987), som visar att resultatet har betydelse för andelen orena revisionsberättelser, kan vår undersökning ej understödja detta resultat fullt ut. Testerna för aktiebolagen med rena revisionsberättelser för basåret (2002) visar inget signifikant samband mellan årets resultat och utfallet av revisionsberättelsen för utfallet 2003 och 2004. Dessa tester visar på en stor standardavvikelse, vilken kan bidra till att vi ej kan statistiskt säkerställa ett samband. För aktiebolagen, med rena revisionsberättelser basåret, kan vi dock statistiskt säkerställa att årets resultat kan förklara utfallet av revisionsberättelsen det efterföljande året.

Även om endast ett av tre genomförda tester visar på ett signifikant samband finns indikationer på att årets resultat har betydelse för utfallet av orena revisionsberättelser. I alla genomförda tester visar sig medelresultatet för aktiebolagen med orena revisionsberättelser vara negativt. Detta kan jämföras med aktiebolagen med rena revisionsberättelser vars medelresultat var positivt i alla testerna. Även om ingen signifikant skillnad finns i alla testerna kan det konstateras att indikationer finns på att årets resultat har betydelse på utfallet på revisionsberättelsen. Detta bekräftas av Dopouch et al. (1987) som fann att risken för orena revisionsberättelser ökade för företag med negativt resultat.

Soltani (2002) fann att sen inlämning av årsredovisningar ökade risken för konkurser och erhållandet av orena revisionsberättelser. Vår undersökning visar på tendenser att aktiebolagen med negativt resultat återfinns i kategorierna *övrigt* respektive *orena revisionsberättelser*. Att aktiebolag placerades i kategorin *övrigt* berodde på att årsredovisningen ej var tillgänglig, aktiebolaget var vilande, hade trätt i likvidation eller gått i konkurs. Ett negativt resultat behöver inte nödvändigtvis betyda att aktiebolag har dålig ekonomi, men upprepade negativa resultat kan dock vittna om ekonomiska problem. Kopplingen mellan orena revisionsberättelser, dålig ekonomi och konkurser bekräftas av Laudon och Persson (2004) då de fann att 54 % av de

undersökta aktiebolagen, med orena revisionsberättelser för räkenskapsåret 1997, hade gått i konkurs fem år senare. Denna siffra kan jämföras med att 20 % av aktiebolagen, med rena revisionsberättelser basåret, hade gått i konkurs fem år senare. (Laudon och Persson, 2004).

Med stöd av ovanstående anser vi att det varken går att *falsifiera* eller *ej falsifiera* vår hypotes.

Underhypotes 7 kan varken falsifieras eller ej falsifieras

6.6 Godkänd eller auktoriserad revisor

Underhypotes 8: Sannolikheten för orena revisionsberättelser tenderar att öka om aktiebolagen revideras av en auktoriserad revisor.

De genomförda testerna visar att andelen orena revisionsberättelser inte påverkas om aktiebolagen revideras av en godkänd eller auktoriserad revisor. Teorin, som underbygger hypotesen, menar bland annat att erfarenhet och kompetens förklarar revisionsbolagens humankapital (Bonner & Lewis, 1990). Johnson, Khurana och Reynolds (2002) fann att oerfarna revisorer hade lägre kvalitet på revisionen än revisorer med längre erfarenhet. Testernas resultat kan tolkas som att det inte finns en kompetensskillnad som återspeglas i andelen avgivna revisionsberättelser. En relevant fråga är också att utvärdera om det finns en kompetenströskel för revisorer för att upptäcka saker som resulterar i orena revisionsberättelser. Det är möjligt att anta att godkända revisorer har samma kompetens som auktoriserade revisorer för att upptäcka de vanligaste anmärkningsgraderna, vilka enligt Fors et al. (2004) och Laudon och Persson (2004) är att i) eget kapital understiger 50 % av det totala kapitalet samt ii) anmärkning, upplysning eller erinran. De genomförda testerna kan inte påvisa skillnad mellan auktoriserade och godkända revisorer, varför vår slutsats är att kvaliteten, utifrån andelen orena revisionsberättelser, är densamma mellan dessa två grupper.

Det är också möjligt att reflektera huruvida revisorns kompetens är den enda faktor som avgör om en oren revisionsberättelse ges. Det skulle exempelvis även kunna bero på villigheten hos

revisorn att avge en oren revisionsberättelse. Auktoriserade revisorer har större erfarenhet och därmed troligen mer klientansvar än godkända revisorer. Om en auktoriserad revisor misstänker att en oren revisionsberättelse kan resultera i förlorandet av klienten kan denne ha färre incitament för att avge oren revisionsberättelse än en godkänd revisor utan klientansvar. Att incitamenten är färre för en revisor med klientansvar kan bland annat visas genom vikten av att tillfredsställa klienten har ökat. Gul et al. (2004) fann att företag i USA framgångsrikt ”shoppar” rena revisionsberättelser från revisionsbolagen. Detta skulle kunna betyda att större press sätts på revisionsbolagen, för att ge rena revisionsberättelser, även i Sverige.

Sammanfattningsvis visar våra genomförda tester ingen skillnad mellan auktoriserade och godkända revisorer i Sverige. Därför väljer vi att *falsifiera* vår hypotes.

Underhypotes 8 falsifieras

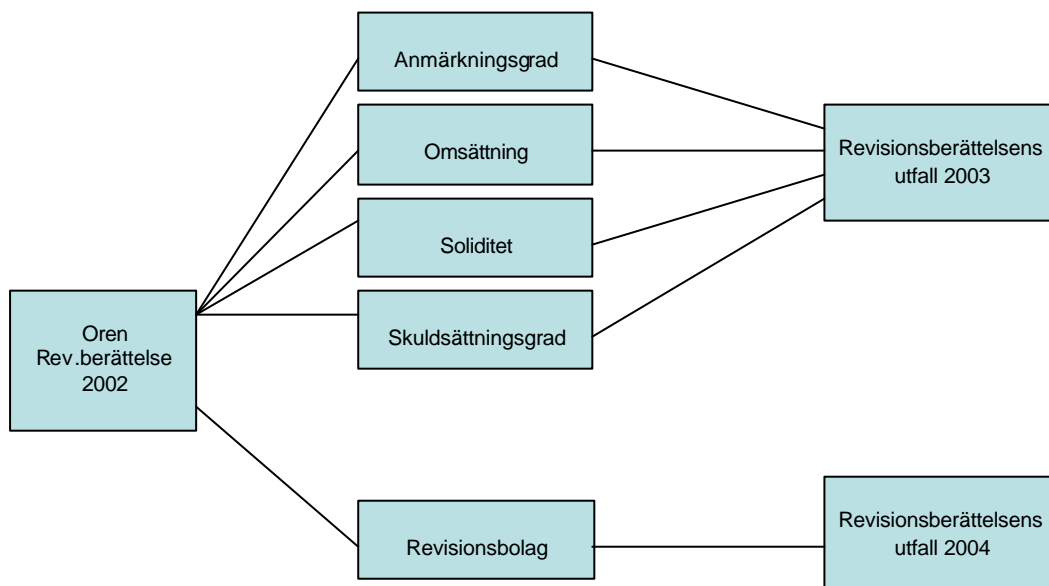
6.7 Bransch

Underhypotes 9: Sannolikheten för orena revisionsberättelser varierar med bransch.

Vår sista hypotes var om andelen orena revisionsberättelser varierar med bransch. Då aktiebolagen som kom med i undersökningen var utspridda över många olika branscher kunde inget test göras. Vi valde att grovgruppera variabeln bransch i tillverkande- och tjänsteföretag för att på detta sätt utröna tendenser. Utfallet visade tendenser till att tillverkande aktiebolag, med orena revisionsberättelser 2002, hade störst sannolikhet för att erhålla rena revisionsberättelser 2003. Samma tendens visar sig för aktiebolag med ren revisionsberättelse 2002, där inga tillverkande aktiebolag erhöll oren revisionsberättelse 2003. Dock fanns det ett antal tjänsteföretag som övergick, från oren revisionsberättelse 2002, till oren revisionsberättelse 2003. Tendenserna tyder på att tjänsteföretag är mer benägna att erhålla orena revisionsberättelser. Då vi endast visar tendenser kommer vi inte spekulera om de bakomliggande anledningarna till resultatet.

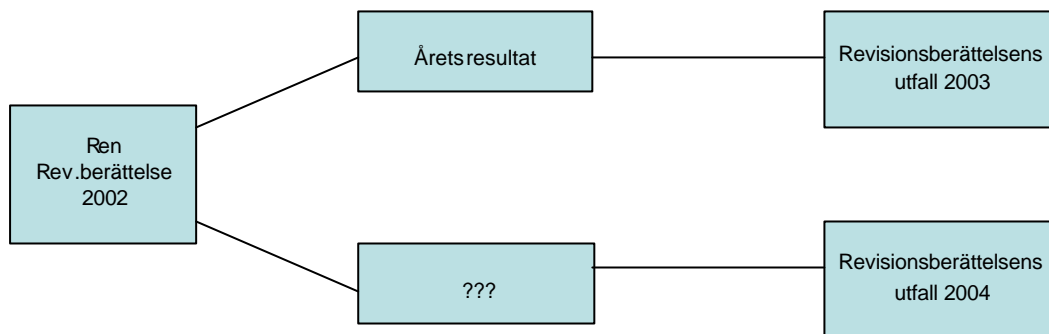
6.8 Vårt praktiska bidrag

I figur 8 nedan går det att utläsa de variabler som påverkar revisionsberättelsens utfall för räkenskapsåren 2003 och 2004, för de aktiebolagen med oren revisionsberättelse 2002. De variabler som inverkar på revisionsberättelsens utfall för räkenskapsåret 2003 är: anmärkningsgraden, soliditeten, skuldsättningsgraden och omsättningen. Variabeln som påverkar utfallet av revisionsberättelsen för räkenskapsåret 2004 är revisionsbolag.

Figur 8. Variabler som påverkar revisionsberättelsens utfall 2003 och 2004.

I figur 9 nedan går det att utläsa de variabler som påverkar revisionsberättelsens utfall för räkenskapsåren 2003 och 2004, för de aktiebolagen med ren revisionsberättelse 2002. Den variabel som inverkar på revisionsberättelsens utfall för räkenskapsåret 2003 är endast årets resultat. Däremot fann vi att inga av våra variabler påverkade revisionsberättelsens utfall för räkenskapsåret 2004.

Figur 9. Variabler som påverkar revisionsberättelsens utfall 2003 och 2004.

6.9 Vårt teoretiska bidrag

Vi anser att teoretiska bidrag getts i två avseende. Dels genom att ifrågasätta om revisionens kvalitet ökar med storleken på revisionsbolaget samt genom visa resultatet av Olivers (1991) ramverk applicerat på uppsatsens syfte. En majoritet av tidigare forskning har funnit att de större revisionsbolagen genomför revisioner av större kvalitet. Detta beror enligt forskarna dels på att oberoendet av klienten ökar med storleken på revisionsbolaget (DeAngelo, 1981) samt att stora revisionsbolag har bättre datakvalitet än små revisionsbolag (Lennox, 1999). Resultaten av vår undersökning kan inte understödja den tidigare forskningen. En totalundersökning, bland de svenska aktiebolagen, visar att andelen orena revisionsberättelser är densamma oberoende av storleken på revisionsbolaget, vilket motsäger forskning av bland annat Keasey et al. (1988) som genomfört en liknande undersökning i Storbritannien. En möjlig anledning till skillnaden i resultaten kan vara olikheter mellan aktiebolag i Sverige och Storbritannien. Sverige är ett utpräglat ”småföretagarland”, vilket exempelvis skulle kunna innebära att små revisionsbolag i Sverige är mer oberoende av sina klienter än små revisionsbolag i Storbritannien.

För att applicera Olivers (1991) ramverk på uppsatsens syfte anpassade vi Olivers (1991) valbara strategier till *samtycke* och *olydnad*. Genom att vår huvudhypotes visade sig korrekt drogs slutsatsen att orena revisionsberättelser föder orena revisionsberättelser. Detta kan i ett vidare perspektiv tolkas som att organisationer som valt *olydnad* som strategi sannolikt kommer välja

olydnad även kommande år. Strategin *olydnad* motsvaras av de *aktiva* strategierna i Olivers (1991) ramverk, vilka definieras som *kompromiss, undvikande, trots* samt *manipulation*. Vårt resultat kan analogt tolkas som att företag, som väljer någon av Olivers (1991) aktiva strategier, troligen inte kommer att välja strategin *samtycke* de kommande åren. Detta resultat kan vara av vikt för institutioner som sätter press på organisationer av olika anledningar.

6.10 Egna reflektioner

Vilken betydelse har egentligen revisionsberättelsen i praktiken i Sverige? Syftet med revisionsberättelsen är att revisorn ska verifiera om aktiebolaget skött sina åtagande på ett sätt förenligt med lagstiftning och redovisningsnormer. Ur ett teoretiskt perspektiv känns frågan laddad då orena revisionsberättelser borde rendera i negativa konsekvenser samt att aktiebolagen borde ha starka motiv för att erhålla ren revisionsberättelse. Verkligheten verkar dock vara av annan karaktär. Andelen orena revisionsberättelser ligger konstant strax över 10 % varje år. Vidare visar vårt praktiska bidrag att orena revisionsberättelser föder orena revisionsberättelser kommande år. I undersökningen har vi försökt härleda olika faktorer som förklarar varför orena revisionsberättelser återkommer de nästkommande åren. Dock har vi tvingats retirera från ståndpunkten att enkla enskilda faktorer avgör utfallet av revisionsberättelsen; verkligheten är mer komplicerad än så.

Vi misstänker att nyckeln, till att förstå revisionsberättelsens betydelse i praktiken, kan erhållas först när vi ser att Sverige som ett ”småföretagarland”. Som tidigare nämnts är cirka 80 % av Sveriges aktiebolag ”mikroföretag”, vilka definieras som aktiebolag med mindre än tre miljoner SEK i omsättning samt mindre än tio anställda. Vidare är det rimligt att anta att många av dessa ”mikroföretag” är ägarledda på grund av deras storlek. Revisionsberättelsens syfte är att säkerställa aktiebolagets information till framförallt ägarna men även intressenterna. Eftersom ”mikroföretagen” många gånger är ägarledda saknar revisionsberättelsen sin huvudfunktion, det vill säga att verifiera att företagsledningen skött sina åtagande gentemot ägarna.

För ”mikroföretagen” blir då intressenterna den största målgruppen, vilka per definition endast är intresserade av revisionsberättelsen om de har ”intressen” i aktiebolaget. Hur stort är då intresset

för aktiebolags intressenter? Kreditgivare och leverantörer kan troligen räknas som de huvudsakliga intressenterna för ”mikroföretag”. Bankernas intresse för revisionsberättelsen har troligen minskat då ägarna av småföretag oftast får gå i personlig borgen för bolagets krediter. Med andra ord har bankerna sitt intresse i ägarens personliga ekonomi. Leverantörer till ”mikroföretagen” fäster troligen inte heller stort intresse för revisionsberättelsen. Sannolikt lägger de endast vikt vid att aktiebolaget fullföljer sina åtagande och vad spelar då revisionsberättelsens utfall då för roll?

Ägarledda aktiebolag influeras i hög utsträckning av ägaren tillika VD: n. Som vi redovisat i uppsatsen påverkar kognitionen organisationers strategiska beslutsfattande i stor utsträckning. Istället för att förenkla verkligheten till enskilda variabler, för att förutspå revisionsberättelsens utfall, anser vi att det vore intressant att gå åt det motsatta hållet. Hur ser kognitionen ut hos aktiebolag med orena revisionsberättelser jämfört med aktiebolag med rena revisionsberättelser? Vårt bidrag är att ha visat att orena revisionsberättelser föder orena revisionsberättelser. Vi tror att en djupgående kvalitativ analys är nyckeln till att förklara varför andelen orena revisionsberättelser håller sig konstant strax över 10 % varje år i Sverige.

6.11 Förslag till fortsatt forskning

Vår undersökning har visat att aktiebolag med oren revisionsberättelse 2002 erhåller oren revisionsberättelse 2003 i större utsträckning än aktiebolag med ren revisionsberättelse 2002. Men vad är det som gör att aktiebolag med oren revisionsberättelse erhåller det år efter år? Hypoteserna om omsättning, soliditet, skuldsättningsgrad och anmärkningsgrad visade sig alla ha betydelse för utgången av revisionsberättelsens utfall kommande räkenskapsår. Vi anser att det vore intressant att fördjupa undersökningen med fler variabler då det bör finnas fler samband. Aktiebolagets ekonomi kan förklaras djupare med hjälp av exempel likviditetsmått och rörelsemarginal.

Då aktiebolag ska komma ur en negativ trend som oren revisionsberättelse innebär kan det krävas att företagsledarna byts ut eller fler positioner tillsätts, för att få in nya människor med nya tankar och rutiner. En variabel som då vore intressant att undersöka är aktiebolagets styrelse, hur många

positioner består denna av och har det tillkommit nya människor från föregående år? Finns där några samband mellan aktiebolag som går från oren till ren revisionsberättelse och dess styrelse? Även VD kan granskas utifrån samma kriterium.

För att erhålla information om varför samma aktiebolag år efter år får oren revisionsberättelse kan man använda sig av personliga intervjuer med dessa. Kan det vara så enkelt att de inte bryr sig om de erhåller oren revisionsberättelse? Våra variabler visar att det finns signifikans mellan aktiebolag med oren och ren revisionsberättelse, men en starkt bidragande orsak kan vara att de just inte bryr sig om revisionsberättelsens utfall.

6.12 Kapitelsammanfattning

Vi kan statistiskt säkerställa att orena revisionsberättelser föder orena revisionsberättelser och att aktiebolag med ren revisionsberättelse sannolikt erhåller ren revisionsberättelse även kommande år. Vilket stämmer överens med våra teorier som bland annat Oliver (1991), som menar att graden av överensstämmelse mellan institutionerna och aktiebolagen är viktig för aktiebolagens val av strategi. Aktiebolag med orena revisionsberättelser har troligtvis liten målsättningsöverensstämmelse med samhället, vilket troligtvis inte förändras i ett kortare tidsperspektiv.

Vi har i detta kapitel försökt förklara varför fel har uppstått i utformningen av våra hypoteser. Variabeln om anmärkningsgraden går i motsatt riktning än vår hypotes. I efterhand anser vi att vi skulle ha använt oss av stewardshipsteorin istället, vilken säger att individer vill tillhöra grupper och därigenom förverkligar sig själva. Att vi inte kunde låta bli falsifiera hypoteserna om omsättning, antal anställda, soliditet och skuldsättningsgrad, tror vi beror på den höga standardavvikelsen. Med andra ord får de stora aktiebolagen som medverkar i undersökningen stora konsekvenser för resultatet.

Referenser

Affärsdata. Tillgänglig från URL: <<http://www.affarsdata.se>> Accessdatum 2005.04.21

Aktiebolagslag (1975:1385), 2005

Aldrich, H. E. (1979). *Organizations and environments*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.

Aldrich, H. E., & Pfeffer, J. (1976). Environments of organizations. *Annual review of sociology* 2, 79-105.

Andersen, I. (1998). *Den uppenbara verkligheten. Val av samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Aronsson, Å. (1999). *SPSS – en introduktion till basmodulen*. Lund: Studentlitteratur.

Aychouh, E., & Persson S. (2004). *Förtroendet för revisionsberättelsen ur ett kreditgivarperspektiv*. Göteborg: Handelshögskolan i Göteborg.

Bansal, P., & Roth, K. (2000). Why companies go green: a model of ecological responsiveness. *Academic Management Journal* 43, 717– 776.

Bartov, E., Gul, F. A., & Tsui, J. S. L. (2001). Discretionary-accruals models and audit qualifications. *Journal of Accounting and Economics* 30, 421-452.

Bates, T. (1990). Entrepreneurial human capital inputs, and small business longevity. *Review of Economics and Statistics* 72, 551–559.

Becker, C. L., De Fond, M. L., Jiambalvo J., & Subramanyam, K. R. (1998). The effect of audit quality on earnings management. *Contemporary Accounting Research* 15, 1-24.

Bell, T., & Tabor, R. (1991). Empirical analysis of audit uncertainty qualifications. *Journal of Accounting Research* 29, 350–370.

Boone, C., & van Witteloostuijn, A. (1996). Industry competition, and firm human capital. *Small Business Economics* 8, 347–364.

Bonner, S. E., & Lewis, B. L. (1990). Determinants of auditor expertise. *Journal of Accounting Research* 28, 1–20.

Brauner, K., & Jörgensen, A. S., & Persson, K. (2003). *Den orena revisionsberättelsen: vad påverkar dess utformning?* Kristianstad: Högskolan i Kristianstad.

Caramanis, C., & Spathis, C. (2005). *Auditee and Audit Firm Characteristics as Determinants of Audit Qualifications: Evidence from the Athens Stock Exchange*. 28th Annual Congress of the European Accounting Association.

-
- Child, J. (1972). Organizational structure, environment, and performance: The role of strategic choice. *Sociology* 6, 1-22.
- Chow, C. W., & Rice, S. J. (1982). Notes: Qualified Audit Opinions and Auditor Switching. *The Accounting Review* 57, 326-335.
- Christensen, L., Andersson, N., Carlsson, C., & Haglund, L. (2001). *Marknadsundersökning- En handbok*. Lund: Studentlitteratur.
- Clemens, W., & Douglas, T. J. (2004). *Understanding strategic responses to institutional pressures*. Harrisonburg: College of Buisness.
- Cohen, M. D., & March, J. G. (1974). *Leadership and Ambiguity: The American College President*. New York: McGraw-Hill.
- Covaleski, M. A., & Dirsmith, M. W. (1988). An Institutional Perspective on the Rise, Social Transformation, and Fall of a University Budget Category. *Administrative Science Quarterly* 33, 562-587.
- Craswell, A., Stokes, D. J., & Laughton, J. (2002). Auditor independence and fee dependence. *Journal of Accounting and Economics* 33, 253-275.
- Davidson, R.A., & Neu, D. (1993). A Note on the Association Between Audit Firm Size and Audit Quality. *Contemporary Accounting Research*, 479-488.
- Davis, J. H., Schoorman, F. D. & Donaldson, L. (1997). Toward a stewardship theory of management. *Academy of Management Review*, 20-4.
- DeAngelo, L. (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 183-199.
- DiMaggio, P. J. (1988). 'Interest and agency in institutional theory' in *Institutional patterns and organizations: Culture and environment*, 3-21. Cambridge, MA: Ballinger.
- DiMaggio, P., & Powell, D. (1983). *The new institutionalism in organizational analysis*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Dirsmith, M. W., & Lewis, B. (1982). The effect of external reporting on managerial decision making: Some antecedent conditions. *Accounting, Organizations and Society* 7, 319-336.
- Djurfeldt, G., Larsson, R., & Stjärnhagen, O. (2003). *Statistisk verktygslåda – samhällsvetenskapliga orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Dopouch, N., Holthausen, R., & Leftwich, R. (1987). Predicting audit qualifications with financial and market variables. *Accounting Review*, 62(3), 431-454.

- Doumpos, M., Spathis, C., & Zopounidis, C. (2003). Using client performance measures to identify pre-engagement factors associated with qualified audit reports in Greece. *The International Journal of Accounting* 38, 267–284.
- Etherington, L. D., & Richardson, A.J. (1994). Institutional pressures on university education in Canada. Special Education Research Issue. *Contemporary Accounting Research*, 141–62.
- FARs Revisionsbok* (2004). Stockholm: FAR Förlag AB.
- FARs Samlingsvolym* (2002). Stockholm: FAR Förlag AB.
- Firth, M. (1978). Qualified audit reports: Their impact on investment decisions'. *The Accounting Review*, July, 642-650.
- Fors, H., Nilsson, C., & Nilsson, L. (2004). *Att byta eller inte byta revisionsbolag – det är frågan*. Kristianstad: Högskolan i Kristianstad
- Francis, J. R., & Krishnan, J. (1999). Accounting accruals and auditor reporting conservatism. *Contemporary Accounting Research* 16.
- Francis, J.R., Maydew, E.L., & Sparks, C.H. (1999, Fall). The role of Big 6 auditors in the credible reporting of accruals. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 18, 17-34.
- Francis, J., & Wilson, E. (1998). Auditor changes: a joint test of theories relating to agency costs and auditors differentiation. *The Accounting Review*, 663-682.
- Frost, C. A. (1997). Disclosure policy choices of UK firms receiving modified audit reports. *Journal of Accounting and Economics* 23, 163-187.
- Geels, F. W. (2004). From sectoral systems of innovation to socio-technical systems: Insights about dynamics and change from sociology and institutional theory. *Research Policy* 33, 897-920.
- Gómez-Guillamón, A-D. (2003) The usefulness of the audit report in investment and financing decisions. *Managerial Accounting Journal* 18, 549-559.
- Goodstein, J. D. (1994). Institutional pressures and strategic responsiveness: employer involvement in work–family issues. *Academic Management Journal* 37, 350– 382.
- Granlund, M. (2001). Towards explaining stability in and around management accounting systems. *Management Accounting Research* 12, 141–166.
- Gul, F .A., Lee, D. S., & Lynn, M. (1992). A Note on Audit Qualification and Switches: Some Further Evidence from a Small Sample Study. *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, 111-120.

Hallgren, Ö. (2003). *Finansiell Metodik (elfte omarbetade upplagan)*. Helsingborg: Ekonomibok förlag AB.

Hannan, M. T., & Freeman, J. (1977). The population ecology of organizations. *American Journal of Sociology* 82, 929-964.

Hasselberg, S., & Kehrer, M. (1995). *Revisorn, revisionsberättelsen och oberoendet – förekomsten av orena revisionsberättelser i svenska aktiebolag*. Uppsala: Uppsala universitet.

Hatch, M. J. (2002). *Organisationsteori – moderna, symboliska och postmoderna perspektiv*, Studentlitteratur

Heatly, P. M., & Palepu, K. G. (1993). The effect of firms disclosure strategies on stock prices. *Accounting Horizons* 7, 1-11.

Hillman, A. J., & Hitt, M. A. (1999). Corporate Political Strategy Formulation: A Model of Approach, Participation, and Strategy Decisions. *Academy of Management Review* 24, 825-842.

Hitt, M. A., & Tyler, B. B. (1991). Strategic decision models: Integrating different perspectives. *Strategic Management Journal* 12, 327-351.

Hudaib, M., & Cooke, T.E. (2005). *Qualified audit opinions and auditor switching*. Exeter: University of Exeter.

Ingram, P., & Simons, T. (1995). Institutional and resource dependence determinants of responsiveness to work–family issues. *Academic Management Journal* 38, 1466–1482.

Jeong, S.W., & Rho, J. (2004). Big Six auditors and audit quality: The Korean evidence. *The International Journal of Accounting*, 39, 175-196.

Jeter, D., & Shaw, P. (1995). Solicitation and auditor reporting decisio. *The Accounting Review* 70, 293-315.

Johnson, V., Khurana, I., & Reynolds, J.K. (2002). Audit firm tenure and the quality of financial reports. *Contemporary Accounting Research*, 637-660.

Keasey, K., Watson, R., & Wynarczyk, P. (1988). The small company audit qualification: A preliminary investigation. *Accounting and Business Research* 18, 323–333.

Kida, T. (1980). An investigation into auditor's continuity and related qualification judgments. *Journal of Accounting Research*, 506-523.

Krishnan, J., & Krishnan, J. (1996). The role of economic trade-offs in the audit opinion decision: An empirical analysis. *Journal of Accounting Auditing and Finance* 11, 565–586.

Laitinen, E. K., & Laitinen, T. (1998). Qualified audit reports in Finland: Evidence from large companies. *European Accounting Review* 7, 639–653.

Lane, P. J., Cannella, A. A., & Lubatkin, M. (1998). Agency problems as antecedents to unrelated mergers and diversification: Amihud and Lev reconsidered. *Strategic Management Journal* 19, 555-578.

Laudon, J., & Persson, M. (2004). *Den orena revisionsberättelsens effekter*. Kristianstad: Högskolan i Kristianstad.

Lennox, C. (1999). Are large auditors more accurate than small auditors? *Accounting and Business Research*, 217-227.

Lennox, C., (2000). Do companies successfully engage in opinion-shopping? Evidence from the UK. *Journal of Accounting and Economics* 29, 321-337.

Lindher, A-S., Lödby Varel, G., & Magistrado, K. (2002). *Revisorns benägenhet att avge en oren revisionsberättelse*. Kristianstad: Högskolan i Kristianstad.

Lundequist, P. (1998). Innovationssystem, institutionell teori och ekonomisk geografi. *Nordisk samhällsgeografisk tidsskrift*.

March, J. G., & Olsen, J. P. (1976). *Ambiguity and Choice in Organizations*. Bergen: Universitetsforlaget.

March, J. G., & Simon, H. A. (1958). *Organizations*. New York: John Wiley & Sons, 1958.

March, J. G., & Weissinger-Baylon, R. (1986). *Ambiguity and Command*. Cambridge, Mass.: Ballinger.

McKeown, J. C., Mutchler, J. F., & Hopwood, W. (1991). Towards an explanation of auditor failure to modify the audit opinions of bankrupt companies. *Auditing: A Journal of Practice and Theory* 10, 1–13.

Meyer, J. W., & Rowan, B. (1977). Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony. *American Journal of Sociology* 83, 340-363.

Meyer, J. W., & Scott, W. R. (1983). Centralization and the Legitimacy Problems of Local Government. *In Organizational Environments: Ritual and Rationality*, 199-215.

Milliken, F. J., Martins, L. L., & Morgan, H. (1998). Explaining organizational responsiveness to work–family issues: the role of human resource executives as issue interpreters. *Academic Management Journal* 41, 1–10.

-
- Morris, T., & Empson, L. (1998). Organisation and expertise: An exploration of knowledge bases and the management of accounting and consulting firms. *Accounting, Organizations and Society* 23, 609–624.
- Mutchler, J. (1986). Empirical Evidence regarding the auditor's going-concern opinion decision. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 148-163.
- Mutchler, J., Hopwood, W., & McKeown, J. (1997). The influence of contrary information and mitigating factors on audit opinion decisions on bankrupt companies. *Journal of Accounting Research* 35, 295-310.
- Napier, R., & Gershenfeld, M. (1993). *Groups, theory and experience*. Houghton Mifflin Company, Boston.
- Norberg, C., & Thorell, P. (2005). *Revisionsplikten i små aktieföretag*. Svenskt Näringsliv.
- Oliver, C. (1991). Strategic responses to institutional processes. *Academy of Management Review* 6, 145–179.
- Palmrose, Z. (1988). An analysis of auditors litigation and audit service quality. *The Accounting Review* 63, 55-73.
- Powell, W. W. (1991). Expanding the scope of institutional analysis. *The new institutionalism in organizational analysis*, 183-204. University of Chicago Press.
- Preisendorfer, P., & Voss, T. (1990). Organizational mortality of small firms: The effects of entrepreneurial age, and human capital. *Organization Studies* 11, 107–129.
- Reynolds, J. K., & Francis, J. R. (2001). Does size matter? The influence of large clients on office-level auditor reporting decisions. *Journal of Accounting and Economics* 30, 375–400.
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2003). *Research Methods for Business Students (3:rd edition)*. Harlow, England: Pearson Education Limited.
- Scott, W.R., (2003). *Financial Accounting Theory (3:rd edition)*. Toronto, USA: Prentice Hall.
- Scott, W. (1987). The adolescence of institutional theory. *Administrative Science Quarterly* 32, 493–511.
- Scott, W. R. (1991). Unpacking institutional arguments. *The new institutionalism in organizational analysis*, 163-182. University of Chicago Press.
- Simunic, D., & Stein, M. (1987). Product Differentiation in Auditing: Auditor Choice in the Market for Unseasoned New Issues. *The Canadian Certified General Accountants Research Foundation*.
- Smith, D. (2000). *Redovisningens språk (2:a upplagan)*. Lund: Studentlitteratur.

Smith, R.E. (1993). *Psychology*. Sy.Paul: West Publishing Company

Soltani, B. (2002). Timeliness of corporate and audit reports: Some empirical evidence in the French context. *The International Journal of Accounting* 37. 215-246.

Sundgren, S. (1998). Auditor choices and auditor reporting practices: evidence from Finnish small firms. *The European Accounting Review* 7, 441-465.

Sundberg, L. (2004). De stora revisionsbolagen blir större. *Balans*, 5, 32-35.

Tomkins, C. (2001). Interdependencies, trust and information in relationships, alliances and networks. *Accounting Organizations & Society* 26, 161.

Upplysningscentralen. CD-ROM

Vejde, O. (2000). *Ordbok i statistik (1.a upplagan)*. Olle Vejde Förlag

Weick, E. K. (1995). *Sensemaking in organizations*. Sage publications, Thousand Oakes, CA.

Årsredovisningslagen (1995:1554), 2005

Bilaga 1. Revisionsberättelse enligt standardutformningen i FARs Samlingsvolym (2002)**REVISIONSBERÄTTELSE**

Till bolagsstämman i..... Organisationsnummer 556000-0000

Jag (Vi) har granskat årsredovisningen och bokföringen samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning i för år ÅÅÅÅ (räkenskapsåret...). Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för räkenskapshandlingarna och förvaltningen. Mitt (Vårt ansvar) är att uttala mig (oss) om årsredovisningen och förvaltningen på grundval av min (vår) revision.

Revisionen har utförts i enlighet med god revisionssed i Sverige. Det innebär att jag (vi) planerat och genomfört revisionen för att i rimlig grad försäkra mig (oss) om att årsredovisningen inte innehåller väsentliga felaktigheter. En revision innefattar att granska ett urval av underlagen för belopp och annan information i räkenskapshandlingarna. I en revision ingår också att pröva redovisningsprinciperna och styrelsen och verkställande direktörens tillämpning av dem samt att bedöma de betydelsefulla uppskattningar som styrelsen och verkställande direktören gjort när de upprättat årsredovisningen samt att utvärdera den samlade informationen i årsredovisningen. Som underlag för mitt (vårt) uttalande om ansvarsfrihet har jag (vi) granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i bolaget för att kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören är ersättningskyldig mot bolaget. Jag (Vi) har även granskat om någon styrelseledamot eller verkställande direktören på annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen. Jag (Vi) anser att min (vår) revision ger mig (oss) rimlig grund för mina (våra) uttalande nedan.

Årsredovisningen har upprättats enligt årsredovisningslagen och ger därmed en rättvisande bild av bolagets resultat och ställning i enlighet med god redovisningssed i Sverige.

(Särskild förteckning över lån och säkerheter har upprättats i enlighet med vad som föreskrivs i aktiebolagslagen.)

Jag (Vi) tillstyrker att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen, disponerar (behandlar) vinsten (förlusten) enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Ort den DD månad ÅÅÅÅ

A.A

Auktoriserad/godkänd revisor

Källa: FARs Samlingsvolym, (2002).

Bilaga 2. Dokumentsstudien

Dokumentstudie

Orgnummer:.....

1. SNI-nummer:.....

Räkenskapsår

2002

2. Ren revisionsberättelse ?₁ Oren revisionsberättelse ?₂

3. Omsättning.....

4. Antal anställda.....

5. Soliditet.....

6. Skuldsättningsgrad.....

7. Årets resultat.....

8. Anmärkningsgrad.....

9. Revisionsbolag	? ₁ Ernst & Young	? ₂ KPMG Bohlins
	? ₃ Öhrlings	? ₄ Deloitte & Touche
	? ₅ Lindebergs Grant Thornton	
	? ₆ SET	? ₇ Övrigt revisionsbolag

10. Auktoriserad revisor ?₁ Godkänd revisor ?₂

2003

11. Ren revisionsberättelse ?₁ Oren revisionsberättelse ?₂Likvidation ?₃ Konkurs ?₄ Vilande ?₅Årsredovisning ej tillgänglig ?₆

12. Omsättning.....

13. Antal anställda.....

14. Soliditet.....

15. Skuldsättningsgrad.....

16. Resultat.....

17. Anmärkningsgrad.....

18. Revisionsbolag	? ₁ Ernst & Young	? ₂ KPMG Bohlins
	? ₃ Öhrlings	? ₄ Deloitte & Touche
	? ₅ Lindebergs Grant Thornton	
	? ₆ SET	? ₇ Övrigt revisionsbolag

19. Auktoriserad revisor ?₁ Godkänd revisor ?₂

2004

20. Ren revisionsberättelse ?₁ Oren revisionsberättelse ?₂Likvidation ?₃ Konkurs ?₄ Vilande ?₅Årsredovisning ej tillgänglig ?₆

21. Anmärkningsgrad.....

Bilaga 3. Korrelationstest

Orena 2002

Variabel	Omsättning	Anställda	Soliditet	Skulds.grad	Resultat
Omsättning (Pearson)	1	,904	-,054	,054	,029
Signifikans		,000	,484	,484	,704
Anställda (Pearson)	,904	1	-,071	,071	-,034
Signifikans	,000		,361	,361	,660
Soliditet (Pearson)	-,054	-,071	1	-1,0	,171
Signifikans	,484	,361		,000	,026
Skulds.grad (Pearson)	,054	,071	-1,0	1	-,171
Signifikans	,484	,361	,000		,026
Resultat (Pearson)	,029	-,034	,171	-,171	1
Signifikans	,704	,660	,026	,026	

Rena 2002

Variabel	Omsättning	Anställda	Soliditet	Skulds.grad	Resultat
Omsättning (Pearson)	1	,619	-,116	,117	,373
Signifikans		,000	,123	,122	,000
Anställda (Pearson)	,619	1	-,239	,238	,261
Signifikans	,000		,002	,002	,001
Soliditet (Pearson)	-,116	-,239	1	-,999	-,071
Signifikans	,123	,002		,000	,350
Skulds.grad (Pearson)	,117	,238	-,999	1	,069
Signifikans	,122	,002	,000		,363
Resultat (Pearson)	,373	,261	-,071	,069	1
Signifikans	,000	,001	,350	,363	

Orena 2003

Variabel	Omsättning	Anställda	Soliditet	Skulds.grad	Resultat
Omsättning (Pearson)	1	,603	-,245	,245	-,020
Signifikans		,000	,015	,015	,842
Anställda (Pearson)	,603	1	-,206	,206	-,129
Signifikans	,000		,041	,041	,204
Soliditet (Pearson)	-,245	-,206	1	-1,0	,149
Signifikans	,015	,041		,000	,138
Skulds.grad (Pearson)	,245	,206	-1,0	1	-,149
Signifikans	,015	,041	,000		,138
Resultat (Pearson)	-,020	-,129	,149	-,149	1
Signifikans	,842	,204	,138	,138	

Rena 2003

Variabel	Omsättning	Anställda	Soliditet	Skulds.grad	Resultat
Omsättning (Pearson)	1	,885	-,186	,189	,341
Signifikans		,000	,005	,004	,000
Anställda (Pearson)	,885	1	-,223	,228	,217
Signifikans	,000		,001	,001	,001
Soliditet (Pearson)	-,186	-,223	1	-,999	,045
Signifikans	,005	,001		,000	,493
Skulds.grad (Pearson)	,189	,228	-,999	1	-,042
Signifikans	,004	,001	,000		,523
Resultat (Pearson)	,341	,271	,045	-,042	1
Signifikans	,000	,001	,493	,523	